

Programmabegroting

2025-2028

Programmabegroting 2025-2028

Inhoudsopgave

ALGEMEEN.....	3
Voorwoord	4
Het financiële beeld	5
PROGRAMMA'S.....	8
Programma Bestuur en ondersteuning	9
Programma Veiligheid	25
Programma Verkeer, vervoer en waterstaat.....	30
Programma Economie.....	35
Programma Onderwijs	41
Programma Sport, cultuur en recreatie.....	48
Programma Sociaal domein.....	57
Programma Volksgezondheid en milieu.....	73
Programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing.....	82
Financieel overzicht programma's	93
Totale begroting	94
PARAGRAFEN.....	96
Paragraaf Lokale heffingen	97
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	103
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.....	114
Paragraaf Financiering	120
Paragraaf Bedrijfsvoering.....	124
Paragraaf Wet Open Overheid.....	128
Paragraaf Projecten	129
Paragraaf Grondbeleid	133
Paragraaf Verbonden partijen.....	136
BIJLAGEN	156
Toelichting financiële positie	157
Overzicht reserves en voorzieningen	160
Overzicht incidentele lasten en baten	161
Overzicht subsidies.....	163
Berekening algemene uitkering Gemeentefonds.....	164
Verplichte beleidsindicatoren	166
Afkortingenlijst	168

ALGEMEEN

Voorwoord

Geachte leden van de gemeenteraad,

Hierbij presenteren we de begroting voor 2025 en de meerjarenraming voor 2026-2028. Deze begroting is gemaakt na een zorgvuldig proces van keuzes maken en prioriteiten stellen. We hebben geprobeerd zo goed mogelijk rekening te houden met de belangen en behoeften van onze samenleving. Toch zijn er nog steeds uitdagingen in deze onzekere tijden.

In de begrotingen van de vorige jaren stond 2026 als ravijnjaar centraal. De middelen die gemeenten ontvangen vanuit het Rijk zijn vanaf 2026 aanzienlijk lager dan in 2025. In deze begroting is te zien dat we vanaf 2026 geld tekortkomen. Voor 2025 presenteren we wel een positief saldo. Daarnaast is er een verbetering in het saldo te zien in 2027 en in 2028 kunnen we zelfs een positief saldo presenteren. Er is echter nog veel onduidelijk en we blijven voor verschillende uitdagingen staan.

We hebben ervoor gekozen om onze materiële budgetten voor 2025 voor het tweede jaar op rij niet met de inflatiecorrectie te verhogen. Hierdoor komt de kwaliteit van onze dienstverlening, het realiseren van de beleidsdoelstellingen en het uitvoeren van het uitvoeringsprogramma 'Schakelen met raad en daad' onder druk te staan. De kosten die hiervoor gemaakt moeten worden, blijven namelijk toenemen terwijl de hoogte van de materiële budgetten gelijk blijft.

Deze programmabegroting is wederom beleidsarm te noemen. Er is in de kadernota 2025-2028 voor gekozen om alleen de hoognodige investeringen op te nemen die noodzakelijk zijn om ons huidige beleid goed te kunnen blijven uitvoeren. De grote projecten die de komende jaren gepland staan, worden veelal gefinancierd door (specifieke) uitkeringen en/of subsidies uit Europa, het Rijk of de provincie. Dit kan mogelijk zorgen voor een 'vertekend' beeld. Er wordt met grote projectbudgetten gewerkt terwijl de structurele financiën van de 'eigen' organisatie onder druk staan. Met de uitkeringen en de subsidies komen geen structurele middelen mee, terwijl veel projecten (op termijn) wel beheers- en onderhoudskosten tot gevolg hebben. Daarom blijft het nodig kritisch te zijn op onze uitgaven.

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Arno Witkam,
Wethouder Financiën

Het financiële beeld

Voor het samenstellen van deze begroting hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- De kadernota 2025-2028.
- Het uitvoeringsprogramma 'Schakelen met raad en daad' 2022-2026.
- De ontwikkeling uit het gemeentefonds, geactualiseerd tot en met de meicirculaire 2024.
- De structurele mutaties voor de meerjarenraming tot en met de 4e wijziging van de begroting 2024.

In de onderstaande tabel geven we een overzicht van de relevante ontwikkelingen die effect hebben op het saldo, sinds de vastgestelde kadernota 2025-2028 van 4 juli 2024. Het saldo van de kadernota is het vertrekpunt. Een toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen leest u onder de tabel.

Inleiding	2025	2026	2027	2028
Saldo kadernota 2025-2028	25.500	-2.550.500	-2.238.500	-1.757.500
Gemeenschappelijke regelingen				
GR De Bevelanden	-238.500	-238.500	-238.500	-238.500
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland	-43.000	-43.000	-43.000	-43.000
Gemeentefonds				
Taakmutaties (meicirculaire)	-109.000	-97.000	-97.000	-97.000
Algemeen (loon- en prijscompensatie)	1.852.000	1.673.000	1.647.500	1.364.000
Mutaties algemeen				
Mutaties lasten	-24.000	-220.000	-304.000	500
Mutaties baten	983.500	902.500	946.500	886.500
Inzet surplus algemene reserve	-1.600.000	0	0	0
Eindsaldo Begroting 2025-2028	846.500	-573.500	-327.000	115.000

Gemeenschappelijke regelingen

De begrotingen van onze gemeenschappelijke regelingen zijn verwerkt in deze begroting. De bijdragen zijn zo reëel mogelijk geraamd. We nemen hierbij ook de eerste begrotingswijziging van Gemeenschappelijke Regeling (GR) De Bevelanden mee, nadeel van € 238.500. Vanuit de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Zeeland is er een bericht gekomen dat de verdeelsleutel in de begroting onjuist is. Dit levert ons een nadeel van € 43.000 op. Dit nadeel nemen we mee in de begroting.

Gemeentefonds

De meicirculaire geldt als uitgangspunt voor de kadernota en de begroting. De algemene, budgettaire effecten van de meicirculaire hebben we in de kadernota al meegenomen. Het deel dat we daarbij niet hebben meegenomen is de loon- en prijscompensatie. Dit zetten we doorgaans in om onze eigen budgetten te verhogen met een inflatiecorrectie en eventuele tegenvallers tussen het moment van de kadernota en de begroting op te vangen. In de kadernota is besloten de verhoging van onze eigen budgetten niet door te voeren. Ook zijn er geen forse tegenvallers gekomen. Dit betekent dat het

grootste deel van de loon- en prijscompensatie ten goede komt van het begrotingssaldo. Dit voordeel loopt in de jaren wel af van € 1,9 miljoen in 2025 naar € 1,4 miljoen in 2028.

Mutaties algemeen

We hebben ervoor gekozen om mutaties in de lasten en baten te bundelen. De belangrijkste en grootste mutaties lichten we hieronder toe.

Mutaties in de lasten

Salarisbegroting

In de kadernota hebben we middelen gereserveerd voor de salarislasten van 2025. De werkelijke lasten wijken altijd iets af van de raming. In dit geval zijn de lasten iets hoger dan waar we in eerste instantie vanuit zijn gegaan. Dit levert een structureel nadeel op van € 70.000 in 2025 aflopend tot € 27.000 in 2028.

Activastaat

Jaarlijks actualiseren we de activastaat om de kapitaallasten te berekenen. In de komende jaren dalen de kapitaallasten door aflopende afschrijvingstermijnen. Veel van de investeringen die we in 2024 hebben gedaan en in 2025 gaan doen, worden gedekt door incidentele middelen door middel van de reserves. In 2025 tot en met 2027 geeft dit een fors nadeel, in 2028 is het een voordeel van € 47.000.

Bijdragen verenigingen

De bijdrage/contributie aan de Vereniging Zeeuwse Gemeenten (VZG), Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) zijn gestegen. Dit is voor ons een last van € 30.000.

Reservering kapitaallasten

Om de stijging van kapitaallasten op te kunnen vangen, was er een reservering van € 150.000 opgenomen in de vorige begrotingen. Deze reservering laten we nu vrijvallen ten gunste van het saldo van de begroting.

Baggerwerk

Jaarlijks baggeren wij de sloten in de dorpen en in het buitengebied. In een vorige begroting is per abuis de raming voor deze werkzaamheden weggehaald uit de kosten. Omdat deze kosten jaarlijks terugkomen en onderdeel vormen van onze water- en rioolwerkzaamheden, ramen we nu € 25.000 bij de budgetten van riolering bij.

Structureel budget onvoorzien

Om onvoorziene uitgaven te kunnen doen in het belang van de gemeente creëren we een structureel budget. Dit budget is een reservering voor uitgaven die vooraf niet te voorspellen zijn. Dit budget is bedoeld om onverwachte kosten te dekken, zoals noodsituaties, beleidswijzigingen of onvoorziene ontwikkelingen binnen lopende projecten. Met dit budget kunnen we voorkomen dat we mogelijkheden moeten laten schieten die een meerwaarde hebben voor de gemeente Borsele. Het budget bedraagt jaarlijks € 50.000.

Mutaties in de baten

Belastingbaten

Conform de kadernota verhogen we de gemeentelijke belastingen met 2% inflatiecorrectie. Dit betekent een stijging in de baten van € 189.200 in 2025 en € 195.200 in 2026 t/m 2027. De reden dat 2025 niet overeenkomt met de andere jaren is vanwege de raming van de verblijfsbelasting. In december 2023 is er over het tarief voor 2025 een besluit genomen. Dit betekent dat we de opbrengsten niet voor 2025 maar vanaf 2026 verhogen.

Legesopbrengsten

Een extern bureau doet jaarlijks onderzoek naar de legesverordening en de bijbehorende opbrengsten. Hieruit blijkt dat de baten van 2025 hoger zijn dan gewoonlijk. We kiezen ervoor om de baten alleen in 2025 met € 157.000 te verhogen. De hogere opbrengsten zijn namelijk onzeker in de komende jaren.

Onroerendezaakbelasting (OZB) Niet-Woningen

We verhogen de raming van de opbrengst OZB voor niet-woningen met € 350.000. Dit betreft een opbrengst voor de hoogspanningsmasten die door de gemeente lopen. De waarde is vele malen hoger dan waar in eerste instantie rekening mee werd gehouden. Deze meeropbrengst ramen we bij op de onderdelen OZB niet-woningen eigendom en OZB niet-woningen gebruik.

Grondbedrijf

Intern worden er uren besteed aan het grondbedrijf. In de begroting ramen we het grondbedrijf altijd neutraal. Dat wil zeggen dat we de baten en lasten gelijk ramen. Winsten nemen we pas bij de jaarrekening. Door de toerekening van meer uren hebben we een voordeel van € 45.000 binnen het grondbedrijf.

Treasury

Vanwege hoge jaarrekeningsaldi, dividenden en specifieke uitkeringen hebben we een hoog banksaldo. Dit saldo houden we verplicht aan in 's Rijks schatkist. Hierover ontvangen we sinds 2023 rente. Deze renteopbrengsten hebben we meegenomen in de begroting en leveren ons een structureel voordeel op van € 69.000 in 2025 aflopend naar € 20.000 in 2028.

Tariefegalisatievoorziening afvalstoffenheffing

We hebben de uitgaven voor de afvalstoffenheffing opnieuw beoordeeld. Het blijkt dat we niet alle kosten toerekenen aan het onderdeel afvalstoffenheffing. Dit verschil zit vooral in het toerekenen van btw. Doordat we deze kosten nu wel toerekenen, hebben we de komende jaren hogere lasten dan baten op het taakveld afval. Dit verschil dekken we door een onttrekking aan de tariefegalisatievoorziening afvalstoffenheffing. Dit is een boekhoudkundig voordeel. Doordat we meer kosten toerekenen, kan ook de afvalstoffenheffing in de komende vier jaar verhoogd worden. Dit doen we vanwege het verloop van de egalisatievoorziening. Over een langere periode (10+ jaar) zorgen we ervoor dat de baten en lasten gelijk zijn. Deze verhoging levert ook een voordeel op. Het voordeel van deze twee effecten bedraagt € 180.000 in 2025 en loopt op tot € 450.000 in 2028.

Stelpost extra geld Wmo

Naast bovenstaande positieve effecten op de baten is er ook een daling van de baten, namelijk het schrappen van de stelpost extra geld Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning). In de kadernota heeft u ingestemd met het ramen van een stelpost voor extra geld in het kader van de Wmo. Provincie Zeeland heeft sindsdien middels de aanvulling begrotingscirculaire 2025 aangegeven dat gemeenten deze stelpost niet mogen opnemen. Gemeenten mogen alleen middelen ramen die genoemd zijn in de meicirculaire. Dit betekent dat we de baten met € 75.000 in 2026, € 150.000 in 2027 en € 225.000 in 2028 naar beneden bijstellen.

Inzet surplus algemene reserve

Vanwege hoge jaarrekeningsaldi en hoge eigen vermogens mogen gemeenten vanaf 2025 incidentele middelen ramen als structureel dekkingsmiddel. In de kadernota hebben we dit meegenomen omdat 2025 een negatief saldo liet zien. Omdat we in 2025 nu wel een positief saldo kunnen presenteren zonder de inzet van onze algemene reserve, schrappen we deze onttrekking van € 1.600.000 aan de algemene reserve.

PROGRAMMA'S

Programma Bestuur en ondersteuning

Programmadoelstellingen

De gemeentelijke organisatie is ingericht op integraliteit en een goede dienstverlening aan haar inwoners. Aanpassingen in de werkwijze, participatie en bestuurlijke vernieuwing staan in het teken van actieve betrokkenheid van inwoners bij de politiek en ons beleid. Het college van burgemeester en wethouders (hierna: het college) en de gemeentelijke organisatie geven hier verdere invulling aan via interactieve communicatie met de inwoners, bedrijven en organisaties in onze gemeente. De dorpsraden, de kinderburgemeester, het uitdaagrecht (Right to Challenge), het participatieplatform 'Praat mee Borsele' en inwonersinitiatieven spelen hierbij een belangrijke rol. Voor de grootschalige energieprojecten is een groep van honderd inwoners samengesteld ondersteund door lokale experts, genaamd Borsele Voorwaarden Groep. Onze wethouders vervullen de rol van dorpswethouder: ieder voor vijf dorpen. Gastvrijheid en efficiënte digitale en fysieke dienstverlening staan centraal. We blijven investeren in onze medewerkers; zij zijn ons gezicht naar de buitenwereld.

Een goed leef- en woonklimaat voor onze inwoners houdt niet op bij de gemeentegrenzen. Daarom zoeken wij actief de samenwerking op met partijen in de regio en over de grens. Dit doen wij onder andere binnen het North Sea Port District, Platform de Bevelanden, Mainport Zeeland/West-Brabant en met onze uitvoeringsorganisaties Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD), Veiligheidsregio Zeeland (VRZ) en de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Zeeland.

Een financieel gezonde gemeente is een prioriteit. We geven inzicht in de inkomsten en de uitgaven die niet direct aan specifieke programma's zijn gekoppeld. Betrouwbaar financieel beleid houdt onze balans in evenwicht. Dit programma belicht financiële aspecten en benoemt ook overheadkosten voor sturing en medewerkersondersteuning. Zo krijgen we helderheid over de directe kosten voor het realiseren van doelen in onze beleidsprogramma's.

0.1 Bestuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De raad vindt het van groot belang een goede binding met de inwoners van de gemeente te hebben en te weten wat er bij hen leeft. Om zijn volksvertegenwoordigende rol te vervullen zal de raad meer contact met de samenleving zoeken.	Om meer contact met de samenleving te hebben, gaat de raad regelmatig op werkbezoek en is aanwezig bij inwonersbijeenkomsten. De raad werkt vanuit een lange termijnagenda. Hiermee beoogt de raad een meer sturende rol over de thema's die zij wil behandelen én krijgt de raad meer grip op zijn agenda. Om de raadsbijeenkomsten toegankelijker te maken, zijn zowel de besluitvormende, de kaderstellende als de informerende raadsvergaderingen live via de website te volgen. Vanuit de raadswerkgroep 'bestuurlijke vernieuwing' is een aantal aandachtspunten uitgewerkt om tot verbetering van het besluitvormingsproces te komen. In 2025 bouwen wij hierop voort.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een goede samenwerking met de dorpsraden.	We (dorpswethouder, burgemeester, college) houden jaarlijks overleg met de dorpsraden en organiseren desgewenst extra overleg. Deze overleggen gebruiken we om tot een vernieuwde manier van samenwerken met de dorpsraden te komen. Met regelmaat zijn de dorpswethouders aanwezig bij vergaderingen van de dorpsraden.
De controlerende taak van de raad versterken door onderzoek van de rekenkamer.	Per 1 april 2024 beschikken we in Borsele over een onafhankelijke rekenkamer (personele unie). De rekenkamer doet onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. We werken samen met de gemeenten Goes, Noord-Beveland, Reimerswaal en Tholen. Het presidium fungeert als klankbordgroep en kan suggesties meegeven voor onderzoeken.
We willen het politieke bewustzijn van jeugdigen (basisschoolleeftijd) aanwakken en de betrokkenheid tussen gemeente en kinderen vergroten.	Ieder jaar installeren we een kinderburgemeester die een jaar lang actief is. De kinderburgemeester gaat aan de slag met één of meerdere zelf uitgekozen thema's en doet mee met verschillende activiteiten in de gemeente. Op deze manier versterken we de betrokkenheid tussen kinderen en de gemeente. Ook gaan we aan de slag met het spel Democracy om basisschoolleerlingen meer te leren over hoe de gemeente werkt.
Duidelijkheid over de koers die we willen met (burger)participatie.	De participatienota is in 2023 door de gemeenteraad vastgesteld. In deze nota schetsen we op welke manier we onze inwoners betrekken bij het beleid en de uitvoering van gemeentelijke taken. Ook het uitdaagrecht (Right to Challenge) maakt hier onderdeel van uit. In 2025 zetten we – net als al in 2024 - het digitale participatieplatform 'Praat mee Borsele' (www.praatmee.borsele.nl) in. Zo kunnen inwoners op een laagdrempelige manier meedenken en input leveren op projecten vanuit de gemeente.
Een goed leef- en woonklimaat in de grensregio Vlaanderen en Zeeland en verwerving van (Europese) subsidies.	Vanuit de Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) North Sea Port District (NSPD) richten we ons mede op Europese subsidieverwerving en pakken we onderwerpen op die de landsgrenzen overstijgen zoals: zoetwaterproblematiek, energietransitie, wonen, natuur, infrastructuur en recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Verbreding regionale samenwerking Platform De Bevelanden.</p>	<p>Op De Bevelanden kiezen we ervoor om de bekende samenwerkingen op het gebied van wonen, werken en recreëren verder voort te zetten. Indien gewenst zullen we deze in samenwerking met onze partners uit het bedrijfsleven en het onderwijs verbreden met nieuwe samenwerkingen op het gebied van 'Brede Welvaart'. Het doel van onze samenwerking is om op alle dimensies van het dossier 'Brede Welvaart' in 2030 bovengemiddeld te scoren.</p>
<p>Een efficiëntere en doelmatige samenwerking tussen de GGD, VRZ en de RUD.</p>	<p>In juli 2024 is het adviesrapport 'De Moe(T)d tot Samenwerken' aangeboden over het traject samenwerking en huisvesting GGD, RUD en VRZ. De aanleiding was gelegen in drie opdrachten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het opstellen van een inhoudelijke samenwerkingsagenda voor de komende vijf jaar; ▪ Het ontwikkelen van een agenda voor gemeenschappelijke bedrijfsvoering(staken); ▪ Het uitvoeren van een gezamenlijke gebiedsverkenning voor huisvesting in Goes-West. <p>Kortgezegd vinden de drie organisaties elkaar op het facet van de 'inhoudelijke samenwerkingsagenda'. De VRZ en de GGD gaan ook verder op de twee andere aspecten. Vanaf 2025 richten we ons op het formaliseren van deze samenwerking.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een goed lopend Just Transition Fund (JTF) programma.	<p>We bundelen de krachten met het Rijk en de provincie voor een gezamenlijk JTF-programma. Het JTF heeft als doel om regio's die sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen, financiële hulp te bieden bij de energietransitie. De strategie voor de inzet van de JTF-gelden is voor onze regio (Zeeuws-Vlaanderen/Vlissingen-Oost) ingedeeld in drie sporen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderzoek & innovatie; versterking van de regionale economie door projecten die leiden tot economische verscheidenheid, modernisering en omschakeling; ▪ Investerings in technologie, systemen en infrastructuur; ▪ Arbeidsmarkt; een wendbare en weerbare beroepsbevolking, bijvoorbeeld door het creëren van nieuwe werkgelegenheid en bij- en omscholing. <p>In 2024 is het JTF voor de drie sporen gecombineerd opengesteld. In 2025 zal het eventueel resterende budget in eerste instantie gericht zijn op het arbeidsmarktspoor. Het JTF-programma loopt tot en met 2027.</p>
Uitvoering van het bestuursprogramma 'Schakelen met raad en daad'.	<p>In het bestuursprogramma heeft de gemeenteraad zich over twaalf thema's uitgesproken die hij belangrijk vindt om extra inspanningen op te verrichten. In 2025 vervolgen we de uitvoering op onder meer de thema's 'leefbaarheid' (het kaderplan maatschappelijke voorzieningen), 'zoetwaterhuishouding' en 'welstand'. Over de voortgang rapporteren wij jaarlijks.</p>

0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Voortdurende verbetering van onze dienstverlening.	<p>We blijven onze ambities waarmaken. We hebben een integrale visie op het hostmanship ontwikkeld, die nauw aansluit bij het project flexibel werken en de dienstverlenings- en communicatievisie. In deze visie hebben we de dienstverlenende rol van de receptie, telefonie, de balies van burgerzaken en de Borselse beleving in de publieke ruimte opgenomen. Voorbeelden hiervan zijn de herindeling van de werkplekken om de privacy en veiligheid van de inwoners te verbeteren en een representatieve gastvrouw/heer in herkenbare uniforme (bedrijfs)kleding.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Optimaliseren (digitale) dienstverlening.	Inwoners regelen de aanvraag en afhandeling van producten steeds vaker digitaal. Met het programma iBurgerzaken bieden we modules voor optimale dienstverlening op het gebied van Burgerzaken. Dit stelt ons in staat om onze dienstverlening verder uit te breiden: veilig, efficiënt en gebruiksvriendelijk. We spelen voortdurend in op nieuwe ontwikkelingen, terwijl we ook aandacht houden voor inwoners die moeite hebben met digitale dienstverlening.
Verdere ontwikkeling en vernieuwing van het verkiezingsproces.	<p>De Nederlandse politiek streeft voortdurend naar optimalisatie, kwaliteit en efficiëntie in het verkiezingsproces. Gemeenten richten zich op verschillende onderwerpen zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het versterken van de kwaliteit van het verkiezingsproces; ▪ Het evalueren van de pilot met het nieuwe stembiljet; ▪ Het vernieuwen van het uitbrengen en tellen van stemmen; ▪ Het verbeteren van de toegankelijkheid van stemlokalen; ▪ Het verkennen van andere stemmethoden; ▪ De voortschrijdende digitalisering. <p>Wij volgen de ontwikkelingen in wet- en regelgeving en innovaties nauwlettend. Onze focus ligt op betrouwbaarheid, controleerbaarheid, transparantie en voortdurende verbetering van het verkiezingsproces. Waar de organisatie van verkiezingen vroeger uitsluitend bij burgerzaken lag, kiezen wij nu voor een integrale samenwerking met verschillende teams, zoals de buitendienst en communicatie, om optimaal gebruik te maken van ieders expertise.</p>

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Efficiënt gebruik van gebouwen en gronden en het afstoten van gebouwen en gronden die niet (meer) nodig zijn voor gemeentelijke taken.	We blijven gronden verhuren, ver(erf)pachten, ruilen of verkopen. We zetten, zo mogelijk, strategische (vrij van pacht komende landbouw-) gronden in, bijvoorbeeld via het Kavelruilbureau Zeeland.

0.4 Overhead

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Verbetering van zowel onze interne als externe dienstverlening en communicatie.	De dienstverlenings- en communicatievisie met onze ambities is vastgesteld. In 2025 geven we hieraan verder uitvoering. Op het gebied van dienstverlening zijn onze speerpunten een goede bereikbaarheid voor onze inwoners en de invoering van een nieuw telefonieplatform. Op het gebied van communicatie gaan we extra inzetten op: helder en eenvoudig taalgebruik, interne communicatie, onszelf profileren als aantrekkelijke werkgever en nieuwe media inzetten om nog beter onze inwoners te bereiken. Tot slot blijven we onze bijdrage leveren bij actuele thema's zoals energietransitie, digitaliseringsopgaven, klimaatadaptatie, duurzaamheid, sociaal domein en wonen.
Een geactualiseerde, zoekvraag gestuurde website.	We blijven onze website verbeteren door het zoekgedrag bij te houden. We passen het aanbod op de website periodiek aan op het zoekgedrag van onze bezoekers en houden de websites actueel en (digitaal) toegankelijk voor een brede doelgroep. De subsites van Borsele Beweegt en Borsele Na School (BONS) krijgen dezelfde leverancier als die van de gemeentelijke website en het Welzijnshuis.
Meepratende en meedenkende inwoners.	In 2025 gaan we – net als al in 2024 - het digitale participatieplatform 'Praat mee Borsele' (www.praatmee.borsele.nl) inzetten. Zo kunnen inwoners op een laagdrempelige manier meedenken over en input leveren op projecten vanuit de gemeente. Ook het inwonerspanel blijven we in 2025 inzetten.
Een effectief en digitaal informatiebeheer inclusief duurzame toegankelijkheid van informatie.	We werken aan effectief en digitaal informatiebeheer. Het op een goede manier omgaan (o.a. bewaren en vernietigen volgens de Archiefwet) met informatie in al onze processen en in diverse vak applicaties staat centraal. Daarbij blijft het vergroten van kennis en vaardigheden belangrijk. Waar nodig werken we samen met andere Zeeuwse overheden. Voor een toekomstbestendig digitaal archief sluiten we aan op het e-depot van het Zeeuws Archief.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een toekomstbestendige en stabiele informatievoorziening.	In 2025 geven we samen met de andere Bevelandse gemeenten en GR De Bevelanden verder uitvoering aan de iVisie. Door onder andere inzet en investeringen op continuïteit en uitwijk, implementatie van Microsoft 365 en het verbeteren van het beheer van mobiele apparaten. We geven uitvoering aan diverse acties vanuit het strategiedocument data-geïnformeerd werken. Daarnaast worden verschillende noodzakelijke vak applicaties op onder andere het gebied van sociaal domein, leefomgeving en communicatie vervangen.
Vaardige medewerkers op het gebied van iBewustzijn.	We werken continu aan het verhogen van het bewustzijn op informatiebeveiliging en privacy. Dit doen we door aandacht te schenken aan het onderwerp bij indiensttreding (bijvoorbeeld via e-learning en de informatiegids voor nieuwe medewerkers). Daarnaast delen we belangrijke informatie via verschillende kanalen met alle medewerkers. Dit doen we op basis van het communicatieplan informatieveiligheid 2022-2025. Vanaf 2025 hopen we een programma in gebruik te nemen dat ondersteunt bij het verhogen van het beveiligingsbewustzijn van onze medewerkers.
Een organisatie in stand houden die adequaat en flexibel inspeelt op nieuwe trends en ontwikkelingen.	Met ingang van 2024 werken we met een strategische personeelsplanning (SPP) die we koppelen aan de planning-en-control cyclus en die onderdeel is van de kadernota. Hierdoor stemmen we de in-, door- en uitstroom van personeel af op veranderingen in de vraag naar arbeid in de organisatie. Dit doen we zodanig dat we de taken kunnen blijven uitvoeren die nodig zijn om de doelstellingen van de organisatie te behalen.
Integere, betrouwbare, klantgerichte en flexibele bestuurders en medewerkers.	Binnen onze organisatie bieden we opleidingsprogramma's aan op relevante thema's. Daarnaast werken we volgens het vastgestelde integriteitsprotocol en geven we aandacht aan de naleving van onze kernwaarden. De integriteitscode voor college en raad wordt herzien.
Duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers.	Begin 2025 kijken we of we onze doelstellingen op het gebied van duurzame inzetbaarheid hebben behaald. Dit doen we op basis van de uitkomsten van ons meetinstrument de 'inzetbaarheidsscan'. Aan de hand van de resultaten passen wij mogelijk ons beleid op het gebied van duurzame inzetbaarheid (Bfit) aan. Thema's die doorlopend onder de aandacht blijven zijn: vitaliteit, SPP en talentmanagement.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Verwerven van subsidies.	Door initiatieven aan elkaar te koppelen, vergroten we de kans op het verkrijgen van subsidies. We maken daarbij gebruik van een deskundige. We hebben een trainee opgeleid met als doel de kennis over subsidieverwerving in de organisatie te behouden.
Professionaliseren van de inkoop- en aanbestedingsfunctie.	We blijven samenwerken met inkoopbureau Karel (voorheen het Inkoopbureau West-Brabant). Het inkoopbureau richt zich op het begeleiden, ondersteunen en adviseren van inkooptrajecten, aanbestedingen en contractmanagement.

0.5 Treasury

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Benodigde financieringsmiddelen aantrekken tegen zo laag mogelijke kosten en risico's.	We monitoren de geld- en kapitaalmarkt. Ook kijken we naar onze financieringsbehoefte. Afhankelijk hiervan zullen we zo goedkoop mogelijk lenen.

0.61 OZB woningen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten.	De mutaties in de WOZ-waarden (Waardering Onroerende Zaken) compenseren we door het bijstellen van het tarief van de Onroerendezaakbelasting (OZB). We willen hiermee voorkomen dat waardeinstijgingen tot een hogere aanslag leiden voor onze inwoners. Om de stijging van de lasten als gevolg van prijsstijgingen te kunnen opvangen, passen we de tarieven voor inflatie aan.

0.62 OZB niet-woningen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten.	De mutaties in de WOZ-waarden compenseren we door het bijstellen van het tarief van de OZB. We willen hiermee voorkomen dat waardeinstijgingen tot een hogere aanslag leiden voor de bedrijven. Om de stijging van de lasten als gevolg van prijsstijgingen te kunnen opvangen, passen we de tarieven voor inflatie aan.

0.64 Belastingen overig

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten.	Sinds 2022 leggen we geen precarioheffing meer op. De compensatie voor het aandeel in de betaalde precariobelasting van Evides is daarmee vervallen. Het bedrag van Enduris over vorige jaren is gereserveerd in afwachting van een gerechtelijke uitspraak.

0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het zo reëel mogelijk ramen van de algemene uitkering en de decentralisatie uitkeringen uit het Gemeentefonds.	De raming van de algemene uitkering en de decentralisatie uitkeringen stemmen we af op de circulaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). In deze begroting is de meicirculaire 2024 verwerkt.

0.8 Overige baten en lasten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Efficiënt gebruik maken van de werkplaats en het breed inzetten van het personeel.	We streven naar een optimale bezetting van de werkplaats. Verder zetten we personeel efficiënt in voor projecten met andere gemeenten.

0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een rechtvaardige belastingdruk voor die situaties waarbij de gemeente als 'ondernemer' optreedt.	We dienen aangiften in conform de fiscale regelgeving en streven naar het optimaliseren van onze fiscale positie.

0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een evenwichtige en reëel structureel sluitende meerjarenbegroting.	We houden de ramingen actueel door tussentijdse begrotingswijzigingen en rapportages.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Uitvoeringsprogramma 'Schakelen met raad en daad' (2022-2026)	2026
Besturings- en managementfilosofie Borsele (2023)	2026
Participatienota (2023)	2027
Besluit begroting en verantwoording (BBV)	Niet van toepassing
Financiële verordening (2023)	2026
Dienstverlenings- en communicatievisie (2023)	2026
Informatiebeveiligingsrichtlijn, informatiebeveiligingsplan en informatiebeveiligingshandboek Basisregistratie Personen (BRP) en waardedocumenten (2022)	2023
Strategische visie op de ambtelijke organisatie (2023)	2026
Belastingverordeningen (2024)	2025
Controleverordening (2024)	2025
Treasurystatuut (2022)	2026
Garantiebeleid (2022)	2026
iVisie (2023)	2027

Omschrijving	Herzieningsdatum
Privacybeleid Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) (2023)	2027
Addendum privacybeleid Wet politiegegevens (Wpg) (2023)	2027
Strategisch Informatiebeveiligingsbeleid (2022)	2026

Verbonden partijen

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

BNG Bank N.V.

Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling Zeeland

Gemeenschappelijke regeling De Bevelanden

Platform De Bevelanden

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Bestuur en ondersteuning		(bedragen x € 1.000)					
		Rekening					
		2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten							
0.1	Bestuur	1.816	4.888	1.798	1.798	1.791	1.791
0.2	Burgerzaken	896	824	1.066	864	864	864
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	177	196	479	479	471	471
0.4	Overhead	8.574	12.945	12.466	12.599	12.615	12.276
0.5	Treasury	353	562	1.162	1.139	1.107	1.055
0.62	OZB niet-woningen	172	204	155	162	169	172
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	-32	0	0	0	0
0.8	Overige baten en lasten	200	1.081	106	106	106	166
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	34	22	30	30	30	30
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	11.109	872	0	0	0	0
Totaal lasten		23.331	21.562	17.263	17.177	17.154	16.826
Baten							
0.1	Bestuur	462	1.995	12	12	12	12
0.2	Burgerzaken	295	288	661	293	293	293
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	488	161	161	161	161	161
0.4	Overhead	323	221	212	212	212	212
0.5	Treasury	3.647	13.388	2.876	2.941	2.838	2.740
0.61	OZB woningen	3.256	3.290	3.356	3.581	3.581	3.581
0.62	OZB niet-woningen	5.641	5.651	6.715	7.227	7.327	7.327
0.64	Belastingen overig	-75	0	0	0	0	0
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	43.094	46.243	47.518	45.408	45.580	45.936
0.8	Overige baten en lasten	233	96	96	96	96	96
Totaal baten		57.363	71.333	61.606	59.930	60.099	60.356
Saldo programma		-34.032	-49.771	-44.343	-42.753	-42.944	-43.530
Mutaties reserves							
Baten							
0.10	Mutaties reserves	2.172	3.457	194	182	186	92
Lasten							
0.10	Mutaties reserves	3.764	13.654	0	0	0	0
Totaal saldo programma		-32.440	-39.574	-44.537	-42.935	-43.130	-43.622

Financiële analyse (meerjarig)

Bestuur

Binnen het taakveld 0.1 Bestuur dragen we bij aan het initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) voor de zogeheten Gezamenlijk Gemeentelijke Uitvoering (GGU) voor een bedrag van € 90.000. Verder op dit taakveld hebben wij in de vorige begroting een structurele stelpost van € 500.000 geraamd voor het Uitvoeringsprogramma 'Schakelen met Raad en Daad' 2022-2026. Inmiddels is hier al een aantal keer beroep (vanaf 2024) op gedaan waardoor deze stelpost is teruggelopen, namelijk: iVisie (€ 100.000) en Rekenkamerfunctie (€ 30.000). Ook hebben we een structureel bedrag van € 65.000 bijgeraamd voor het opstellen van beleid voor circulaire economie. Dit is in opdracht van het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) en de Rijksoverheid. Dit bedrag is afkomstig uit de Kadernota 2025-2028. Verder hebben we in de Kadernota 2025-2028 gekozen voor vrijval van de post onvoorzien van het college ten gunste van het saldo van de begroting. Daarnaast staat op dit taakveld het fonds voor de opvang van ontheemden en statushouders van € 1.000.000 geraamd zoals besloten bij de resultaatbestemming jaarrekening 2022. Op dit taakveld is ook de post onvoorzien van € 50.000 geraamd. Ten slotte komt op dit taakveld de specifieke uitkering Stimuleringsregeling Flex- en Transformatiewoningen terug. Hiervoor zijn wij penningmeester voor regio de Bevelanden. Dit bedrag (€ 1.983.000) is terug te zien in de lasten, de baten en de mutaties van de reserves in 2023. Per saldo is dit budgettair neutraal. Dit geld moet we nog verdelen onder de Bevelandse gemeenten. Vandaar dat wij dit bedrag neutraal ramen op onze rekening-courant. Dit verklaart het grote verschil van 2025 ten opzichte van 2024.

Burgerzaken

Op dit taakveld ramen we de opbrengsten de leges van burgerzaken. In 2025 zijn de opbrengsten van deze leges een stuk hoger dan 2024. Dit komt door de 'paspoortpiek'. In 2014 is de geldigheidsduur van een paspoort en identiteitsbewijs aangepast van vijf naar tien jaar. Veel inwoners hebben in 2014 of 2015 een identiteitsbewijs en/of paspoort aangevraagd, en moeten nu een nieuw document aanvragen. Dit zorgt voor de stijging in de baten. Voor de rijksleges moeten we een afdracht doen richting het Rijk. Ook de lasten stijgen dus in 2025. We nemen deze hogere baten en lasten niet mee in de jaren 2026 tot en met 2028 omdat dit een tijdelijk effect is.

Beheer overige gebouwen en gronden

Op dit taakveld stijgen de lasten met € 282.000 door een uitbreiding van personeel bij het team gebouwenbeheer. Verder zijn er geen bijzonderheden te vermelden op dit taakveld.

Overhead

Door de toename van het personeel binnen onze organisatie is er ook meer vraag voor ondersteuning. Hiervoor is het domein bedrijfsvoering uitgebreid wat voor hogere salarislasten van € 252.000 zorgt. Door de toename van personeel stijgen ook de indirecte lasten zoals catering, postbehandeling en personele zaken. Deze posten verhogen we vanaf 2025 structureel met respectievelijk € 40.000, € 15.000 en € 15.000. Vanaf 2025 gaan we de aansluiting van het E-depot bij het Zeeuws Archief realiseren. Hiervoor is een structurele last van € 50.000 opgenomen.

Naast de genoemde aanpassingen stijgen de lasten aanzienlijk de komende jaren. Dit komt doordat we een aantal stelposten ramen op dit taakveld. Er is een structurele stelpost opgenomen om toekomstige autonome ontwikkelingen op te vangen. We verwerken de aanpassing aan de organisatiestructuur. Hiervoor is een structurele stelpost van € 468.000 opgenomen. Verder houden we rekening met een CAO-stijging voor 2025 voor een bedrag van € 500.000.

Ten slotte is op dit taakveld de stelpost van de SPP uit de Kadernota 2025-2028 geraamd. De stelposten lopen op van totaal € 960.000 in 2024 tot € 1.254.000 in 2027. Dit verklaart het grootste verschil in de meerjarenraming.

Voor een gedetailleerd overzicht van de lasten met betrekking tot de overhead verwijzen wij u naar de laatste pagina in deze financiële analyse.

Treasury

De rentelasten stijgen in 2025 flink ten opzichte van 2024. Dit komt omdat er in 2024 veel geïnvesteerd is en dit heeft een effect op de berekening van de financieringsbehoefte. Daarnaast rekenen we met hogere rentepercentages dan in 2024. Daartegenover staan hogere inkomsten op dit taakveld. Dit komt door hoge dividenden en de renteopbrengst uit 's Rijks schatkist.

Vanaf 2025 ramen we het dividend van € 1.325.000 van de Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij (ZEH) in onze begroting. Dit is 50% van het verwachte dividend. Onze toezichthouder Provincie Zeeland heeft bepaald dat de Zeeuwse gemeenten maximaal 50% van het verwachte dividend mogen ramen.

Momenteel houden we veel liquide middelen aan in 's Rijks schatkist. Hiervoor ontvangen wij rente. De verwachting is dat deze renteopbrengst in de komende jaren zal afnemen door het afnemen van deze liquide middelen. Er staan namelijk een groot aantal projecten gepland in de komende tien jaar. Een groot aantal van deze projecten is afkomstig uit de Gebiedsinvesteringen 'Netten op Zee'.

Onroerendezaakbelastingen

We verhogen de baten van de OZB op verschillende manieren in 2025. In de kadernota 2025-2028 is besloten alle belastingopbrengsten met 1,5% te verhogen. In de kadernota is ook besloten de OZB voor niet-woningen met 10% te verhogen. Dit is een stijging van €500.000. Dit jaar zijn ook de hoogspanningsmasten van TenneT opnieuw gewaardeerd. Deze bleken een veel hogere waarde te hebben dan waar eerst rekening mee werd gehouden. Dit is een voordeel van € 350.000. Dit hebben we verwerkt in de raming van 2025. Deze ontwikkelingen hebben geen effect op het tarief van de OZB-woningen.

In de jaren 2025 t/m 2028 is een stijging te zien. Dit heeft drie verschillende oorzaken:

- In de Begroting 2023-2026 is besloten om de OZB extra te verhogen met 3% vanaf 2026;
- In de Begroting 2024-2027 is besloten om de OZB extra te verhogen met 5% vanaf 2026;
- We houden rekening met ontwikkelingen bij Zeeland Refinery. De bouw van een electrolizer zal tot hogere inkomsten leiden.

Dit verklaart de structurele stijging aan de batenkant bij de woningen en de niet-woningen.

De lasten op het taakveld OZB niet-woningen betreft de bijdrage aan SaBeWa. Deze stijgt van € 155.000 in 2025 tot € 172.000 in 2028. In 2024 zijn de lasten hoger door een begrotingswijziging, deze heeft geen structurele doorwerking.

Belastingen overig

Over dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Algemene uitkering gemeentefonds

De raming voor 2025 is gebaseerd op de meicirculaire 2024, uitgebracht door het ministerie van BZK. In het verloop van de baten is goed te zien dat we vanaf 2026 flink gekort worden in het gemeentefonds. We hebben op basis van de 'Aanvulling begrotingscirculaire 2025' van de Provincie Zeeland een stelpost opgenomen voor het besparingsverlies uit de Hervormingsagenda Jeugd. Verder houden we rekening

met 100% van de compensatie voor de hogere lasten van de jeugdzorg vanaf 2026. Dit gaat om een bedrag van € 310.000 in 2026, € 230.000 in 2027 en € 275.000 in 2028. In het begrotingsadvies 2025 – 2028 van de VNG wordt aangegeven dat gemeenten de vrijval van geld uit het Btw-Compensatiefonds (BCF) mogen ramen. Voor Borsele betekent dit structureel € 450.000.

Overige baten en lasten

Ten opzichte van 2024 is er een grote daling te zien, dit komt door de vrijval van de post onvoorzien. In de vorige begroting hebben wij het incidentele voordeel in 2025 gereserveerd op de post 'onvoorzien'. Doordat de financiële situatie is verslechterd hebben we dit saldo in de kadernota 2025-2028 vrij laten vallen ten gunste van het begrotingsaldo. In 2028 zien we een stijging van de lasten van €60.000. Dit is een stelpost voor het vrijvallen van de kapitaallasten van het gemeentehuis. Deze kapitaallast bedraagt t/m 2027 € 360.000, maar in de kadernota 2025-2028 is besloten om € 300.000 ten gunste te laten komen van het begrotingsaldo.

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden. De vennootschapsbelasting voor grondexploitaties verrekenen we met de reserve grondexploitaties.

Mutaties reserves (structureel)

Ter dekking van onze lasten onttrekken we jaarlijks € 24.000 voor de strategische gronden uit de reserve bouwgrondexploitaties die in dit geval gekoppeld is aan het taakveld beheer overige gebouwen en gronden. Verder is een structurele onttrekking geraamd van € 83.000 in 2024 oplopend tot € 94.000 in 2027 uit de reserve herwaardering activa als dekking voor de kapitaallasten van het gemeentehuis. Tijdens de raadsvergadering van 4 juli 2024 is er besloten twee investeringen te dekken uit reserves. De eerste investering, zoals besloten in de resultaatbestemming van de jaarrekening, betreft de aanpassingen aan de raads- en trouwboerderij. Daarvoor onttrekken we jaarlijks € 32.700 aan de reserve. De tweede investering, zoals besloten in de kadernota, betreft de aanpassingen in het gemeentehuis in het kader van het project 'Flexibel werken', hiervoor onttrekken we jaarlijks € 35.000 aan de reserves.

Mutaties reserves (incidenteel)

Het verschil in de lasten van 2025 ten opzichte van 2024 wordt grotendeels veroorzaakt door de restantkredieten van de jaarrekening 2023 en overheveling van budgetten vanuit de programmarapportage 2023. Dit is ook terug te zien in de mutaties van de reserves. Deze benoemen we per programma en niet per taakveld. De belangrijkste verschillen in dit programma zijn:

- Fonds Oekraïne/Statushouders (€ 1.000.000);
- Fonds personele knelpunten (€ 300.000);
- Cao-effect 2024 (€500.000);
- Aanvullende financiële bijdragen GR-en 2024 (€ 304.000);
- Investeringsfonds (€ 236.351);
- Organisatorische aanpassing 2024 (€ 173.000);
- Medewerker functionaris gegevensbescherming (FG) (€ 90.000);
- Inhuur medewerker interne controle (€ 40.000);
- B2030 (€ 35.210);
- Wet Open Overheid (Woo) (€ 61.000);
- Werkplekconcept (flexibel werken) (€ 83.475);
- Inhuur trainee informatiebeheerder (€ 65.000);
- Restantkrediet informatiebeheer op orde (€ 56.008);
- Inhuur allround medewerker informatiebeheerder (€ 42.500);
- Uitbreiding receptionisten (€ 13.000);
- Dienstverleningsvisie / communicatievisie (€ 23.719).

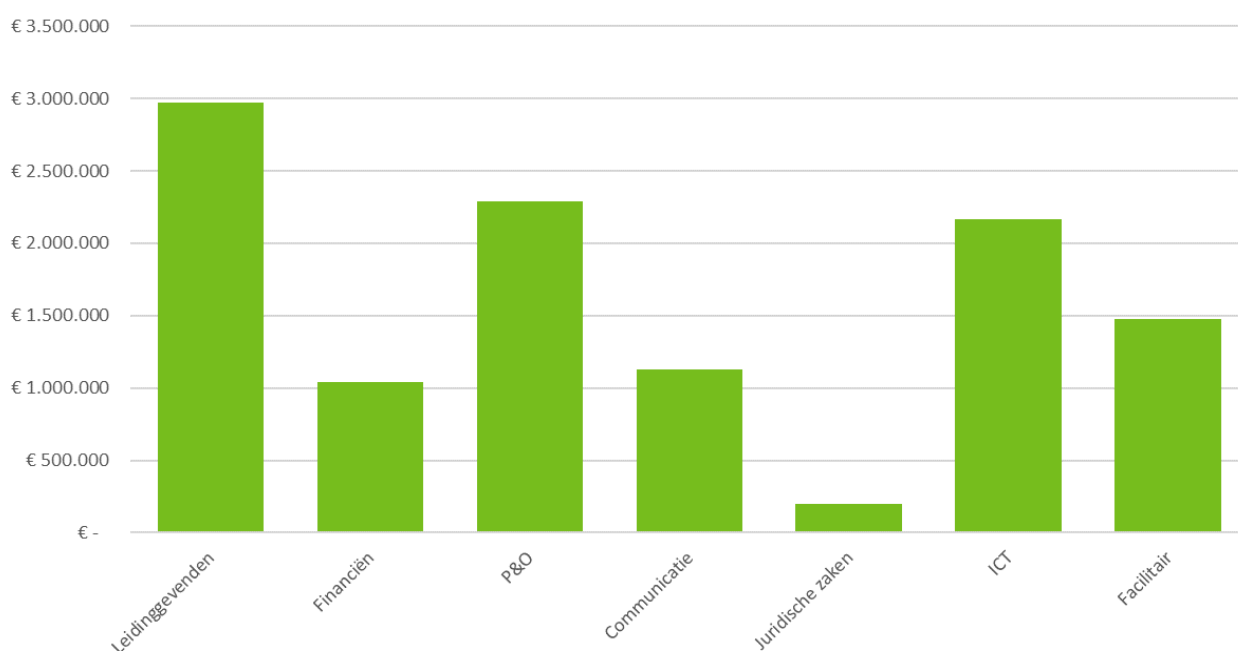
Overhead

In onderstaande tabel staat een gespecificeerd overzicht van alle activiteiten, verdeeld in de verschillende onderdelen van de overhead. Volgens het BBV is overhead: “het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Tot de overhead behoren alle functies die dit doel dienen.” De bedoeling van dit overzicht is inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de hele organisatie.

In onderstaande overzichten hebben we de stelposten die hiervoor genoemd zijn van € 968.000 in 2025 niet meegenomen. De reden hiervoor is dat deze stelposten nog verdeeld gaan worden over verschillende programma's. Als we deze mee zouden nemen, geeft dit een vertekend beeld in de berekening van het overheadpercentage.

Verschillende labels overheadkosten:	Bedrag lasten:	Bedrag baten:	Saldo lasten/baten	%
Leidinggevenden primair proces (Hiërarchisch)	€ 2.971.133	€ -	€ 2.971.133	26,4%
Financiën, toezicht en controle op de eigen organisatie	€ 1.044.675	€ -	€ 1.044.675	9,3%
P&O/HRM	€ 2.290.210	€ -	€ 2.290.210	20,3%
Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC)	€ 1.152.232	€ 25.000	€ 1.127.232	10,0%
Juridische zaken	€ 197.134	€ -	€ 197.134	1,7%
Informatievoorziening en automatisering (ICT)	€ 2.165.133	€ -	€ 2.165.133	19,2%
Facilitaire zaken en Huisvesting	€ 1.660.874	€ 187.059	€ 1.473.815	13,1%
Totale lasten en baten per label overheadkosten:	€ 11.481.391	€ 212.059	€ 11.269.332	100%

Saldo lasten/baten Overhead

Percentage overhead: Indicator BBV

Voor het berekenen van het percentage overhead passen we twee systematieken toe. In het BBV wordt een verplichte indicator voorgeschreven die de verhouding tussen de lasten van overhead en de totale gemeentelijke begroting weergeeft. Deze berekening is als volgt:

Berekening % overhead van de totale begroting	
Totale lasten begroting	77.802.991
Saldo taakveld overhead exclusief reserves	11.269.332
Percentage overhead van de totale begroting	14,5%

Percentage toerekening overhead aan belastingen en leges

Voor de berekening van de kostendekkendheid van de belastingen en leges is het noodzakelijk de lasten van de bedrijfsvoering/overhead toe te rekenen. Deze lasten rekenen we toe door een opslag op de salarislasten van de medewerkers te zetten die hieraan werken. Hiermee benaderen we het systeem van vóór de invoering van het BBV, waarbij de overhead een opslag in het uurtarief van de medewerkers was. Deze berekening is als volgt:

Berekening % overhead van directe loonkosten	
Totale loonsom	17.471.000
Raad en commissies	-322.000
College van burgemeester en wethouders	-610.000
Loonkosten taakveld overhead	-5.110.238
Directe personeelslasten	11.428.762
Saldo taakveld overhead inclusief reserves	11.269.332
Percentage overhead van de directe loonkosten	98,6%

Incidentele baten en lasten

Voor de implementatie van de Wet Open Overheid is in 2025 en 2026 een budget van € 55.000 beschikbaar.

Bij het team databeheer wordt in de periode 2023-2025 een trainee ingezet. De lasten hiervan worden onttrokken aan het weerstandsvermogen. Voor 2025 is dit een bedrag van € 15.000.

Programma Veiligheid

Programmadoelstellingen

Voor de inwoners van Borsele willen we een woon-, leef- en werkklimaat waar het veilig is en iedereen zich veilig voelt. Het handhaven van de openbare orde en het borgen van de veiligheid in Borsele is een belangrijke basisvoorwaarde voor het functioneren van onze samenleving. Onze programma's dragen bij aan het creëren van deze veilige omgeving. Samenwerking met netwerkpartners staat hierin centraal.

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een financieel gezonde en stabiele veiligheidsregio.	<p>De gemeenteraad heeft positieve zienswijzen uitgebracht over de programmabegroting 2025 en het nieuwe meerjarenbeleidsplan 2022-2026 van de VRZ. De begroting 2025 is opgesteld in lijn met het meerjarenbeleidsplan. De laatste jaren is er een fors beroep gedaan op het vermogen van de VRZ om bepaalde kosten structureel binnen de eigen begroting op te vangen. De moeite die het gekost heeft om deze taakstellingen structureel op te vangen laat zien dat er weinig tot geen financiële ruimte meer is voor een beroep op het vermogen.</p> <p>We vragen en nemen een actieve rol om samen met de VRZ op een gewenst en verantwoord ambitieniveau te blijven. Verder blijven wij de financiële situatie van de VRZ kritisch volgen.</p>
Op peil houden van de brandweezorg.	<p>Brandweervrijwilligers verzorgen in Zeeland voor een groot deel de huidige brandweezorg. Demografische en maatschappelijke ontwikkelingen maken het moeilijk om de huidige brandweezorg op peil te houden. Om die reden start de VRZ in 2025 met een pilot voor brandweer-assistenten op laag bezette posten in Zeeland.</p> <p>Het initiatief voor de ontwikkeling van een nieuwe toekomstvisie voor de uitvoering van de brandweezorg ligt bij de VRZ. Ook hier vragen en nemen we een actieve rol om er samen met de VRZ voor te zorgen dat de basisbrandweezorg op peil blijft.</p>

1.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Het uitvoering geven aan het vastgestelde beleid op grond van het Integraal Veiligheidsbeleid Oosterscheldebekken 2023-2026.</p>	<p>We geven uitvoering aan de vijf thema's die zijn vastgesteld in de Nota Integrale Veiligheid (2023-2026). Het gaat om de volgende thema's:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ondernijning; 2. Zorg en veiligheid; 3. Jeugd en veiligheid; 4. Veilige- en duurzame leefomgeving; 5. Digitale criminaliteit. <p>Jaarlijks maken de gemeentes in de Oosterscheldebekken een uitvoeringsplan. In het uitvoeringsplan beschrijven wij hoe uitvoering gegeven wordt aan bovenstaande thema's. We werken samen met ketenpartners zoals politie, justitie, woningbouwverenigingen en sociaal-maatschappelijke dienstverlening. De Basisteamdriehoek Oosterscheldebekken monitort en stuurt op de uitvoering hiervan.</p>
<p>Het handhaven van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).</p>	<p>We beschikken over een goede en actuele APV en Verordening Fysieke Leefomgeving. We werken risicogericht en handhaven op basis van een integraal handhavings- en uitvoeringsplan (iHUP). Risicogericht werken met een probleemanalyse stelt ons in staat om de beperkte menskracht en middelen te verdelen en effectief in te zetten.</p> <p>Daarbij zijn we een volwaardige partner in de samenwerking met andere toezichtpartners, de politie en omliggende gemeentes.</p>
<p>Aanpak ondernijnde criminaliteit.</p>	<p>De aanpak van ondernijning vraagt wendbaarheid. Zoals in het iHUP vastgesteld, werken we samen met onze partners aan het aanscherpen van onze aanpak. Informatie-uitwisseling is hierbij belangrijk. Het voorlichten van inwoners en ondernemers blijft een speerpunt. Ook collega's zijn zich bewust van wat ondernijning kan inhouden.</p> <p>Inmiddels committeren de Zeeuwse overheden zich al een aantal jaren aan de Zeeuwse Norm Weerbare Overheid. We werpen drempels op tegen criminele inmenging door onze ambtelijke en bestuurlijke organisatie weerbaar te maken.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een weerbaar- en integer havengebied.	<p>De projecten uit het mainportprogramma Zeeland West-Brabant zijn in uitvoering. Er zijn vier pijlers vastgesteld:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1: Onderzoek, kennis en informatiedeling; 2: Preventie: weerbaarheid (fysiek, sociaal en digitaal); 3: Preventie en repressie; 4: Toezicht, handhaving, opsporing en vervolging. <p>We bouwen verder aan het eerste tracé van het hekwerk bij de Bijleveldhaven en breiden het slimme cameranetwerk uit. Verder zal 2025 in het teken staan van een grote, lopende strafzaak. Ook is in 2025 het gemeentelijk haventeam operationeel en actief in het havengebied, waarbij zij focust op bestuurlijk toezicht en handhaven.</p>
De verbinding versterken tussen ‘openbare orde en veiligheid’ en het ‘sociaal domein’.	<p>We werken nauw samen bij overlappende vraagstukken, zowel beleidsmatig als in de praktijk. Dit is noodzakelijk omdat we in de praktijk zien dat kwesties in de openbare orde vaak verband houden met problematiek binnen het sociaal domein.</p> <p>Als samenwerkende gemeente in de regio hebben we te maken met mensen en gezinnen met ingewikkelde problemen. Deze problematiek overschrijdt de gemeentegrens en we werken dus op regionaal niveau aan specifieke aanpakken. Deze interventies vinden zowel plaats aan de voor- als achterkant. Een voorbeeld hiervan is de uitrol van het project ‘Wijk GGD’ binnen Borsele.</p>

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Mainportprogramma Zeehavens Zeeland West-Brabant (2023–2030)	2030
Nota Integrale Veiligheid (2023-2026)	2026
Regionaal crisisplan (2022-2025)	2025
Maatwerk in brandweezorg (2015)	Niet van toepassing

Verbonden partijen

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma
Veiligheidsregio Zeeland

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Veiligheid		(bedragen x € 1.000)					
		Rekening					
		2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten							
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.683	2.217	2.298	2.297	2.366	2.390
1.2	Openbare orde en veiligheid	3.167	878	746	746	746	746
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	11	0	0	0	0	0
Totaal lasten		5.862	3.095	3.044	3.043	3.112	3.136
Baten							
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	6	0	0	0	0	0
1.2	Openbare orde en veiligheid	5.586	18	10	10	10	10
Totaal baten		5.592	18	10	10	10	10
Saldo programma		270	3.077	3.034	3.033	3.102	3.126
Mutaties reserves							
Baten							
0.10	Mutaties reserves	384	60	25	25	25	25
Lasten							
Totaal saldo programma		-114	3.017	3.009	3.008	3.077	3.101

Financiële analyse (meerjarig)*Crisisbeheersing en brandweer*

De bijdrage aan de VRZ stijgt structureel tot een bedrag van € 2.160.000 in 2028 (voor 2025 € 2.065.000). Dit is gerelateerd aan de uitvoering van het meerjarig investeringsplan van de VRZ.

Openbare orde en veiligheid

De lasten 2025 dalen vanaf als gevolg van verschuiving van uren naar het Mainportprogramma Zeeland/West-Brabant. Daarnaast is het team Vergunningen & Veiligheid aan stevige verandering onderhevig door gewijzigde en nieuwe wet- en regelgeving. Dit heeft invloed op het verantwoorden van de uren op de verschillende taakvelden.

Verder zien we dat zowel de lasten als de baten van de jaarrekening 2023 behoorlijk hoog uitvallen ten opzichte van de meerjarige begrotingscijfers. De grootste oorzaak hiervan is de opvang van ontheemden uit Oekraïne. De baten zijn hoger dan de lasten in het jaar 2023. De verklaring hiervoor is dat wij de uitkering niet volledig nodig hebben voor de gemaakte kosten. Dit leverde ons in 2023 een voordeel op. Gemeenten hoeven dit voordeel niet terug te betalen aan het Rijk.

Mutaties reserves (structureel)

Onder de reserves is sinds 2024 een structurele onttrekking geraamd van € 25.000 ter dekking van de afschrijvingslasten van de brandweerposten in Nieuwdorp en Heinkensand.

Mutaties reserves (incidenteel)

Het verschil aan de batenkant van de reserves in het jaar 2025 ten opzichte van 2024 wordt veroorzaakt door de restantkredieten. Hierdoor is het bedrag in 2025 lager dan in 2024. De mutatie heeft hierbij betrekking op de inhuur van een buitengewoon opsporingsambtenaar (boa) (€ 34.500). Voor 2025 is dit niet meer opgenomen als restantkrediet maar opgenomen in de reguliere personeelsbegroting.

Incidentele baten en lasten

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Programma Verkeer, vervoer en waterstaat

Programmadoelstellingen

Voor de leefbaarheid is een veilige en aantrekkelijke openbare ruimte van groot belang. Vanwege de groeiende verkeersintensiteit moeten we maatregelen blijven nemen te zorgen voor de doorstroming en de veiligheid. Hierbij werken we samen met andere wegbeheerders. Het aspect verkeersveiligheid nemen we mee in het onderhoud van de wegen. De aansluitingen van de wegen tussen de gemeente, het waterschap en de provincie zijn gemiddeld goed te noemen. Het aantal knelpunten is overzichtelijk. Passend openbaar vervoer blijft van belang, we houden hierbij rekening met de doelgroepen en de aard en de schaal van de dorpen.

2.1 Verkeer en Vervoer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Duurzame veilige inrichting van wegen.	We richten onze wegen in volgens het principe Duurzaam Veilig. Bij de uitwerking van onze plannen passen we burgerparticipatie toe. We streven ernaar om bewoners zoveel mogelijk bij de planvorming te betrekken.
Goed onderhouden en toegankelijke wegen.	We inspecteren in 2025 al onze wegen op basis van de landelijke normen van Centrum Regelgeving en Onderzoek Wegenbouw (CROW). Wegen die niet aan ons ambitieniveau voldoen, nemen we op in het uitvoeringsprogramma 2025-2029.
Goed functionerende en duurzame openbare verlichting.	Op basis van het uitvoeringsprogramma 2025-2029 voeren we onderhoud uit aan masten en armaturen. De verouderde armaturen vervangen we door energie-efficiëntere led-armaturen.
Een goede samenwerking en visieontwikkeling met de andere wegbeheerders.	De visies voor zowel Borsele-West als Borsele-Oost zijn gereed. In het voorjaar van 2025 realiseren we de Randweg Hoedekenskerke. We zijn nauw betrokken bij de gebiedsontsluitingsvisie van het Veerse Meer. Eén van de uitwerkingen is de beoogde investering en herinrichting van het kruispunt Postweg-Nieuwe Kraaijertsedijk.
Herinrichting Stenevate.	We willen een deel van de Stenevate als dertigkilometerzone in richten. Voor de uitvoering monitoren we de nieuwe verkeerssituatie door de nieuwbouw van de Lidl en de aansluiting van de Platepolder.
Mobiliteitshub Heinkenszand.	In de buurt van de afslag van de A58 realiseren we in 2025 een mobiliteitshub. Hier plaatsen we een bushalte en mogelijkheden voor (deel)auto's en (deel)fietsen. Dit project maakt onderdeel uit van de Regio Deal.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De fietsinfrastructuur opschalen.	Op 20 april 2023 is de Intentieverklaring Zeeuws Toekomstbeeld Fiets ondertekend. Hiermee hebben wij verklaard dat we intensiever samen gaan werken om het fietsgebruik in Zeeland te stimuleren. Op dit moment werken we aan een gezamenlijke aanpak rondom het Veerse Meer Zuid-gebied. Hierbij willen we zorgen voor een goede fietsverbinding vanaf Lewedorp richting het Veerse Meer.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Ondergrens kwaliteitsniveau wegen	10%	10%	15%	15%	15%
Bovengrens kwaliteitsniveau wegen	88%	89%	60%	60%	60%
Percentage straatverlichting voorzien van led-armaturen	63%	65%		70%	71%

Onder- en bovengrens kwaliteitsniveau wegen

We beoordelen de wegen volgens de CROW-methodiek. Binnen de bebouwde kom van de gemeente Borsele streven we ernaar dat minimaal 60% van de verhardingen voldoet aan beeldkwaliteitsniveau B. We vermijden niveau D. Jaarlijkse inspecties van de wegen vormen de basis voor ons onderhoudsplan dat we aan de gemeenteraad voorleggen om achterstallig onderhoud (niveau D) te voorkomen.

Kwaliteitsniveaus CROW			
	Algemeen	Beeldkwaliteit	Technische kwaliteit
A+	Zeer goed	Prachtig	(Zo goed als) nieuw
A	Goed	Goed	Technisch goed in orde
B	Voldoende	Voldoende	Heel en veilig
C	Matig/ Onvoldoende	Sober/ Schraal	Discomfort, veiligheid komt in geding
D	Slecht	Verloedering	Kapitaalsvernietiging, functieverlies, aansprakelijkstelling

Percentage straatverlichting voorzien van led-armaturen

Het uiteindelijke doel is om alle straatverlichting van led-armaturen te voorzien. We verwezenlijken dit door een gefaseerde aanpak.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Omgevingsplan Zeeland (2018)	Niet van toepassing
Groenstructuurplan 2018-2038, 1 basisdocument en 15 dorpsplannen	2025 (evaluatie)
Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (2022)	2030

Verbonden partijen

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma
Geen

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Verkeer, vervoer en waterstaat (bedragen x € 1.000)						
	Rekening					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten						
2.1 Verkeer en Vervoer	4.275	4.176	4.329	4.394	4.450	4.494
Totaal lasten	4.275	4.176	4.329	4.394	4.450	4.494
Baten						
2.1 Verkeer en Vervoer	108	216	88	43	43	43
Totaal baten	108	216	88	43	43	43
Saldo programma	4.167	3.959	4.241	4.351	4.407	4.450
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	477	253	115	130	130	130
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	41	184	0	0	0	0
Totaal saldo programma	3.731	3.890	4.126	4.220	4.276	4.320

Financiële analyse (meerjarig)*Verkeer en vervoer*

De lasten van het programma stijgen in 2025 ten opzichte van 2024 en zullen de komende jaren blijven stijgen. Dit heeft te maken met het activeren van groot onderhoud. De salarislasten stijgen door uitbreiding van het team Leefomgeving en door meer geraamde uren van de buitendienst voor het onderdeel straatreiniging. Daarentegen verwachten we wel minder lasten voor inhuur.

De bijdrage die we aan het waterschap betalen voor het onderhoud van de wegen in het buitengebied stijgt met € 100.000. De kapitaallasten van onze beheersplannen blijft stijgen in de begroting. In 2028 verwachten we een kapitaallast van € 677.000. Dit is nog altijd lager dan we voor 2021 aan lasten hadden voor groot onderhoud. In de kapitaallasten zien we ook de activering van de Randweg Hoedekenskerke wat tot een last van € 135.000 leidt in 2025 en verder. Hiertegenover staat een beroep op de reserves van € 115.000 per jaar. De reserves zetten we vanaf 2026 ook in voor de dekking van de kapitaallasten van de ontsluitingsweg Havenweg in Nieuwdorp. Hiervoor halen we jaarlijks € 15.500 uit de reserves.

In 2024 zagen we hoge lasten en baten voor het herstraten voor nutsbedrijven. Dit had te maken met de aanleg van glasvezelkabels in de kernen 's-Gravenpolder en Heinkenszand. In 2025 hebben we deze lasten en baten niet begroot, dit verklaart de daling in baten in 2025.

In 2024 hebben we de reserves ingezet voor de aanleg van verschillende parkeerterreinen Dit waren de parkeerterreinen Schoolstraat, Doelstraat en Vanderbijlparkstraat voor gezamenlijk € 183.500. Ook

hebben we de reserves ingezet voor inhuur van een tekenaar voor Team Leefomgeving voor € 35.000 en voor een aantal kleine aanpassingen in het teken van verkeersveiligheid voor een bedrag van € 30.000.

Mutaties reserves (structureel)

Vanaf 2025 onttrekken we structureel € 115.000 aan de reserve voor dekking van de afschrijvingslasten van de Randweg Hoedekenskerke zoals besloten in de kadernota 2025-2028.

Vanaf 2026 onttrekken we structureel € 15.500 aan de reserve voor dekking van de afschrijvingslasten van de ontsluitingsweg Havenweg te Nieuwdorp op basis van het besluit in de raad van 7 september 2023.

Mutaties reserves (incidenteel)

We verwachten in de jaren 2025 – 2028 geen incidentele mutaties met betrekking tot reserves.

Incidentele baten en lasten

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Programma Economie

Programmadoelstellingen

We willen de werkgelegenheid behouden en versterken. We bieden daarvoor een aantrekkelijk ondernemersklimaat. In samenwerking met de Bevelandse gemeenten werken we aan gezamenlijk beleid op het gebied van economie, recreatie en toerisme. Dat wat Borsele uniek maakt, dragen we graag met gepaste trots uit.

3.1 Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Bijdragen aan een sterk, duurzaam en veilig opererend haven- en industriecomplex, dat de werkgelegenheid in de regio stimuleert.	We nemen actief deel (8,33%) in het aandelenkapitaal in North Sea Port door een bestuurlijke en ambtelijke afvaardiging. We volgen de aandeelhoudersstrategie, waarin de aspecten 'sterk, duurzaam en veilig' zijn geborgd. North Sea Port heeft deze aspecten uitgewerkt in het strategisch ondernemingsplan 'Connect 2025'. In 2025 wordt dit plan vernieuwd. Hierbij gaan we de huidige aandeelhoudersstrategie actualiseren.
Behoud van een sterk energieproductiebedrijf.	Via Gemeenschappelijk Bezit Evides Aqua (GBE Aqua) beheren wij onze aandelen in Evides. De dividendopbrengsten zijn in overeenstemming met het nieuwe dividendbeleid. Voor ZEH wordt in 2025 onderzocht of de huidige kerncentrale langer open kan blijven. Daarnaast worden er afspraken gemaakt over de eigendomssituatie. Deze moeten in lijn zijn met de herijkte aandeelhoudersstrategie.
Een goed ondernemersklimaat in de gemeente Borsele.	We bezoeken bedrijven en zijn sparringpartner voor hen. Hierdoor horen we direct wat er bij de bedrijven speelt. We organiseren accountgesprekken met Impuls Zeeland over economische ontwikkelingen en mogelijke nieuwe vestigingen.
Een goed ondernemersklimaat in regio De Bevelanden.	We werken samen als vijf Bevelandse gemeenten in het Bestuurlijk Platform De Bevelanden. De actielijnen 'Economie' en 'Beleving op de Bevelanden' vormen op economisch vlak de basis voor de nauwere regionale samenwerking. Met deze actielijnen versterken we de brede welvaart op de Bevelanden. We herijken het regionale bedrijventerreinprogramma. We geven hier uitvoering aan en monitoren de behoefte.
Versterking van de leefkwaliteit door de ontwikkelingen op het gebied van de grootschalige energietransitie.	Samen met de regio is een Impact Rapport Kernenergie opgesteld. Dit vormt samen met de Borselse Voorwaarden de basis om in 2025 te komen tot een Rijk-Regiopakket. In 2025 gaan de projecten uit het programma Gebiedsinvesteringen Netten op Zee in uitvoering.

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
In regio De Bevelanden voldoende aanbod van kwalitatief goede en toekomstbestendige bedrijvenlocaties.	We onderzoeken de toekomstbestendigheid van de bedrijventerreinen in de regio. We geven uitvoering aan het herijkte regionale bedrijventerreinprogramma en monitoren het. We gaan aan de slag met de nieuwe provinciale behoefteeraming voor bedrijventerreinen.
De bestaande bedrijventerreinen aantrekkelijk houden voor ondernemers en daarmee ook leegstand tegengaan.	We bieden maatwerk bij de uitbreiding van bedrijfslocaties binnen de kaders van het provinciaal beleid. We stimuleren verduurzaming en revitalisering van de bedrijventerreinen in onze gemeente. We geven uitvoering aan het plan van aanpak voor de verduurzaming van de Heinkenszandse bedrijventerreinen. De bouwgrond (enkel woon-werkkavels) op bedrijventerrein Noordzak verkopen we of geven we in erfpacht uit. Via het JTF bieden we financiële en praktische hulp om neveneffecten van de verduurzamingsopgaven af te vangen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal m2 beschikbare bouwgrond op bedrijventerreinen	16.089	11.317	11.116	5.190	2.379

Aantal m2 beschikbare bouwgrond op bedrijventerreinen

In 2022 is één kavel verkocht op Noordzak III van ongeveer 2.200 m2. Vrijwel alle kavels staan in optie. In 2023 zijn drie kavels verkocht op Noordzak III van opgeteld ongeveer 3.700 m2. Er is nog 3.000 m2 in optie en er zijn nog vier woon-werkkavels beschikbaar van in totaal 5.190 m2.

3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een robuuste Zeeuwse economie, dus ook voor Borsele, met een goede kennisinfrastructuur, versterking in economische sectoren en stevige verbindingen tussen ondernemingen, onderwijs en overheid.	Wij dragen bij aan het structuurversterkingsfonds 'Zeeland in Stroomversnelling' als uitvloeisel van het rapport Balkenende. In 2025 verdubbelen we onze bijdrage. Dit fonds wordt ingezet voor consortia (dit is een tijdelijk samenwerkingsverband) van ondernemingen, onderwijs en overheden die haalbaarheidsonderzoek doen en demonstratieprojecten opzetten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het behouden van een sterke landbouwsector die bestand is tegen extreme weersomstandigheden en een bijdrage kan leveren aan de instandhouding van ons landschap.	We zijn alert op de behoeften van moderne land- en tuinbouw, onder andere door jaarlijks overleg met de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO). Waar mogelijk bieden we ondersteuning aan duurzame en innovatieve initiatieven, waaronder de opslag van zoet water. Voor dit laatste onderwerp participeren we met andere overheden om de komende jaren een grensoverschrijdende zoetwaterstrategie te ontwikkelen.

3.4 Economische promotie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
De gemeente Borsele aantrekkelijk houden om te ondernemen, zowel voor bestaande als voor startende ondernemers.	We nemen deel aan de Contacta en aan de regionale Ondernemersdag. We denken daar waar nodig mee met de (startende) ondernemers en leveren maatwerk.
Een passend winkelbestand om onze dorpen leefbaar te houden.	De verantwoordelijkheid voor de instandhouding van winkels ligt vooral bij de consument en de ondernemer. Daar waar mogelijk faciliteren we ontwikkelingen en bedrijfsmatige activiteiten aan huis.
Zorgen voor meer bekendheid voor het Landschapspark Borsele onder de inwoners en gasten, zodat deze als ambassadeur voor ons Landschapspark kunnen optreden.	We ondersteunen financieel en ambtelijk Stichting Landschapspark Borsele, zodat de stichting de lokale recreatieve en toeristische promotie uit kan voeren.
Het stimuleren van recreatieve ontwikkelingen passend binnen het Landschapspark Borsele om zo het recreatieve product van dit gebied te versterken.	We geven uitvoering aan het toeristisch beleid wat in samenwerking met Stichting Landschapspark Borsele is opgesteld. Waar mogelijk bieden we maatwerk bij nieuwe initiatieven. We realiseren een motoriekroute rondom Stelleplas die mede door de Regio Deal NSPD gefinancierd wordt. Stichting Landschapsbeheer Zeeland beheert en onderhoudt voor ons het wandel- en fietsnetwerk.
De rol bepalen van Borsele in de promotie van Zeeland op het gebied van economische versnelling en toerisme.	We nemen deel aan de opgerichte Zeeuwse Merkorganisatie (ZMO). Deze organisatie is opgericht voor de integrale Zeeuwse marketing (wonen, ondernemen, recreëren en studeren). De Zeeuwse toeristische marketing is hier onderdeel van. We geven uitvoering aan de acties die voortvloeien uit de Visie Bestemming Zeeland 2030.
Toekomstbestendig maken van de eindpuntvoorziening van de Stoomtrein Goes-Borsele (SGB) in Hoedekenskerke.	Wij hebben een conceptvoorstel voor verkoop van de eindpuntvoorziening in Hoedekenskerke gemaakt en aangeboden aan de SGB. In 2025 wordt duidelijk of verkoop wel of niet mogelijk is.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal startende ondernemers	267	281	200	200	200
Aantal bezoekers van gesubsidieerde attracties	38.305	46.054	40.000	40.000	40.000
Groei aantal vestigingen gemeente	129	107		150	120

Aantal startende ondernemers

De groei van het aantal ondernemers zorgt voor innovatie en (op termijn) nieuwe werkgelegenheid. Daarnaast geeft het een impuls aan de verdere ontwikkeling van de regionale en lokale economische dynamiek.

Aantal bezoekers van gesubsidieerde attracties

Het aantal betalende bezoekers van de SGB is weer op het niveau van voor de coronapandemie. In 2020 en 2021 heeft de trein wel gereden, maar werden er enkel tickets per coupé verkocht. Vanaf 2022 was alles weer terug naar 'normaal'.

Groei aantal vestigingen gemeente

De groei van het aantal vestigingen zorgt voor innovatie en (op termijn) nieuwe werkgelegenheid. Daarnaast geeft het een impuls aan de verdere ontwikkeling van de regionale en lokale economische dynamiek.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Regionaal bedrijventerreinprogramma De Bevelanden (2021-2030)	2025
Detailhandelsvisie gemeente Borsele (2013)	2025
Aandeelhoudersstrategie North Sea Port (2021) en strategisch ondernemingsplan North Sea Port (2021/2022)	2025
Beleidsplan Toerisme en recreatie (2024-2027)	2028
Nota Economisch Beleid (2021)	Niet van toepassing
Nationale Omgevingsvisie (2020)	Niet van toepassing
Aandeelhoudersstrategie Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij (PZEM) (2017)	Niet van toepassing
Strategische agenda De Bevelanden (2021-2026)	Niet van toepassing

Verbonden partijen

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma
PZEM NV North Sea Port NV Economische Impuls Zeeland GBE Aqua B.V. Benelux Groepering Territoriale Samenwerking NSDP Zeeuwse Energie Houdster Maatschappij Stedin Holding N.V.

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Economie		(bedragen x € 1.000)					
		Rekening					
		2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten							
3.1	Economische ontwikkeling	295	443	374	374	374	374
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.195	637	370	370	370	370
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	23	26	6	6	6	6
3.4	Economische promotie	87	218	122	122	124	124
Totaal lasten		2.600	1.324	872	872	874	874
Baten							
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.350	496	301	301	301	301
3.4	Economische promotie	87	82	386	392	392	392
Totaal baten		2.438	578	687	693	693	693
Saldo programma		162	745	185	179	181	181
Mutaties reserves							
Baten							
0.10	Mutaties reserves	49	604	0	0	0	0
Lasten							
Totaal saldo programma		114	141	185	179	181	181

Financiële analyse (meerjarig)*Economische ontwikkeling*

Op dit taakveld worden structurele bedragen geraamd voor het JTF, het Expat Center Zeeland en Zeeland in Stroomversnelling. Deze budgetten bedragen respectievelijk € 15.000, € 25.000 en € 47.000. Verder zijn er geen bijzonderheden op dit taakveld.

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Op dit taakveld zijn de inkomsten voor een deel van de interne uren van het team grootschalige energietransitie en leefkwaliteit Borsele geraamd voor een bedrag van € 370.000. Het Rijk vergoedt deze kosten. Het structurele karakter vanaf 2025 is onzeker waardoor wij hier (nog) geen rekening mee houden in onze meerjarenraming. Dit is afhankelijk van de definitieve besluitvorming vanuit het Rijk. Ten slotte wordt in 2024 op dit taakveld het budget voorbereidingskosten Netten op Zee geraamd voor een bedrag van € 500.000. Dit budget wordt gedekt uit het algemeen weerstandsvermogen en hiertegenover wordt dit bedrag ook opgenomen bij Mutaties reserves.

Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Economische promotie

Op dit taakveld nemen we vanaf 2025 de inkomsten op van de toeristenbelasting voor een structureel bedrag van € 303.000 in 2025 en € 309.000 vanaf 2026. In 2024 is het budget voor het beleidsplan toerisme en recreatie geraamd voor € 80.000. Vanaf 2025 wordt dit een restantkrediet dat we jaarlijks overhevelen tot en met 2027. De lasten komen om die reden niet terug in de lastenraming vanaf 2025. Verder stijgen de lasten door het beheer en onderhoud van het wandelnetwerk in overeenstemming met de Kadernota 2025-2028. Ten slotte zijn de baten van de forensenbelasting geïndexeerd met de inflatiecorrectie.

Mutaties reserves (structureel)

In dit programma zijn er geen structurele dekkingen vanuit de reserves.

Mutaties reserves (incidenteel)

Het verschil in de lasten van 2025 ten opzichte van 2024 wordt grotendeels veroorzaakt door de restantkredieten van de jaarrekening 2023. Deze benoemen we per programma en niet per taakveld. De belangrijkste verschillen in dit programma zijn:

- Zeeland in Stroomversnelling (€ 24.000)
- Beleidsplan toerisme en recreatie 2024-2027 (€ 80.000)
- Voorbereidingskrediet Gebiedsinvesteringen Netten Op Zee (€ 500.000)

Incidentele baten en lasten

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Programma Onderwijs

Programmadoelstellingen

De school is de plaats waar kinderen hun kennis opdoen, waar ze leren omgaan met elkaar, nieuwe uitdagingen aangaan en veiligheid en structuur ervaren. Op lokaal niveau spelen we als overheid een belangrijke rol. We richten ons op de huisvesting van de scholen, de bestrijding van (onderwijs)achterstanden, de ontwikkelingen van brede scholen/Integrale Kindcentra en de schoolbegeleiding. We hebben verder een taak in zaken als leerlingenvervoer en het bestrijden van schooluitval.

4.1 Openbaar basisonderwijs

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We waarborgen de continuïteit en het specifieke karakter van het openbaar onderwijs.	We houden toezicht op het openbaar onderwijs aan de hand van rapportages van de stichting Omnisscholen. We evalueren de afspraken die zijn gemaakt bij de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs.

4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Adequate huisvesting voor alle basisscholen in onze gemeente.	In 2025 ronden we het Integraal Huisvestingsplan (IHP) af. Gemeenten zijn verplicht een IHP op te stellen. Een dergelijk plan helpt de gemeente en schoolbesturen om strategische keuzes te maken en biedt inzicht in de investeringen op de lange termijn. Hierbij wordt ook de duurzaamheidsopgave betrokken. Het IHP maakt onderdeel uit van het brede kaderplan maatschappelijke voorzieningen. Deze visie vormt de basis voor toekomstige (beleids)keuzes met betrekking tot het voorzieningenniveau. Ook laten we periodiek meerjarenonderhoudsplanningen maken ter controle van de onderhoudsstaat van de gebouwen. We maken afspraken in de beheercommissies van de brede scholen over de uitvoering van het onderhoud. Bij de overige schoolgebouwen ligt deze verantwoordelijkheid bij de schoolbesturen.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een optimale en brede ontwikkeling van ieder kind in Borsele aan de hand van de Lokale Educatieve Agenda.	We bespreken met de schoolbesturen en de kinderopvangorganisaties ontwikkelingen op het gebied van het lokaal onderwijs(achterstanden)-beleid en de verbinding tussen onderwijs en zorg. We maken twee keer per jaar afspraken over de beleidsontwikkeling en de beleidsuitvoering en leggen waar nodig accenten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Verbetering van schoolorganisaties en de kwaliteit van het onderwijs (schoolbegeleiding).	We ondersteunen onze basisscholen nog door twee schoolbegeleidingsdiensten te subsidiëren: Bazalt Groep en Driestar Educatief. We werken met een convenant waarin we afspraken hebben vastgelegd over de inzet van onze subsidies. We bouwen deze subsidie jaarlijks met 25% af, door een eerdere bezuinigingsopgave. Vanaf 2026 stoppen wij volledig met het subsidiëren van deze schoolbegeleidingsdiensten.
Voorkomen van schoolverzuim, schooluitval en thuiszitten. Een startkwalificatie of behalen van het hoogst mogelijke niveau voor iedere leerling.	We hebben een gemeenschappelijke regeling voor de uitvoering van de taken op grond van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. Het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) voert deze taken voor ons uit. We hebben periodiek overleg met het RBL over het te voeren beleid en speerpunten, en over de financiën. We leggen de nadruk zoveel mogelijk op preventie en afstemming tussen verschillende betrokken partijen om elke leerling zo efficiënt mogelijk te begeleiden.
De ontwikkelvertraging die kinderen hebben opgelopen tijdens de coronaperiode bestrijden en terugdringen.	Het Rijk heeft een specifieke uitkering verstrekt om het onderwijs te ondersteunen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO). We hebben een werkgroep NPO samengesteld waarin onderwijs, kinderopvang en gemeente vertegenwoordigd zijn. Via cofinanciering door het onderwijs zetten we onze eigen jeugd- en gezinsondersteuners meer in op de scholen om sneller en accurater te kunnen afstemmen over (mogelijke) zorg over kinderen. De looptijd voor de besteding van de NPO-middelen loopt tot en met schooljaar 2024-2025.
Bevordering van de samenwerking tussen scholen en andere partijen op het gebied van opvang en zorg om de ontwikkelkansen van kinderen te verbeteren.	We organiseren buitenschoolse activiteiten via BONS. De jeugd- en gezinsondersteuners van het Centrum voor Jeugd en Gezin zijn onderdeel van de zorgstructuur binnen het basisonderwijs. We brengen zorg en hulpbehoeften van kinderen en gezinnen samen in kaart en zorgen voor adequate ondersteuning (formeel en informeel). Via ons onderwijshuisvestingsbeleid brengen we samenwerkingspartners zoveel mogelijk onder in één gebouw om de samenwerking te vergemakkelijken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Het vaststellen van een richtinggevend kaderplan voor de toekomst over onze maatschappelijke voorzieningen, waaronder school- en kinderopvangvoorzieningen.</p>	<p>We doen onderzoek naar de kwaliteit versus de kwantiteit van onderwijs- en kinderopvang in onze gemeente. Samen met adviesbureau Sardes - een autoriteit op onderwijsgebied - zoomen we in op de lokale situatie. We stellen onszelf de vraag of het huidige voorzieningenniveau nog passend is richting de toekomst en/of welke kaders we kunnen meewegen om keuzes te maken in de toekomst. Naast onafhankelijk onderzoek bespreken we de uitkomsten daarvan ook met onze onderwijsbestuurders en voeren we gesprekken om te komen tot een evenwichtig en passend voorstel. Daarnaast voeren we een haalbaarheidsstudie uit voor het maken van een ontwikkelplan voor maatschappelijke voorzieningen in Lewedorp.</p>
<p>Regionale afstemming over het beleid van schoolbesturen en gemeenten in de Oosterschelderegio.</p>	<p>We voeren overleg via de Regionale Educatieve Agenda (REA) op de terreinen: aansluiting onderwijs en zorg, leerplicht, doorgaande lijn, leerlingenvervoer, onderwijshuisvesting en passend/inclusief onderwijs. Vanwege de Hervormingsagenda Jeugd gaan we de opzet en invulling van de REA evalueren en waar nodig aanpassen om de juiste partijen en onderwerpen te kunnen verbinden.</p>
<p>We willen dat kinderen zonder of met een kleinere achterstand in het basisonderwijs starten, Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).</p>	<p>We zorgen voor voldoende en kwalitatief goed voorschools aanbod voor peuters met een (risico op) ontwikkelingsachterstand. Daarnaast stimuleren we een zo groot mogelijke deelname van (doelgroep)kinderen in de leeftijd van twee tot vier jaar. We geven uitvoering aan het vastgestelde beleidsplan Bevelandse Onderwijsachterstanden 2023-2026 en de bijbehorende lokale paragraaf.</p>
<p>Leerlingen uit het speciaal onderwijs zelfstandig laten reizen met het openbaar vervoer en/of de fiets.</p>	<p>We zetten in op het vergroten van de zelfstandigheid van deze leerlingen. We enthousiasmeren en ondersteunen hen om met het openbaar vervoer of de fiets naar school te gaan. We zetten hiervoor maatwerk in. Dit doen we in samenwerking met scholen en ouders.</p>
<p>Aandacht voor laaggeletterden en mensen met minder digitale vaardigheden.</p>	<p>We werken samen met het Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio (SWVO), Scalda en het (digi)Taalhuis om de doelgroep te informeren dat ze voor ondersteuning op het gebied van lezen, taal, rekenen en digitale vaardigheden bij het (digi)Taalhuis en de bibliotheek terecht kunnen. We geven vervolg aan de pilot Voorleesexpress zodat een (eventuele) taalachterstand verkleind wordt bij kinderen die opgroeien in laagtaalvaardige en/of meertalige gezinnen.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Het aantal indiceringen die afgegeven zijn voor VVE deelname	65	175		85	150
Het aantal VVE deelnemers	45	69		55	90
Aantal BONS-activiteiten	106	145		130	145

Het aantal indiceringen die afgegeven zijn voor VVE-deelname

Dit aantal betreft de verwijfsbrieven die afgegeven zijn tot 1 januari aan ouders om hun kinderen te kunnen laten instromen in het VVE-programma.

Het aantal VVE deelnemers

Dit aantal betreft de daadwerkelijke deelname aan het VVE-programma op 1 januari. Deze aantallen schommelen voortdurend. Dat komt omdat kinderen op elk moment kunnen instromen. Dat kan omdat ze twee jaar geworden zijn of ze stromen in tussen hun tweede en vierde jaar omdat ze een achterstand op het gebied van spraak- en/of taalontwikkeling lijken op te lopen. Daarnaast stromen kinderen uit wanneer ze vier jaar worden en naar school gaan. Dit zijn dan nog steeds VVE-kinderen, maar vanaf dat moment, worden zij niet meer bij deze deelname gerekend.

Aantal BONS-activiteiten

Het gaat hier om het aantal gerealiseerde activiteiten. Een BONS activiteit bestaat vaak uit een reeks van twee à drie middagen. In de jaren 2021 en (begin) 2022 hebben we te maken gehad met (de nasleep van) corona. Hierdoor is een aanzienlijk aantal activiteiten niet doorgegaan. We proberen gemiddeld zo'n 140-150 activiteiten per jaar te organiseren. Jaarlijks cancelen we tussen de vijf tot tien activiteiten. Dit komt doordat er te weinig aanmeldingen zijn of doordat een aanbieder/begeleider niet (meer) beschikbaar is. Voor de komende jaren verwachten we grote uitdagingen om het huidige aantal activiteiten te kunnen blijven organiseren. Enerzijds door personeelskrapte bij de verschillende aanbieders, maar vooral door de stijging van de kosten per activiteit vanwege de hoge inflatie.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Algemene subsidieverordening (2016)	Niet van toepassing
Integraal Huisvestingsplan (2011)	2025
Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs (2019)	2023
Meerjarenplan Onderwijsachterstandenbeleid (2023-2026)	2026
Meerjarenonderhoudsplanning schoolgebouwen (2019)	2029
Verordening Bekostiging leerlingenvervoer gemeente Borsele 2024	Niet van toepassing
Beleidsregels Bekostiging Leerlingenvervoer gemeente Borsele 2024	Niet van toepassing
Notitie toezicht openbaar onderwijs 'Actief op de achtergrond' (2013)	Niet van toepassing
Actieplan Sociaal Domein (2020-2023)	2024

Verbonden partijen

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

Stichting Omnischolten

Regionaal Bureau Leerlingzaken

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Onderwijs		(bedragen x € 1.000)					
		Rekening					
		2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten							
4.1	Openbaar basisonderwijs	79	0	1	1	1	1
4.2	Onderwijshuisvesting	852	768	827	811	807	798
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.041	2.521	2.123	2.097	2.096	2.092
Totaal lasten		2.972	3.289	2.951	2.909	2.904	2.891
Baten							
4.1	Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0
4.2	Onderwijshuisvesting	206	124	124	124	124	124
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	739	698	530	530	530	530
Totaal baten		945	822	654	654	654	654
Saldo programma		2.027	2.466	2.297	2.255	2.250	2.237
Mutaties reserves							
Baten							
0.10	Mutaties reserves	169	329	57	57	57	57
Lasten							
Totaal saldo programma		1.858	2.137	2.240	2.198	2.193	2.180

Financiële analyse (meerjarig)*Openbaar basisonderwijs*

Bij dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Onderwijshuisvesting

De lasten in 2025 stijgen ten opzichte van het jaar 2024. De oorzaak hiervan is een stijging van de kapitaallasten door het bouwen van een nieuwe school die onderdeel is van het Masterplan Nieuwdorp. Na 2025 nemen de lasten af door dalende kapitaallasten als gevolg van volledig afgeschreven objecten.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2023 naar 2024 zorgt voor een incidenteel extra budget van in totaal € 299.000 in 2024 voor Onderwijsachterstandenbeleid, Gymnastiekonderwijs en dekking salarislasten. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve Onderwijsbeleid en leerlingzaken. De lasten voor aangepast vervoer speciaal onderwijs zijn vanaf 2025 € 58.000 lager geraamd.

Aan de batenkant ramen we de specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid en nemen we de huur mee die we ontvangen vanuit Sportfondsen voor De Zwake. Vanaf 2025 is er geen specifieke uitkering meer geraamd voor het NPO. Hierdoor nemen de baten af.

Mutaties reserves (structureel)

Onder de reserves hebben we een structurele onttrekking geraamd van € 57.000 om de kapitaallasten van de school van het Masterplan 's-Gravenpolder te dekken.

Mutaties reserves (incidenteel)

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2023 naar 2024 zorgt voor een incidentele onttrekking uit de reserve in 2024. De belangrijkste restantkredieten zijn:

- Onderwijsachterstandenbeleid (€ 165.000);
- Gymnastiekonderwijs (€ 60.000);
- Dekking salarislasten (€ 50.000).

Incidentele baten en lasten

Voor de subsidie aan schoolbegeleiding is een afbouwregeling van toepassing. In 2025 wordt nog eenmalig € 25.880 aan subsidie verstrekt.

Programma Sport, cultuur en recreatie

Programmadoelstellingen

Sport, bewegen, cultuur en openbaar groen spelen een belangrijke rol op het gebied van leefbaarheid. Wij streven naar een leven lang sport en bewegen voor alle inwoners – jong én oud, met én zonder beperking en met én zonder belemmering. We stimuleren hen tot een gezonde leefstijl, ontmoeting, verbinding en participatie. Ook cultuur is van en voor iedereen. Door middel van culturele activiteiten geven onze inwoners en partners vorm en inhoud aan de samenleving, terwijl deze activiteiten ook zorgen voor persoonlijke ontwikkeling en plezier. Vrijwilligers en verenigingen vormen het cement van onze samenleving. Ontwikkelingen als vergrijzing, ontgroening en individualisering hebben mogelijk invloed op de leefbaarheid. Door het bundelen van krachten staan verenigingen sterker en vitaler waardoor zij deze ontwikkelingen beter het hoofd kunnen bieden, indien nodig met ondersteuning van de gemeente. Groen speelt een belangrijke rol voor de leefbaarheid en het welzijn van onze inwoners. De hoofddoelstellingen van het openbaar groen zijn: een goede groenarchitectuur, de beleefbaarheid van het groen verhogen, de biodiversiteit bevorderen en de openbare ruimte klimaatadaptief inrichten.

5.1 Sportbeleid en activering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Een vitale en gezonde samenleving waarin we een gezonde leefstijl, ontmoeting en participatie stimuleren.</p>	<p>We geven uitvoering aan het actieplan ‘Meebewegen’ en leggen hierbij nadrukkelijk de koppeling met het Sociaal Domein en de Brede SPUK-regeling (Specifieke Uitkering). De Brede SPUK-regeling is voor alle gemeenten in werking gesteld om de afspraken met betrekking tot sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis uit het Hoofdlijnen Sportakkoord II, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Preventieakkoord uit te kunnen voeren. De regeling bestaat uit drie hoofdthema’s:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sport, bewegen en cultuur; 2. Gezondheid en sociale basis; 3. Ondersteunende onderdelen. <p>Daarbinnen vallen verschillende onderdelen met elk een vast beschikbaar budget per gemeente. We zetten onder andere in op de Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)-aanpak, het blijven aanbieden van activiteiten in de beweegtuinten en op vitale ontmoetingskernen. Op die manier kunnen we nog beter de kracht van sport en bewegen benutten in relatie tot gezondheid en preventie.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Elke inwoner van Borsele – jong én oud, met én zonder beperking en met én zonder belemmering– kan een leven lang plezier beleven aan sport en bewegen.	We stimuleren inwoners deel te nemen aan sport- en/of beweegactiviteiten. Hierbij hebben we bijzondere aandacht voor kwetsbare inwoners. We signaleren financiële, praktische en sociale drempels om te gaan sporten en/of bewegen en zetten ons in om deze drempels te verlagen of weg te nemen. Samen met de sport- en beweegaanbieders maken we ons aanbod toegankelijker en inclusiever.
De sportverenigingen in Borsele vitaal krijgen en/of houden en daarmee toekomstbestendig maken.	We onderhouden via de verenigingsondersteuner directe contacten met bestuurders van sportverenigingen, waardoor we goed op de hoogte zijn van de ontwikkelingen binnen de verenigingen. Indien nodig of wenselijk bieden wij ondersteuning aan. Samen met de sportverenigingen bekijken we hoe zij een grote(re) maatschappelijke rol kunnen vervullen. Op deze manier kunnen de sportverenigingen hun bijdrage leveren aan het realiseren van gemeentelijke doelstellingen op het gebied van een gezonde leefomgeving. Denk hierbij aan het verantwoord schenken van alcohol, het (deels) rookvrij maken van de accommodaties en een gezond aanbod in de kantine.
Alle Borselse kinderen voldoen aan de beweegrichtlijnen en verbeteren hun motorische vaardigheden.	We voeren, naast de motorische screening (MQ-scan) ook de leefstijlquiz (LQ-scan) uit bij zoveel mogelijk leerlingen van de Borselse basisscholen. Op basis van de resultaten van deze screenings kunnen we - indien nodig - passend advies en ondersteuning voor een kind inzetten. Op die manier voorkomen we mogelijk de inzet van zwaardere (en vaak dure) zorg op een later moment.
Meer kinderen en jongeren in Borsele hebben een gezond gewicht.	We geven uitvoering aan het plan van aanpak JOGG. De JOGG-aanpak is een lokale integrale methode gericht op kinderen en jongeren van nul tot en met negentien jaar. We maken de leefomgevingen waar zij vaak komen gezonder: thuis, school, buurt, sport, vrije tijd, werk en media. Samen met andere partijen zorgen we ervoor dat het makkelijker wordt om gezonde(re) keuzes te maken.

5.2 Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een functionele en duurzame sportinfrastructuur die voor iedereen bereikbaar en toegankelijk is.	We onderzoeken de mogelijkheden van realisatie van een gezamenlijk sportpark aan de westkant van onze gemeente. Dit maakt onderdeel uit van het Kaderplan Maatschappelijke voorzieningen. De eerste stap is een financiële verkenning. De resultaten hiervan worden uiterlijk in het eerste kwartaal van 2025 verwacht.
Goed onderhouden sportvelden.	In 2025 renoveren we één van de voetbalvelden in 's-Gravenpolder. We vervangen de volledige ondergrond en opbouw, inclusief de drainage. Het betreft een natuurgrasveld.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We zetten ons in voor aantrekkelijk cultuurbeleid voor inwoners en toeristen.	Wij geven uitvoering aan de in 2022 vastgestelde cultuurnota. Dit doen we aan de hand van vijftien thema's. We zetten ons in om bijvoorbeeld verbinding te leggen tussen culturele activiteiten en het sociaal domein. Andere thema's zijn amateurkunst, toneel/dans/theater en muziek. Dit stimuleren we door subsidies te verlenen aan amateurkunstverenigingen en de Jeugdtheaterschool Zeeland. We starten dit jaar met de voorbereidingen van een nieuwe cultuurnota voor de periode 2026-2030.
Behouden en verrijken van het cultuuraanbod.	In de Culturele Raad zetten inwoners zich in voor behoud en verrijking van het cultuuraanbod in Borsele. De komende jaren zetten we in op de voortzetting van deze vorm van participatie.
Het ontwikkelen van een culturele broedplaats.	Er is vanuit de Regio Deal NSPD stevig geïnvesteerd in een culturele impuls. Een onderdeel hiervan is het creëren van een culturele broedplaats in Borsele. Deze broedplaats gaan we ontwikkelen bij de Schaapskooi in Nisse. De broedplaats richt zich onder andere op behoud van traditioneel ambacht, een broedplaats voor kunstenaars en educatie.
We willen kinderen de mogelijkheid geven tot muziekonderwijs.	Wij subsidiëren de Muziekschool Zeeland. Die voert een herstelplan uit. Dit plan wordt in 2025 verder uitgewerkt. Wij houden hierbij een vinger aan de pols. We nemen deel aan en subsidiëren het regionale programma Kunst- en Cultuureducatie.

5.4 Musea

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We stimuleren musea en evenementen met betrekking tot lokale historie.	Wij verlenen structureel subsidie aan musea op basis van de subsidieregeling musea. Bijvoorbeeld aan Historisch Museum De Bevelanden, het Trekkermuseum en Bevrijdingsmuseum Zeeland. Daarnaast verlenen we via de Culturele Raad ook subsidie aan Het Kerkje van Ellesdiek. Dat doen we uit de restant coronamiddelen cultuur, die nog tot en met eind 2025 voor dit doel kunnen worden ingezet. Het Kerkje van Ellesdiek neemt binnen onze gemeente een bijzondere positie in. Zij organiseren laagdrempelige optredens en exposities met bijzondere aandacht voor het Zeeuws (Borsels) immaterieel cultureel erfgoed, met name het Zeeuws dialect.

5.5 Cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Behouden en versterken van cultureel erfgoed.	We werken samen met bewoners en andere partijen aan het behoud en herstel van het erfgoed. In het najaar van 2024 startten we met de 2 ^e fase van de Kerkensie. Dit is de uitvoeringsfase. In deze fase voeren we gesprekken met o.a. kerkbesturen en dorpsraden over de invulling van de leegkomende kerken. We verwachten deze gesprekken in 2025 af te ronden en de eerste leegkomende kerken invulling te geven. In het voorjaar starten we ook met het schrijven van de Erfgoedvisie. Verder faciliteren wij onder andere subsidietrajecten en restauraties van erfgoed.

5.6 Media

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het bekostigen van de regionale omroep.	Wij bekostigen de aangewezen regionale omroep Streekomroep de Bevelanden, samen met de omliggende gemeenten.
Een kwalitatief goede bibliotheekfunctie aanbieden aan alle inwoners.	Wij onderzoeken hoe we een kwalitatief goede bibliotheekfunctie voor onze inwoners in stand kunnen houden. Mede gezien de aankomende wetgeving op het gebied van bibliotheekwerk. Het rijk stelt extra middelen beschikbaar. De voorwaarden hiervoor zijn nog niet bekend.

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een duurzame, klimaatadaptieve en biodiverse openbare ruimte.	We geven in samenwerking met onze inwoners uitvoering aan de vastgestelde vijftien dorpsplannen van het Groenstructuurplan. We gaan verder met het biodiversiteitsbeheer op de omgevormde gazons.
Duurzame dorpsbossen.	We geven, door middel van een nieuwe aanbesteding, uitvoering aan het beheer- en herplantingsplan van onze dorpsbossen. De nadruk ligt op duurzaam beheer. Bij de uitvoering monitoren we de biodiversiteit. Indien noodzakelijk sturen we hierop bij. We ontwikkelen het koppelingsgebied 's-Heerenhoek in het kader van de Regio Deal. We vergroten daarmee het bosareaal.
Goed onderhouden recreatieterreinen.	Wij streven naar goed onderhouden recreatieterreinen. Hieronder vallen onder andere Stelleplas, Scheldeoord, de getijdehavens en het hondenloopgebied. We zorgen ervoor dat deze aansluiten bij de huidige tijd, de beleving en wensen van de recreant.
Het in stand houden van veilige en duurzame speelplekken.	We blijven nauw samenwerken met de vijftien speeltuinverenigingen voor de uitvoering van ons speeltuinbeleid. Ieder half jaar organiseren we een gezamenlijk speeltuinoverleg. We verstrekken daarnaast jaarlijks speeltuinsubsidies, voeren veiligheidsinspecties uit en stemmen de vervanging van toestellen en/of de aanleg van nieuwe (groene) speelplekken gezamenlijk af. In 2025 gaat onze geactualiseerde speeltuinregeling in.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal m2 klimaatadaptieve verharding	3.850	5.410	4.500	5.000	5.500
Aantal m2 ecologisch groenbeheer	353.000	390.390	400.000	400.000	400.000
Aantal bomen per inwoner	0,51	0,51	0,51	0,51	0,51

Aantal m2 ecologisch groenbeheer

Het aantal vierkante meters ecologisch groenbeheer is het aantal graslanden en bloemenweiden waarop specifiek beheer plaatsvindt (maaien en afvoeren) of beweiding door schapen.

Aantal bomen per inwoner

Het aantal bomen is een indicator voor onder meer de klimaatadaptiviteit van de bebouwde omgeving. Bomen zorgen voor een aanzienlijke bijdrage aan de verkoeling van de omgeving. Een grote verscheidenheid aan boomsoorten draagt ook bij aan het vergroten van de biodiversiteitswaarde. Deze indicator is het aantal gemeentelijke bomen dat als puntobject in het beheersysteem is opgenomen, gedeeld door het aantal inwoners. Het aantal bomen in bossen en op particulier eigendom is hierbij niet meegerekend.

Aantal m2 klimaatadaptieve verharding

Het aantal vierkante meters klimaatadaptieve verharding betreft voornamelijk grasbetonplaten in parkeervakken.

Voor bovenstaande indicatoren geldt dat er geen universele norm is voor het aantal bomen per inwoner, aantal m2 ecologisch groenbeheer en aantal m2 klimaatadaptieve verharding. Dit hangt onder andere af van verschillende factoren zoals grootte van het gebied, de stedelijke dichtheid, de beschikbare ruimte en de lokale plannen. Doorgaans wijst een hoger cijfer op een grotere hoeveelheid groen en een meer duurzame leefomgeving. Dit heeft dan ook weer gunstige effecten op de luchtkwaliteit, het klimaat, de esthetiek van de omgeving en het algemene welzijn van de bewoners.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Algemene subsidieverordening (2016)	Niet van toepassing
Visie en ambitie 2022-2025 bibliotheekwerk Oosterschelderegio	2025
Actieplan sport, bewegen en gezondheid (2022-2025), Meebewegen	2025
Speeltuinnota Spelenderwijs (2013-2023)	2024
Cultuurnota 'Beleef cultuur in Borsele' (2022-2025)	2025
Erfgoednota (2017-2024)	2025
Groenstructuurplan 2018-2038, 1 basisdocument en 15 dorpsplannen	2025 (evaluatie)
De Zeeuwse Bosvisie (2020)	Niet van toepassing
Landschapsbeleidsplan (1995)	Nader te bepalen
Duurzaamheidsvisie (2018)	2024

Verbonden partijen**Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma**

Muziekschool Zeeland
Sportfondsen Borsele

Wat mag het kosten?**Baten en lasten Sport, cultuur en recreatie** (bedragen x € 1.000)

	Rekening					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten						
5.1 Sportbeleid en activering	446	478	449	393	272	272
5.2 Sportaccommodaties	584	624	597	596	595	592
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	308	438	339	339	339	339
5.4 Musea	32	34	34	34	34	34
5.5 Cultureel erfgoed	363	336	81	81	81	81
5.6 Media	802	818	833	832	832	832
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.662	2.881	2.768	2.767	2.770	2.783
Totaal lasten	5.197	5.609	5.100	5.043	4.923	4.933
Baten						
5.1 Sportbeleid en activering	201	202	188	168	0	0
5.2 Sportaccommodaties	202	89	101	101	101	101
5.5 Cultureel erfgoed	26	1	1	1	1	1
5.6 Media	58	60	37	37	37	37
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	60	37	37	37	37	37
Totaal baten	547	389	364	344	176	176
Saldo programma	4.650	5.220	4.736	4.699	4.747	4.757
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	667	743	166	116	116	116
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	373	0	0	0	0	0
Totaal saldo programma	4.356	4.477	4.571	4.584	4.631	4.641

Financiële analyse (meerjarig)*Sportbeleid en activering*

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2023 naar 2024 zorgt voor een incidenteel extra budget van € 36.000 in 2024 voor het actieplan sport, bewegen en gezondheid. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve Sportbeleid en leerlingzaken.

We hebben een Brede SPUK-regeling aangevraagd, waarvan de verschillende onderdelen op dit taakveld terugkomen. De looptijd van de SPUK-regeling is vier jaar. De regeling is terug te zien in de bedragen aan de baten- en lastenkant. In 2026 dalen de baten en lasten met € 20.000 ten opzichte van 2025.

Voor 2025 is nog een budget opgenomen van €35.000 voor het Actieplan sport, bewegen en gezondheid 2022-2025. Vanaf 2027 is (nog) geen sprake van een Brede SPUK-regeling.

Onderstaande onderdelen uit de Brede SPUK-regeling zijn verantwoord op dit taakveld:

Thema	2025	2026	2027	2028
Lokaal Sportakkoord	16.407	12.615	-	-
Brede Regeling Combinatiefuncties	112.956	109.122	-	-
Leefomgeving	12.621	-	-	-
Totaal	141.984	121.737	-	-

Sportaccommodaties

Met betrekking tot de lasten van de sportaccommodaties zijn er geen bijzonderheden.

Aan de batenkant nemen we de huurinkomsten op van Sportfondsen voor Stelleplas en de huurinkomsten van derden voor het gebruik van de overige sportaccommodaties.

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2023 naar 2024 zorgt voor een incidenteel extra budget van € 145.000 in 2024 voor het KlompenLAB en culturele zaken. De bedragen worden onttrokken aan de reserve Cultureel Erfgoed en Musea.

Vanaf 2025 is er meer personele inzet begroot op dit taakveld.

Musea

Bij dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Cultureel erfgoed

In 2024 zijn twee incidentele budgetten beschikbaar gesteld, € 108.000 voor het plan van aanpak '80 jaar Slag om de Schelde' en € 100.000 voor de Kerkenvisie fase 2. Daarnaast is er nog een restantkrediet van € 10.000 doorgeschoven van 2023 naar 2024 voor de Kerkenvisie. Deze bedragen worden onttrokken aan de reserves Cultureel Erfgoed en Musea.

Media

De bijdrage aan de bibliotheek stijgt structureel en wordt € 716.000. Verder zien we een daling van de lasten en baten vanaf 2025 ten opzichte van 2024 door de specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid die we ontvangen hebben in 2024. Dit bedrag is in 2024 ook bijgeraamd aan de lastenkant. Per saldo stijgen de lasten op dit taakveld.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie

De lasten dalen licht ten opzichte van 2024. De raming voor verschillende Regio Deal projecten zijn van een stelpost afgehaald en komen vanaf 2025 terug in de kapitaallasten. Dit zijn de deelprojecten: Versnelde uitvoering Groenstructuurplan, Koppelingsgebied en Motorieroute. In 2024 werd er voor € 30.000 een databeheerder ingehuurd, deze lasten hebben we voor 2025 niet begroot.

Mutaties reserves (structureel)

In 2023 hebben we vanuit het algemeen weerstandsvermogen € 2.312.500 toegevoegd aan de reserve Afschrijvingen investeringen maatschappelijk nut als dekking voor de Regio Deal deelprojecten Koppelingsgebied en Motorieroute. Vanaf 2024 wordt hier structureel € 105.000 en € 10.265 uit onttrokken als dekking voor de kapitaallasten van deze deelprojecten.

Mutaties reserves (incidenteel)

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2023 naar 2024 zorgt voor een incidentele onttrekking uit de reserve in 2024. De belangrijkste restantkredieten zijn:

- Databeheerder groen (€ 30.000);
- Kerkervisie (€ 110.000);
- Coronamiddelen cultuur (€ 45.000);
- KlompenLAB (€ 100.000);
- Slag om de Schelde (€ 108.000)
- Actieplan sport, bewegen en gezondheid (€ 36.000);

Incidentele baten en lasten

Voor de periode 2023-2025 onttrekken we voor het actieplan sport, bewegen en gezondheid ieder jaar € 50.000 aan het algemeen weerstandsvermogen. In 2025 wordt € 15.000 van dit budget ingezet voor het lokaal sportakkoord (programma 7).

De middelen van de Brede SPUK-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'sportbeleid en activering', hebben een incidenteel karakter. Dit is voor 2025 en 2026 resp. € 141.984 en € 121.737.

Programma Sociaal domein

Programmadoelstellingen

Binnen het sociaal domein streven we naar een gemeenschap waarin we gezamenlijk de samenleving maken, zonder uitsluiting en met zorg voor elkaar. Een sterke sociale basis is essentieel voor het welzijn van onze inwoners en hun mogelijkheden om mee te doen in de samenleving.

Onze ondersteuning en zorg zijn gericht op de uitgangspunten van positieve gezondheid. Daarom bieden we algemene en preventieve voorzieningen. Deze voorzieningen dragen bij aan de sociale randvoorwaarden voor een leefbare gemeente. Onze nadruk ligt op preventie, normalisatie en integraliteit tussen diverse beleidsgebieden.

We investeren meer in preventieve en ondersteunende voorzieningen. Zelfredzaamheid en hulp in de directe omgeving staan centraal. Voor degenen die het niet zelfstandig kunnen redden, zorgen we voor passende oplossingen. Voor kleinere problemen gebruiken we vaker de eigen kracht en de hulp van de gemeenschap.

Door vroegtijdige signalering en inzet voorkomen we dat mensen een beroep doen op zwaardere zorg. Ook bieden we sociale zekerheid voor degenen die dat nodig hebben. We willen een basisniveau van inkomensondersteuning garanderen voor wie dat nodig heeft en bieden vergoedingen voor bijzondere kosten binnen ons minimabeleid. Ons doel is financiële problemen en achterstanden door armoedesituaties voorkomen.

Voor wie moeite heeft met regulier werk, bevorderen we gesubsidieerde werkplekken, volwasseneneducatie of terugkeer naar betaald werk. Landelijke kaders vormen de basis voor lokaal beleid. We zien veel van bovenstaande uitgangspunten terug in de Hervormingsagenda Jeugd. Dit vraagt bij de verdere (lokale) uitwerking om een nog sterkere verbinding tussen de verschillende beleidsterreinen.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Inwoners zetten zich meer in voor burgerinitiatieven, vrijwilligerswerk en mantelzorg.	We brengen in 2025 onze vrijwilligersdiensten en de veel gestelde vragen meer onder de aandacht. We blijven daarvoor onze netwerken versterken, in goed contact met onze lokale partners, zoals ondernemers, huisartsen, vrijwilligersorganisaties, verenigingen en dorpshuizen. We stimuleren en organiseren maatschappelijke activiteiten in de dorpshuizen voor en met onze inwoners.
Onze (kwetsbare, eenzame) inwoners nemen zelf de regie over hun leven door te werken aan een stevig sociaal netwerk in hun eigen omgeving.	We bieden breed toegankelijke, laagdrempelige (ontmoetings)activiteiten aan vanuit het Welzijnshuis en Borsele Beweegt. We bieden ondersteuning aan vrijwilligers en mantelzorgers. We maken inwoners bewust van hun eigen verantwoordelijkheid om te anticiperen op het ouder worden. Dit doen we door het verstrekken van informatie en advies. Ook blijven we hier actief over communiceren.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Inwoners denken mee over lokale vraagstukken en ontwikkelingen.	<p>We gaan werken met een nieuwe advies-/participatiestructuur die beter aansluit bij de (snelle) ontwikkelingen in het sociaal domein, de verschillende doelgroepen en de (digitale) vormen van burgerparticipatie uit de Participatienota.</p> <p>In 2024 hebben we het participatieplatform 'Praat Mee Borsele' opgericht. In 2025 geven we het platform verder vorm en blijven wij het onder de aandacht brengen van onze inwoners.</p>
Het stimuleren van de dorpshuisfunctie.	<p>We verstrekken exploitatiesubsidies en adviseren de dorpshuisstichtingen over exploitatie, beheer en onderhoud. Via onze contacten met de stichtingen blijven we goed op de hoogte van de ontwikkelingen binnen de dorpshuizen. Desgewenst bieden wij hun ondersteuning aan. Ook stimuleren we maatschappelijke activiteiten in de dorpshuizen.</p>
Functionele en duurzame dorpshuizen die voor iedereen bereikbaar en toegankelijk zijn.	<p>Als gemeente denken we actief mee over het toekomstbestendig en toegankelijk maken van de dorpshuizen en de dorpshuisfunctie.</p> <p>In lijn met het huidige bestuursprogramma ontwikkelen we in 2025 een visie op het gebied van dorpshuizen. Deze visie baseren we op de resultaten van het in 2023 uitgevoerde onderzoek naar de leeftijden van de gebouwen, de bezetting, de kosten en de (on)mogelijkheden van verduurzaming. De visie vormt de basis voor toekomstige (beleids)keuzes en maakt onderdeel uit van het brede kaderplan maatschappelijke voorzieningen.</p>
Mensen met een zorg- en hulpbehoefte blijven zo lang mogelijk in hun eigen vertrouwde omgeving wonen.	<p>We zorgen voor een laagdrempelige toegang tot onze voorliggende voorzieningen, de hulp en ondersteuning waar inwoners gebruik van kunnen maken, zonder een Wmo- of jeugdhulp indicatie. Dit doen we via inloopsprekuren en stimuleringsregelingen zoals Woon +++. Ook geven we toegankelijke informatie via onze website. We bieden basis ondersteuning via Wmo-maatwerkvoorzieningen als dat nodig is.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Aanscherpen van het begrip ‘normaliseren’ waarbij we vooral focussen op een bredere acceptatie en bredere kijk op wat normaal gedrag is.	Om beter te bepalen wat jeugdhulp is, hebben de Zeeuwse gemeenten in 2024 afgesproken om samen te werken bij het gebruiken van het begrip ‘normaliseren’. We gaan hiervoor in de verordening en nadere regels het afbakenen van jeugdhulp en het toepassen van normaliseren explicieter omschrijven. Tegelijkertijd kijken we nu al wat we hierbij kunnen doen om ouders en jeugdigen te ondersteunen bij het verbeteren van het alledaagse leven.
Verdere ontwikkeling van de verbinding tussen preventie en zorg door het creëren van een (basis)aanbod en aanpak waarmee we in een vroeg stadium in (hulp)vragen kunnen voorzien.	We investeren in een breed netwerk met onze zorgpartners en vrijwilligers waardoor formele- en informele zorg in verbinding staan en goed op elkaar aansluiten. Samen met onze zorgpartners optimaliseren we het aanbod zodat dit aansluit bij de behoeften van onze inwoners. Ook zetten we aanbod steeds vaker in bij op- of afschalen van geïndiceerde zorg of ter aanvulling daarop. Daarnaast zijn de jeugd- en gezinsondersteuners onderdeel van de zorgstructuur binnen het basisonderwijs.
Het verfijnen van ‘Welzijn Nieuwe Stijl’.	‘Welzijn Nieuwe Stijl’ is breder dan het geven van informatie en advies. We verschuiven de werkzaamheden meer richting lichte hulpverlening in het voorliggend veld. Dit vraagt een andere inzet en andere vaardigheden: de rol van de welzijnswerkers verandert van het geven van informatie en advies naar een rol in de ondersteuning van inwoners. We helpen hen bij het opdoen van de kennis die daarvoor nodig is. We werken daarvoor gebiedsgericht aan een integraal sterk lokaal team (zie hiervoor ook 6.2). Het preventieve jeugd- en jongerenwerk koppelen we aan de licht-ambulante begeleiding van jongeren, de ondersteuning van gezinnen en het opbouwwerk.
Veilige kinderopvang en peutergroepen waar kwaliteit vooropstaat en kinderen zich kunnen ontwikkelen.	We zorgen voor toezicht op alle kinderopvanglocaties (inclusief peutergroepen). Dit doen we in nauwe samenwerking met de GGD. Indien nodig zetten we passende handhaving in om kwaliteitsherstel te bevorderen.
Optimale ondersteuning van (aanstaande) ouders vanuit ‘Kansrijke Start’, zodat kinderen een gezonde en veilige start hebben in de eerste 1000 dagen.	Vanuit de lokale coalitie Kansrijke Start ondersteunen we samen met zorg- en welzijnsorganisaties (medisch- en sociaal domein) ouders voor, tijdens en na de zwangerschap. Door inzet op vroegsignalering en een passend aanbod helpen we tijdig (aanstaande) ouders die dat nodig hebben.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Voldoen aan de taakstelling huisvesting statushouders die wij vanuit het Rijk opgelegd krijgen.	De afdeling Werk, Inkomen & Zorg (WIZ) van GR de Bevelanden coördineert de huisvesting van statushouders. Het betreft een integraal vraagstuk waarbij meerdere partijen betrokken zijn; niet alleen op het gebied van wonen maar ook op sociaal vlak. Denk daarbij aan welzijn, inburgering en arbeidsparticipatie. We verwachten dat de taakstelling voor de te huisvesten statushouders verder stijgt in 2025. Met onze samenwerkingspartners laten we deze mensen zo goed mogelijk integreren.
Op basis van de uitgangspunten van de Veranderopgave Inburgering willen we een passend aanbod geven aan onze nieuwe inwoners in het kader van het nieuwe inburgeringsstelsel.	Namens Borsele en de andere Bevelandse gemeenten verzorgt WIZ de procesregie voor de inburgering, zet het budgetcoaching in voor het aanleren van financiële vaardigheden en koopt het taaltrajecten in. We subsidiëren Vluchtelingenwerk voor onder meer de maatschappelijke begeleiding van onze statushouders. We zoeken hier nadrukkelijk de koppeling met het lokale welzijnswerk en de netwerken in onze kernen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal gehuisveste statushouders	28	39		n.t.b.	n.t.b.

Aantal gehuisveste statushouders

De huisvestingsopgave vanuit het Rijk voor 2024 is nog niet bekend. Onze streefwaarde is 100% van deze opgave.

6.21 t/m 6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen (WMO, Jeugd, Integraal)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Toegang tot hulp en ondersteuning voor onze inwoners optimaliseren binnen het sterke lokale team.	Gemeenten zijn vanuit wet- en regelgeving verantwoordelijk voor de toegang en ondersteuning in het sociaal domein. In de Hervormingsagenda Jeugd is een richtinggevend kader opgenomen voor de toegang sociaal domein. Een goed toegeruste toegangsfunctie en een stevig lokaal team worden gezien als de sleutel om zorg en ondersteuning (inhoudelijk en financieel) beter te organiseren. We brengen in beeld wat we vanuit de gemeente nog moeten door ontwikkelen om hieraan te voldoen. De verdere inrichting van het sterke lokale team vormt de komende jaren één van de belangrijkste opgaven.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>In een vroeg stadium de ondersteuningsvraag en hulpbehoefte in kaart brengen.</p>	<p>Samen met professionals uit het medisch- en sociaal domein onderzoeken we of ondersteuning in een vroeg stadium in het gezin nodig is. Samen met huisartsen zoeken we naar passende ondersteuning voor jeugdigen met Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ)-problematiek. Dit is onderdeel van Kernegezond Borsele. Kernegezond Borsele is een lokaal samenwerkingsverband tussen het medisch- en sociaal domein. Deelnemers aan Kernegezond werken samen aan het beschikbaar houden van goed afgestemde, betaalbare zorg én een gezonde omgeving voor de professionals die er werken.</p> <p>Aanvragen voor jeugdhulp lopen zoveel mogelijk via ons Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), zodat we een brede vraagverheldering kunnen doen en passende zorg en ondersteuning (formeel en informeel) inzetten.</p> <p>In 2025 richten we ons bij het welzijnswerk met name op een specifieke groep jongeren om overlast in enkele buurten te voorkomen.</p>
<p>Gebiedsgericht werken waarbij de systeemgerichte benadering en integraliteit tussen de verschillende domeinen (Wmo, Jeugd en Participatie) vooropstaat.</p>	<p>We benaderen de complexe ondersteuningsvragen integraal en domeinoverstijgend. In 2025 rollen we onze visie op '1Gezin-1Plan-1Regisseur' (1G1P1R) provinciaal verder uit. 1G1P1R geeft handen en voeten aan systeemgericht en domeinoverstijgend werken. Binnen het gebiedsteam professionaliseren we bovenstaande benadering.</p> <p>Als er sprake is van multi-problematiek geldt dat we bij inzet van zorg altijd kijken naar wat eerst moet worden aangepakt. Indien nodig maken we hierbij gebruik van de doorbraak-methode. Dat betekent dat er volgens een bepaalde methode gekeken wordt wat nodig is om een doorbraak te krijgen in een vastgelopen situatie. Vaak zijn dit oplossingen die niet vanzelfsprekend passen binnen de reguliere oplossingen. Een besluit wordt verantwoord aan de hand van een businesscase die laat zien waarom het besluit een verantwoorde keuze is.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Bij gezinnen waarbij (zeer) complexe problematiek speelt willen we aan de hand van een gedeelde verklarende analyse (VA) de achterliggende oorzaken van problematiek in beeld brengen.	<p>We willen aan de hand van een VA kijken welke factoren van invloed zijn op de complexe zorgvragen en hoe deze met elkaar samenhangen.</p> <p>Een VA wordt altijd in samenspraak met het gezin en een gedragswetenschapper gemaakt. Alle medewerkers van de toegang en het Consultatie- en Regie Team (CRT) worden hierop in de basis geschoold.</p> <p>Het CRT richt zich op complexe casussen met veiligheidsissues. Komend jaar onderzoeken we samen met de gemeente Middelburg de specifieke rol van de gedragswetenschapper. Hiermee lopen we vooruit op de opgave in de Hervormingsagenda Jeugd.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal uitgevoerde intakes CJG	212	265		220	280

Aantal uitgevoerde intakes CJG

Het aantal genoemd in bovenstaande tabel betreft het aantal uitgevoerde intakes door het CJG in het kalenderjaar (lopende casussen niet meegenomen). Dit betekent niet dat er in alle gevallen ook daadwerkelijk jeugdhulp is ingezet. We streven ernaar meer vragen van gezinnen en jeugdigen via ons CJG te laten lopen, zodat we een brede vraagverheldering kunnen doen en daar waar nodig passende zorg- en/of ondersteuning kunnen inzetten.

6.3 Inkomensregelingen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Kinderen worden niet de dupe van de financiële situatie van hun ouders.	<p>We zorgen voor een volledig 'kindpakket' voor kinderen in armoedegezinnen. Dit doen we door voorzieningen voor kinderen te subsidiëren.</p> <p>Ook organiseren we lokaal activiteiten waardoor kinderen kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Voorbeelden hiervan zijn: BONS, de Kledingbank, de Voedselbank, stichting Leergeld en zowel het Jeugd- als het Volwassenenfonds Sport & Cultuur.</p> <p>Samen met het CJG en de jeugdverpleegkundigen kijken we hoe we de desbetreffende gezinnen nog eerder en beter kunnen ondersteunen. In 2025 werken we verder aan het onderbrengen van regelingen voor kinderen bij één toegangskloket.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Inwoners hebben perspectief op een schuldenvrije toekomst.	We geven uitvoering aan de acties uit de kadernota 'Leven zonder geldzorgen' die we hebben verlengd tot en met 2026. Via WIZ bieden we schulddienstverlening aan en zorgen we dat inwoners en ondernemers met financiële zorgen weten dat ze hierop een beroep kunnen doen. We helpen inwoners met betalingsproblemen door vroegtijdige hulpverlening. Daarnaast bieden we ondersteuning vanuit ons Welzijnshuis en zetten we in op preventie via de vrijwillige thuisadministratie.
Sociale zekerheid voor inwoners die dat nodig hebben.	We bieden sociale zekerheid aan inwoners die dat nodig hebben. We informeren inwoners zodat ze weten welke rechten en plichten ze hebben. Iedere inwoner die daar recht op heeft, ontvangt tijdig de juiste uitkering en/of bijzondere bijstand.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal aanvragen minimabeleid/declaratiefonds	210	211		210	210

Aantal aanvragen minimabeleid/declaratiefonds

Dit betreft het aantal toegekende aanvragen declaratiefonds. Via het declaratiefonds van GR de Bevelanden kunnen inwoners met een minimuminkomen steun krijgen. Hierdoor kunnen zij naar het theater, sporten, een lidmaatschap van een vereniging of een dagje uit bekostigen. We verwachten dat het aantal aanvragen niet zal dalen, gezien de economische situatie.

6.4 WSW en beschut werk

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een zo hoog en duurzaam mogelijke arbeidsparticipatie, dan wel maatschappelijke participatie van onze inwoners.	We geven uitvoering aan de zogeheten baanafspraken. Dat wil zeggen dat we personen met een arbeidshandicap plaatsen in reguliere banen. Via De Betho bieden we mensen met een beperking, onder aangepaste omstandigheden, een baan aan. Dat doen we door middel van beschut werken, dagbesteding, de bestaande werkverbanden 'sociale werkvoorziening' en re-integratie-activiteiten voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
Herijking van de huidige re-integratievoorzieningen en -trajecten en een integrale werkwijze ontwikkelen voor de dienstverlening aan de veranderende doelgroep in de Participatiewet.	We werken verder aan het toekomstperspectief van De Betho. We kijken welke rol De Betho kan vervullen in de totale benodigde re-integratieinstrumenten. We onderzoeken op welke manier we behoeften en beschikbaarheid beter op elkaar kunnen laten aansluiten. Dit doen we ook als het gaat om 'beschut werk'. Dit doen we in samenwerking met andere Bevelandse gemeenten en GR de Bevelanden.

6.5 Arbeidsparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een stabiele arbeidsparticipatie voor onze inwoners.	Via onder meer het Werkgeversservicepunt begeleiden we inwoners naar betaald werk en maatschappelijke participatie. Daarbij bieden we zo nodig een inkomensvoorziening op basis van de Participatiewet. Jongeren tot 27 jaar zonder startkwalificatie geven we de mogelijkheid om aan een zogeheten 'kwalificerend traject' deel te nemen. We doen dit in samenwerking met het RBL. Ook kunnen inwoners deelnemen aan het Participatielab bij De Betho. Daarnaast geven we verder invulling aan de veranderingen die voortkomen vanuit het wetsvoorstel 'Breed Offensief', voor het aan een baan helpen van mensen met een arbeidsbeperking.

6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Zelfredzaamheid van inwoners om de zorg betaalbaar te houden.	<p>We stimuleren de eigen kracht van inwoners door:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Actief en structureel te communiceren over onze basisvoorzieningen, het anticiperen op life-events (zoals geboorte, huwelijk, ouder worden), normalisering, het belang van ontmoeting en het belang van actief blijven. ▪ Onze basisvoorzieningen op orde te hebben. Bijvoorbeeld inloopvoorzieningen, sociale ontmoetingsplekken, sociale netwerken en vrijwilligersondersteuning. ▪ Onze (digitale) toegang tot de basisvoorzieningen laagdrempelig, helder en toegankelijk te maken.

6.711 t/m 6.714 Huishoudelijke hulp, begeleiding, dagbesteding en overige maatwerkarrangementen (Wmo)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Ondersteuning door middel van een maatwerkvoorziening beschikbaar houden voor de kwetsbare inwoners.	In een vroeg stadium gaan we de ondersteuningsvraag en hulpbehoefte in kaart brengen. Samen met professionals uit het medisch en sociaal domein onderzoeken we of ondersteuning door middel van bestaande voorzieningen passend is of dat een maatwerkvoorziening nodig is.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal unieke cliënten met indicatie begeleiding	175	184		184	175
Aantal unieke cliënten met indicatie dagbesteding	59	62		62	65
Aantal unieke cliënten met indicatie huishoudelijke hulp	516	698		550	550

Aantal unieke cliënten met indicatie

We verwachten een kleine toename van het aantal unieke cliënten met indicatie begeleiding, dagbesteding en huishoudelijke hulp door groei van de doelgroep.

6.751 t/m 6.753 Jeugdhulp ambulant (lokaal, regionaal, landelijk)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We willen als gemeente goede en betaalbare zorg blijven bieden die aansluit bij de behoeften van jeugdigen en gezinnen.	<p>We werken in de komende jaren samen met onze partners aan het realiseren van de opgaven. Het doel is het bieden van passende jeugdhulp en deze beschikbaar houden voor jeugdigen en gezinnen die dit het meest nodig hebben.</p> <p>Voor de toekenning van hulp maken we zoveel mogelijk gebruik van de zorgproducten die door Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (IJZ) zijn ingekocht. De komende periode bereiden we samen met IJZ, zorgaanbieders en gemeenten de nieuwe inkoopstrategie voor.</p> <p>De inkoopstrategie bevat de benodigde (her)inrichting van het Zeeuwse jeugdhulplandschap om de toekomstige uitdagingen waarvoor Zeeland staat, op te kunnen vangen. We zorgen ervoor dat de toegangsprofessionals voldoende toegerust zijn om de hulpvraag te beoordelen.</p>
Meer sturing op maatwerkvoorzieningen.	Aan de hand van een normatief afwegingskader geven we nog duidelijker aan wat Jeugdhulp en Wmo omvatten en wat past binnen het voorliggend veld. We sturen strikter op de duur en omvang van indicaties. Bij de inzet van maatwerkvoorzieningen richten we ons op instroombeperking en uitstroombevordering. Ook beperken we de keuzevrijheid voor de duur en het volume van de zorginzet bij de zorgaanbieders.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal unieke cliënten met indicatie jeugdhulp	671	698		650	630

Aantal unieke cliënten met indicatie jeugdhulp

We streven naar een afname van het aantal unieke cliënten met indicatie jeugdhulp door vroegtijdige signalering en preventieve inzet vanuit ons CJG.

6.761 t/m 6.763 Jeugdhulp met verblijf (lokaal, regionaal, landelijk)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We willen residentiële zorg zoveel mogelijk voorkomen en terugdringen zodat zoveel mogelijk kinderen kunnen opgroeien binnen hun eigen gezin.	Alle inzet is erop gericht om ambulante ondersteuning te bieden in en met het gezin zelf. Als de problematiek voor de draagkracht van het gezin en het netwerk te groot is en/of veilig opgroeien te veel in het gedrang komt, is pleegzorg de eerst aangewezen vorm van verblijf. Pleegzorg is echter niet altijd beschikbaar of passend, dan werken we toe naar kleinschalige residentiële zorg. Kleinschaligheid biedt meer kans op een veilig en positief leefklimaat, maatwerk en onvoorwaardelijk wonen.

6.791 & 6.792 PGB (Wmo & Jeugd)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een betere deelname aan de samenleving van inwoners met fysieke beperkingen.	We bieden maatwerk door de inzet van materiële- en immateriële voorzieningen en bieden de keuze aan voor een Persoonsgebonden Budget (PGB). We betrekken hierbij het netwerk van de hulpvrager.

6.811 & 6.812 Beschermd wonen & Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We gaan inwoners met psychische- en/of psychosociale problemen zo veel mogelijk in de eigen omgeving zorg bieden.	Inwoners met psychische- en/of psychosociale problemen worden zoveel mogelijk via ambulante zorg in hun eigen omgeving ondersteund. We richten een zorgstructuur in met welzijnswerk, Wijk GGD en geïndiceerde zorg. Daarin werken we samen met onze professionele partners zoals maatschappelijk werk, geestelijke gezondheidszorg en huisartsen. Voor complexe of overlast gevende casussen werken we met het Borsels netwerk van de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg en geven we uitvoering aan de pilot Wijk GGD.

6.821 & 6.822 Jeugdbescherming & Jeugdbescherming

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
We voorkomen dat kinderen (te) lang op passende hulp moeten wachten en creëren een gerichte integrale en efficiënte aanpak voor complexe en/of duurdere casussen.	Uit het koersplan hebben we het CRT gevormd. Hiermee proberen we te voorkomen dat jeugdigen gebruik moeten maken van een jeugdbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering. De regievoering van de zwaardere casussen en de ondersteuning en versterking van onze jeugdprofessionals is hierbij volop in ontwikkeling.
Samen met gespecialiseerde instellingen willen we huiselijk geweld en kindermishandeling terugdringen en duurzaam oplossen.	Binnen het CRT bouwen we, samen met Veilig Thuis en de gecertificeerde instelling, verder aan het verkorten van de veiligheidsketen. Hiermee leggen we een actieve verbinding met onze lokale zorg, waardoor onze professionals (ook preventief) beter in staat zijn te handelen in situaties waarin sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld. Vanuit het verbeterplan 'Werken aan veiligheid' implementeren we het beleidskader voor de melding en de aanpak van kindermishandeling.

6.91 & 6.92 Coördinatie en beleid (Wmo & Jeugd)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een betere deelname aan de samenleving van inwoners met fysieke beperkingen.	We bieden maatwerk door de inzet van materiële- en immateriële voorzieningen en bieden de keuze aan voor een PGB. We betrekken hierbij het netwerk van de hulpvrager.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Verordening Declaratiefonds (2019)	Niet van toepassing
Re-integratieverordening Participatiewet gemeente Borsele 2024	Niet van toepassing
Verordening Cliëntenparticipatie (2023)	Niet van toepassing
Beleidsplan schulddienstverlening 2022	Niet van toepassing
Beleidsplan en controleplan Hoogwaardig Handhaven (2008)	Niet van toepassing
Verordening beschikkingstermijn schuldhulpverlening (2023)	Niet van toepassing
Handhavings- en Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ (2022)	Niet van toepassing
Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Borsele (2024)	Niet van toepassing
Actieplan Sociaal Domein (2020-2023) (verlengd t/m 2025)	2026
Beleidsregels Wet maatschappelijke ondersteuning (2024)	Niet van toepassing
Regiovisie Jeugdhulp Zeeland 2023-2028	2029

Omschrijving	Herzieningsdatum
Regionale Nota Gezondheidsbeleid (2022-2025)	2026
Verordening Jeugdhulp (2021)	Niet van toepassing
Nadere regels Jeugdhulp (2021)	Niet van toepassing
Inkoopbeleid Jeugdhulp Zeeland (2020) (verlengd t/m 2025)	2026
Beleidsregels tegemoetkoming Kinderopvang op sociaal medische indicatie gemeente Borsele 2022	Niet van toepassing
Toegangsregeling beschermd wonen en Intensieve begeleiding Thuis 2022	Niet van toepassing
Regiovisie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang Zeeland 2022-2025	2026
Plan van Aanpak GALA Borsele (2023-2026)	Niet van toepassing
Regioplan Zeeland (2023-2026)	Niet van toepassing

Verbonden partijen

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

De Betho
 Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland
 Veiligheidsregio Zeeland
 Gemeenschappelijke regeling de Bevelanden
 Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Sociaal domein	(bedragen x € 1.000)
---------------------------------------	----------------------

		Rekening					
		2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten							
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.698	5.262	4.627	4.621	4.542	4.533
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.728	2.259	0	0	0	0
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0	829	829	829	829
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0	0	836	836	836	836
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	0	0	590	590	590	590
6.3	Inkomensregelingen	6.564	5.979	5.286	5.285	5.285	5.285
6.4	WSW en beschut werk	1.628	1.692	1.835	1.815	1.662	1.622
6.5	Arbeidsparticipatie	557	620	697	697	697	697
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.287	1.221	0	0	0	0
6.60	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	0	0	1.351	1.344	1.344	1.344
6.711	Huishoudelijke hulp (Wmo)	0	0	3.082	2.853	2.853	2.853
6.712	Begeleiding (Wmo)	0	0	2.285	2.287	2.287	2.287
6.713	Dagbesteding (Wmo)	0	0	883	883	883	883
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	2.510	2.963	0	0	0	0
6.71b	Begeleiding (WMO)	1.429	2.041	0	0	0	0
6.71c	Dagbesteding (WMO)	1.263	720	0	0	0	0
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	78	96	0	0	0	0
6.714	Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	0	0	131	168	168	168
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	1.015	764	0	0	0	0
6.72b	Jeugdhulp behandeling	129	727	0	0	0	0
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	524	400	0	0	0	0
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	527	173	0	0	0	0
6.73a	Pleegzorg	614	932	0	0	0	0
6.73b	Gezinsgericht	126	154	0	0	0	0
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	954	1.063	0	0	0	0
6.74a	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	1.193	2.626	0	0	0	0
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	614	478	0	0	0	0
6.74c	Gesloten plaatsing	176	198	0	0	0	0
6.752	Jeugdhulp ambulante regionaal	0	0	3.309	3.309	3.309	3.309
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0	4.283	4.283	4.283	4.283
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0	169	169	169	169
6.792	PGB Jeugd	0	0	104	104	104	104
6.811	Beschermd wonen (Wmo)	0	0	8	8	8	8
6.812	Maatschappelijke - en vrouwenopvang (Wmo)	0	0	32	32	32	32
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	11	32	0	0	0	0

	Rekening					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
6.82b Jeugdreclassering	23	40	0	0	0	0
6.82a Jeugdbescherming	445	510	0	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming	0	0	732	667	667	667
6.822 Jeugdreclassering	0	0	130	130	130	130
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	0	0	208	208	208	208
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	0	0	169	154	154	154
Totaal lasten	27.094	30.957	31.576	31.273	31.041	30.992
Baten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	910	946	933	913	825	825
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	4.073	4.030	3.708	3.708	3.708	3.708
6.4 WSW en beschut werk	206	0	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	-71	0	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-26	0	0	0	0	0
6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)	0	0	160	160	160	160
6.712 Begeleiding (Wmo)	0	0	123	123	123	123
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	164	160	0	0	0	0
6.71b Begeleiding (WMO)	53	123	0	0	0	0
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	20	0	0	0	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	2	0	0	0	0	0
6.72a Jeugdhulp begeleiding	23	0	0	0	0	0
Totaal baten	5.357	5.259	4.924	4.903	4.816	4.816
Saldo programma	21.737	25.699	26.653	26.370	26.226	26.176
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	1.180	5.060	27	43	43	43
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	920	2.000	0	0	0	0
Totaal saldo programma	21.477	22.638	26.626	26.327	26.183	26.133

Financiële analyse (meerjarig)

Het sociaal domein is vanaf begrotingsjaar 2024 binnen dit programma verantwoord. Vanwege het grote aantal taakvelden en de vele overlap tussen de verschillende taakvelden, lichten wij hieronder de belangrijkste verschillen toe voor het volledige programma in plaats van per taakveld.

Samenkracht en burgerparticipatie

Op dit taakveld komt een groot deel terug van de Brede SPUK-regeling. De meeste bedragen lopen vanaf 2023 tot en met 2026. Niet alle bedragen hebben deze volledige looptijd. Doordat deze SPUK-regeling loopt tot en met 2026 is vanaf 2027 een vrijval te zien in zowel de lasten als de baten op dit taakveld.

Onderstaande onderdelen uit de Brede SPUK-regeling zijn verantwoord op dit taakveld:

Thema	2025	2026	2027	2028
Terugdringen gezondheidsachterstanden	25.242	25.230	-	-
Versterken sociale basis	45.435	34.061	-	-
Mantelzorg	12.621	11.354	-	-
Eén tegen Eenzaamheid	10.097	-	-	-
Welzijn op Recept	14.514	17.031	-	-
Totaal	107.909	87.676	-	-

Gemeenschappelijke regelingen

Binnen het programma Sociaal Domein verantwoordten we ook diverse gemeenschappelijke regelingen. We nemen de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen voor het volledige (reële) bedrag op in onze gemeentelijke begroting. Doordat wij deze begrotingen volgen, vinden er ook verschuivingen plaats binnen verschillende taakvelden. Vanaf 2025 moeten de baten en lasten van het Sociaal Domein op nieuwe taakvelden worden verantwoord. Hierdoor zijn de budgetten verschoven.

De uitgaven van de gemeenschappelijke regelingen betreffen onder meer uitgaven in het kader van de Wmo-maatwerkvoorzieningen (bijvoorbeeld individuele begeleiding en huishoudelijke verzorging) en Zorg in Natura jeugdhulp (bijvoorbeeld geestelijke gezondheidszorg voor jeugd (jeugd-GGZ), persoonlijke verzorging en kortdurend verblijf voor 18-). We kopen deze zorg in via onze samenwerkingsverbanden: Wmo via het SWVO en de jeugdhulp via IJZ. De bijdrage aan IJZ is geraamd op € 9,1 miljoen en is vanaf 2025 voornamelijk verdeeld over de taakvelden 6.22, 6.752 tot en met 6.792, 6.821 en 6.822.

Voor het SWVO hebben we een bijdrage van € 6,6 miljoen geraamd. Deze is voornamelijk verdeeld over de taakvelden 6.1, 6.23, 6.711 tot en met 6.713.

Het onderdeel WIZ vanuit GR de Bevelanden is ook verwerkt in de gemeentelijke begroting. Een onderdeel van WIZ is de zogeheten Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG). Het onderdeel WIZ komt voornamelijk terug op taakveld 6.3 inkomensregelingen.

De uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en beschut werk (taakveld 6.4) ligt bij De Betho en is grotendeels budgettair neutraal door de uitkering van het gemeentefonds (taakveld 0.7) die hier tegenover staat.

Actieplan Sociaal Domein

Het restantkrediet Actieplan Sociaal Domein bedraagt € 33.500 en is doorgeschoven van 2023 naar 2024. Dit is in 2024 verwerkt op taakveld 6.2.

Mutaties reserves (structureel)

Onder de reserve hebben we een structurele onttrekking geraamd van € 27.000 om een deel van de kapitaallasten te dekken van het Masterplan Nieuwdorp. De multifunctionele accommodatie valt onder het taakveld 6.1 samenkracht en burgerparticipatie, waardoor deze terug komt op dit programma.

Mutaties reserves (incidenteel)

Het doorschuiven van de restantkredieten van 2023 naar 2024 zorgt voor een incidentele onttrekking uit de reserve in 2024. De belangrijkste restantkredieten zijn:

- Subsidies energie dorpshuizen (€ 30.000);
- MP Nieuwdorp (€ 73.300);
- Kaderplan maatschappelijke voorzieningen (28.000);
- Dekking t.b.v. inhuur (€55.000);
- Actieplan Sociaal Domein (€ 33.500);
- December circulaire energietoeslag (€ 705.000);
- Financiële impact GR-en en IJZ (€ 475.000);
- Financiële impact GR-en en IJZ (€ 1.350.000);
- Kerngezond Borsele (€ 275.000).

Incidentele baten en lasten

De middelen van de Brede SPUK-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'samenkracht en burgerparticipatie', hebben een incidenteel karakter. Dit is voor 2025 en 2026 resp. € 107.900 en € 87.676.

Programma Volksgezondheid en milieu

Programmadoelstellingen

We voeren actief beleid in het kader van de Volksgezondheid. Dit doen we zowel lokaal als via de GGD Zeeland. De GGD adviseert gemeenten om de gezondheid en veiligheid te verbeteren en te beschermen in een schone, aantrekkelijke en leefbare omgeving. Een gezonde leefomgeving bevordert niet alleen de publieke gezondheid, maar zorgt ook voor een gezonde arbeidsbevolking en een gunstig economisch vestigingsklimaat.

De gemeente heeft als taak het rioleringsstelsel doelmatig te onderhouden waarbij afvalwater, hemelwater en grondwater veilig en gezond worden afgevoerd. Hierbij houden we rekening met klimaatverandering en zoetwaterschaarste. In het kader van circulaire economie komt meer aandacht voor het benutten van afval als grondstof. Voorlichting, afvalcommunicatie en controle op afvalstromen zijn cruciaal in dit proces. Klimaatverandering en duurzaamheid staan bovenaan de agenda. Op lokaal niveau geven de gemeenten hieraan uitvoering door middel van de Regionale Energiestrategie (RES). Doel hiervan is het reduceren van de CO₂-uitstoot en dat op een haalbare en betaalbare manier. We richten ons op mobiliteit, energiebesparing, aardgasvrije woningen, duurzame opwekking van energie en klimaatadaptie bij de energietransitie. Een gezonde bodem en ondergrond zijn belangrijk voor het waarborgen van een duurzame en leefbare omgeving. Een belangrijk actueel onderwerp op het gebied van bodembeleid is het dossier PFAS.

7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het bevorderen van de algemene gezondheid van inwoners.	De GGD Zeeland geeft namens de dertien Zeeuwse gemeenten uitvoering aan de wettelijke taak op het gebied van preventief gezondheidsbeleid zoals beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg). De verdere uitwerking van de 'Basis op Orde', de toekomst van de Jeugdgezondheidszorg en het verhogen van de vaccinatiegraad zijn enkele speerpunten. De GGD voorziet vanuit beschikbare gezondheidscijfers en onderzoekgegevens de gemeente van (onderbouwde) inzichten. Zij vertalen deze naar benodigde interventies en/of regionale en lokale projecten op verschillende volksgezondheidsthema's.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Het bevorderen van de volksgezondheid vanuit het GALA en het Integraal Zorg Akkoord (IZA).	We vertalen de nationale doelstellingen uit het GALA en het IZA naar provinciale, regionale en lokale opgaven. Provinciaal geven we uitvoering aan de gemeentelijke IZA-opgaven uit het Regioplan Zeeland en lokaal aan het Plan van Aanpak GALA Borsele. We leggen koppelingen tussen onder andere gezondheid, preventie (o.a. Rookvrije generatie), zorg, beweging, sport en cultuur. Ook in ons Actieplan sociaal domein hebben we preventieve gezondheidsactiviteiten beschreven vanuit het uitgangspunt van positieve gezondheid. Met de Brede SPUK-regeling borgen we onze uitgangspositie van nieuwe en al gestarte activiteiten binnen het Sportakkoord en het Actieplan sociaal domein.
Het gezamenlijk voorkomen van zorgvragen en het slimmer organiseren van zorg en ondersteuning.	We zijn actief partner binnen het Regio Deal project 'Kerngezond Borsele'. De stuurgroep bepaalt in 2025 de focus en vertaalt deze naar concrete projecten.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal rookvrije sportaccommodaties	7	7	12	10	12

Aantal rookvrije sportaccommodaties

We streven er vanuit ons JOGG-uitvoeringsplan naar dat eind 2025 zoveel mogelijk sportlocaties in Borsele rookvrij zijn en zo een 'rookvrije generatie' stimuleren. We verwachten dat we de komende periode hier extra op kunnen inzetten met behulp van onze JOGG-regisseur.

7.2 Riolering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Doelmatig inzamelen en transport van afvalwater.	We zorgen voor goed onderhouden rioleringen. In het Gemeentelijk Water- en Rioleringsprogramma (WRP) 2025-2030 staat doelmatige scheiding van de afvalwaterstromen en schoon en vuil water als een van de actiepunten. Voor doelmatig onderhoud renoveren we waar mogelijk de riolering met de kousmethode of voeren we deelreparaties uit. Dit in plaats van een volledige vervanging van de buis. Bij renoveren zijn de kosten lager en is de uitvoeringstijd veel korter. Dit geeft minder overlast. Door de klimaatverandering zijn er meer zettingen in de ondergrond met meer lekkages in de rioolbuizen. Om schade aan de weg te voorkomen repareren we deze zo snel mogelijk.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een duurzaam riolerings- en watersysteem.	De hoeveelheid rioolvreemd water op de riolering, zoals drainagewater, willen we verminderen tot maximaal 10%. We streven naar 2% minder energieverbruik voor de gemalen en drukrioleringen per jaar. Dit wordt bereikt door de werking van de gemalen meer te monitoren en te verbeteren. Hiervoor renoveren we zowel de gemalen in de dorpen als de drukriolering in het buitengebied.
Voorkomen van wateroverlast en klimaatadaptatie.	Om wateroverlast en droogte te voorkomen voeren we neerslag waar mogelijk direct naar sloten en openbaar groen af. Bij extreme neerslag voeren we regenwater deels bovengronds af. In 2025 leggen we in de Wolphaartsweg in Borssele een infiltratieregenwaterriool aan. Ook wordt er een regenwaterriool in de Deltastraat en de Plataanweg in Lewedorp en de Van Cittersstraat in Heinkenszand aangelegd. Dit wordt deels gecombineerd met de vervanging van de huisaansluitingen en de hoofdriolering. In 's-Gravenpolder wordt begonnen met het omvormen van de parkzone. Hierdoor kan regenwater beter opgevangen en afgevoerd worden. Aan de Schuitweg wordt een start gemaakt met de aanleg van het dorpsbos met waterberging. Voor een deel van de werken is er een bijdrage vanuit Netten op Zee en de tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie.
Een klimaatbestendige openbare ruimte met minder wateroverlast en hittestress.	Het waterschap past de duiker onder de Bernhardweg-Oost in 's-Gravenpolder aan om de afvoercapaciteit van regenwater te vergroten.
Vasthouden van en het vergroten van de beschikbaarheid van zoetwater (Stedelijk waterplan Borsele).	Regenwater wordt vastgehouden door dit in de ondergrond te infiltreren en in groen en oppervlaktewater te bergen. Hiermee voorkomen we verdroging en zoetwaterbellen worden aangevuld met nieuw zoetwater.
Schoon oppervlaktewater, grondwater en een schone waterbodem.	We voeren de maatregelen uit die zijn aangegeven in het WRP. Het belangrijkste onderdeel van de gemengde riolering is de riooloverstort. Via de riooloverstort kan verdund afvalwater bij hevige regen wegstromen. De uitstroomconstructies van deze overstorten maken we de komende tijd onderhoudsvrij met betonbestortingen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Percentage afgekoppeld regenwater van de gemengde riolering (scheiding afvalwaterstromen, vuil en schoonwater)	32,5%	33,0%	33,0%	33,0%	34,0%

Percentage afgekoppeld regenwater van de gemengde riolering

Het afkoppelen van regenwater heeft positieve neveneffecten, zoals een doelmatiger beheer in de afvalwaterketen door minder energieverbruik, schoner oppervlaktewater en een beter zuiveringsrendement van de rioolwaterzuiveringsinstallatie. Het uiteindelijke doel is om in 2040 40% van het verhard oppervlak afgekoppeld te hebben van de gemengde riolering.

7.3 Afval

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Behalen van de VANG-doelstelling van het uitvoeringsprogramma Van afval naar Grondstof.	De uiteindelijke doelstelling is maximaal 100 kilogram huishoudelijk restafval per inwoner per jaar te bereiken en 75% afvalscheiding. De focus komt echter steeds meer te liggen op de kwaliteit van de afvalstroom. Dit doen we op basis van het VANG-plan. Door aandacht te geven aan voorlichting, communicatie en controle willen we verdere stappen zetten om het aantal kilogram huishoudelijk restafval per inwoner per jaar terug te dringen. Gerichte afvalcommunicatie is daarbij leidend. Daarnaast worden de milieustraten in 2025 voorzien van toegangscontrole, dit heeft effect op de VANG-doelstelling.
Realiseren van een Circulair Ambachtscentrum voor regio de Bevelanden.	Binnen het Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (O.L.A.Z.) verband lopen er onderzoeken naar het realiseren van een Circulair Ambachtscentrum voor regio de Bevelanden.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal kilo's restafval per inwoner per jaar (VANG-doelstelling)	215	209	210	200	193
Percentage afvalscheiding (% gescheiden afval op totaal)	73%	69%	73%	73%	73%

Aantal kilo's restafval per inwoner per jaar (VANG-doelstelling)

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inzameling van het huishoudelijk afval. De landelijke VANG-doelstelling bedraagt 75% afvalscheiding en maximaal 100 kilogram huishoudelijk restafval per inwoner per jaar. Onze streefwaarde met betrekking tot de aantal kilogrammen huishoudelijk restafval per inwoner wijkt af wegens bedrijfsafval. Nog te veel bedrijven maken gebruik van de milieustraten. In O.L.A.Z.-verband lopen er onderzoeken naar toegangscontroles op de milieustraten.

Percentage afvalscheiding (% gescheiden afval op totaal)

Zie bovenstaande.

7.4 Milieubeheer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Realiseren van een verduurzamingslag om te komen tot een aardgasvrije gebouwde omgeving.	We zien een versnelling van de energietransitie. Bij nieuwbouw is aardgasloos bouwen de norm. Bij woningrenovatie is er groeiende aandacht voor energiebesparing en duurzame energieopwekking. Voor een verdere versnelling geven we richting aan de transitie naar een aardgasloze gebouwde omgeving met de Transitievisie Warmte (TVW). De vertaling van de TVW naar de praktijk doen we door samen met inwoners Wijkuitvoeringsplannen op te stellen. We zorgen voor een concrete aanpak van diverse projecten, gericht op advies en ondersteuning aan inwoners en bedrijven.
In Nederland streven we naar een volledig circulaire economie in 2050.	In het OZO is afgesproken dat er Zeeuwsbreed beleid wordt ontwikkeld op het gebied van circulaire economie. In 2025 starten we met de uitvoering. Hierbij werken we toe naar het landelijke doel om 50% minder grondstoffen te gebruiken in 2030 en een volledig circulaire economie in 2050. We doen dit samen met de andere Zeeuwse gemeenten.
We ontwikkelen een aanpak voor de bestrijding van energiearmoede.	We benutten de Rijksgelden die we hiervoor ontvangen hebben. We hebben een aanpak ontwikkeld in samenwerking met andere Bevelandse gemeenten en voeren deze uit. We richten ons hierbij op zowel huur- als koopwoningen.
We ontwikkelen een aanpak binnen het Nationaal Isolatie Programma om de komende jaren woningeigenaren te ondersteunen bij het isoleren van woningen.	We werken gezamenlijk met de andere Zeeuwse gemeenten aan de uitvoering van het Nationaal Isolatie Programma. Dit programma loopt van 2024 tot en met 2027. Inwoners met energielabels E t/m G kunnen aanspraak maken op financiële ondersteuning bij het isoleren van hun woning.
Uitvoering geven aan Klimaatadaptatiestrategie voor Zeeland (KasZ).	In 2025 vertalen we de provinciale strategie naar lokale opgaven. Een van de belangrijkste aandachtspunten binnen de KasZ was het opstellen van een klimaatatlas. Hier gaan we in 2025 mee werken. De huidige strategie wordt in 2025 herzien.
We brengen de duurzaamheidsvisie onder in het nieuwe omgevingsprogramma 'Hoe maken we Borsele klimaatbestendig en duurzaam?'.	Aan de hand van de vastgestelde omgevingsvisie schrijven we beleid op het gebied van klimaat en duurzaamheid. De duurzaamheidsvisie uit 2018 komt hiermee te vervallen.
De bodemtaken die in het kader van de omgevingswet worden overgeheveld naar de gemeente goed uitvoeren.	De omgevingswet is in werking getreden op 1 januari 2024. Vanaf deze datum zijn de provinciale bodemtaken (bruidsschat) naar de gemeente gekomen. We hebben ervoor gekozen om deze taken uit te laten voeren door de RUD.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Toegankelijke en goed onderhouden begraafplaatsen.	We houden de gemeentelijke begraafplaatsen op orde en geven uitvoering aan het bestaande begraafbeleid. We werken aan oplossingen voor vervuilde grindpaden en situaties met open grond.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Nota Bodembeheer en Bodemkwaliteitskaart (2023)	2032
Nota Duurzaam bodembeleid (2012)	2025
Gemeentelijk Waterplan (2016-2023)	Niet van toepassing
Gemeentelijk Rioleringsplan (2019-2023)	Niet van toepassing
Water- en rioleringsprogramma (2025-2030)	2030
Duurzaamheidsvisie (2018)	Niet van toepassing
Structuurvisie Borsele 2015-2020 (2014)	Nader te bepalen
Regionale Energie Strategie 2.0 (2023)	2025
Beheersverordening Begraafplaatsen (2012)	Nader te bepalen

Verbonden partijen

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma
Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland
Regionale uitvoeringsdienst Zeeland
Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zeeland

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Volksgezondheid en milieu		(bedragen x € 1.000)					
		Rekening					
		2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten							
7.1	Volksgezondheid	1.336	1.789	1.688	1.636	1.549	1.549
7.2	Riolering	1.432	1.437	1.324	1.342	1.394	1.444
7.3	Afval	2.734	2.663	2.790	2.769	2.817	2.821
7.4	Milieubeheer	1.543	3.589	2.321	2.454	2.500	2.535
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	409	387	372	368	367	365
Totaal lasten		7.455	9.864	8.496	8.569	8.628	8.714
Baten							
7.1	Volksgezondheid	163	131	124	87	0	0
7.2	Riolering	2.056	2.056	2.028	2.122	2.224	2.257
7.3	Afval	3.789	3.707	3.904	3.922	4.024	4.043
7.4	Milieubeheer	421	1.562	703	665	665	665
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	346	327	334	334	334	334
Totaal baten		6.774	7.782	7.092	7.129	7.246	7.298
Saldo programma		681	2.082	1.404	1.440	1.382	1.417
Mutaties reserves							
Baten							
0.10	Mutaties reserves	1.654	881	0	0	0	0
Lasten							
0.10	Mutaties reserves	1.114	33	0	0	0	0
Totaal saldo programma		141	1.234	1.404	1.440	1.382	1.417

Financiële analyse (meerjarig)*Volksgezondheid*

Op dit taakveld komt het laatste deel terug van de Brede SPUK-regeling. De meeste bedragen lopen vanaf 2023 tot en met 2026. Niet alle bedragen hebben deze volledige looptijd. Doordat deze SPUK-regeling loopt tot en met 2026 is er vanaf 2027 een vrijval te zien in zowel de lasten als de baten op dit taakveld. Ook de bijdrage aan de GGD is op dit taakveld opgenomen.

Onderstaande onderdelen uit de Brede SPUK-regeling zijn verantwoord op dit taakveld:

Thema	2025	2026	2027	2028
Kansrijke Start	20.193	25.230	-	-
Mentale Gezondheid	6.310	-	-	-
Aanpak overgewicht en obesitas	22.086	-	-	-
Valpreventie	59.949	61.815	-	-
OKO & vroegsignalering alcoholproblematiek	3.155	-	-	-
Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	3.155	-	-	-
Coördinatiekosten regionale aanpak	9.213	-	-	-
Totaal	124.061	87.045	-	-

Riolering

In 2025 worden er minder uren geraamd op het taakveld Riolering, dit heeft mede te maken met het verdwijnen van onze kolkenzuiger. In 2024 is er een bedrag van €25.000 geraamd voor inhuur van extern personeel, in 2025 wordt dit niet begroot. Op dit taakveld wordt een deel van de bijdrage aan SaBeWa Zeeland geraamd, deze bijdrage stijgt van € 155.000 in 2025 tot € 172.000 in 2028. Ook de kapitaallasten van het taakveld stijgen, dit heeft te maken met het activeren van de herinrichtingen in de openbare ruimte.

De baten daling licht ten opzichte van 2024 en stijgen vervolgens ieder jaar. De daling heeft te maken met de vergoeding voor de kolkenzuiger die we vanaf 2025 niet langer ontvangen. De stijging is de stijging van de baten van de rioolheffing.

Afval

De lasten stijgen in 2025 ten opzichte van 2024. De twee grootste oorzaken hiervan zijn salarislasten ad € 70.000 en materiële budgetten ad € 70.000. De kosten voor ingeleend personeel dalen met € 13.000. De baten stijgen met € 195.000. Deze raming bestaat uit zowel de baten van afvalstoffenheffing als de onttrekking uit de egalisatievoorziening. Het grootste deel komt door de stijging van de baten van de afvalstoffenheffing en reinigingsrecht. De onttrekking aan de voorziening stijgt met € 50.000 ten opzichte van 2024. We verwachten een lichte daling van de opbrengsten uit de reststromen.

Milieubeheer

Het taakveld Milieubeheer bestaat grotendeels uit eenmalige middelen. Hierdoor zien we een sterke daling in 2025 ten opzichte van 2024 bij zowel de lasten als de baten. Restantkredieten die niet volledig zijn uitgegeven in 2023 zijn bij de resultaatbestemming van de jaarrekening overgeheveld naar 2024. Hieronder vallen de projecten in het kader van het Inter Bestuurlijk Programma (IBP) en verschillende specifieke uitkeringen. Deze specifieke uitkeringen ramen we neutraal. Dat wil zeggen dat we bij de lasten een bedrag ramen en bij de baten hetzelfde bedrag ramen. Voor Energiearmoedebestrijding is dat bedrag € 345.000 en voor Nationaal Isolatie Programma is dat bedrag € 926.600. In de jaren 2025 tot en met 2028 zien we een lichte stijging van de lasten. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de bijdrage aan de RUD.

Begraafplaatsen en crematoria

Binnen het taakveld Begraafplaatsen en crematoria zien we weinig verschillen. De opbrengst is verhoogd met de inflatiecorrectie. Er zijn minder interne uren geraamd op dit taakveld. In de jaren volgend op 2025 zien we een lichte daling, veroorzaakt door dalende kapitaallasten.

Mutaties reserves (structureel)

Voorheen deden we een structurele onttrekking aan de reserve IBP voor € 39.000 per jaar. Deze is komen te vervallen in overeenstemming met het raadsbesluit van 5 oktober 2023.

Mutaties reserves (incidenteel)

Het verschil in de mutaties reserves in het jaar 2024 ten opzichte van 2023 wordt grotendeels veroorzaakt door de restantkredieten van de jaarrekening 2023. De belangrijkste restantkredieten zijn:

- Duurzaamheidsvisie (IBP) (€ 146.000);
- Energietransitie (IBP) (€ 148.000);
- Klimaatadaptatie (IBP) (€ 136.000);
- Toekomstbestendig wonen (IBP) (€ 189.000);
- Vitaal platteland (IBP) (€ 108.000);
- Asbestsanering (€ 70.000);
- Bodemtaken en bijdrage RUD (€ 50.000).

Incidentele baten en lasten

Voor het 'lokaal preventieakkoord' is in 2025 € 15.000 budget beschikbaar.

De middelen van de Brede SPUK-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'volksgezondheid', hebben een incidenteel karakter. Dit is voor 2025 en 2026 resp. € 124.061 en € 87.045.

Programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

Programmadoelstellingen

Het bevolkingsaantal van de gemeente Borsele blijft volgens de laatste prognoses tot 2035 stijgen en de bevolking zal in samenstelling veranderen. Het passend faciliteren van deze groei vormt de komende jaren één van de belangrijkste uitdagingen. Onze ambitie is dan ook een passend woningaanbod te creëren voor jong en oud, arm en rijk, kleine en grote huishoudens, met of zonder zorg. Waarbij vraag en aanbod zo goed mogelijk op elkaar aansluiten.

Om voor al deze huishoudens aantrekkelijk te zijn, hebben we een woonomgeving nodig die aanspreekt. Het gaat meer om de kwaliteit van wonen. Het gaat niet alleen over bouwen, maar ook over wat we vernieuwen en toevoegen en op welke plek we dat doen. Daarnaast streven we naar een woningvoorraad met een meer duurzaam, robuust en toekomstbestendig karakter. Het bieden van kwaliteit in de woon- en leefomgeving is hierdoor nog belangrijker dan in het verleden.

Om tot een passend woon- en leefklimaat te komen dat voorziet in de behoefte op (lange) termijn moeten we een actief beleid voeren. Dit beleid dragen we breed uit in onze woonomgeving en visie op ruimtelijke ordening. Hier is een cruciale rol weggelegd voor de inwoners van onze gemeente en voor onze andere partners: de woningcorporatie, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven.

8.1 Ruimte en leefomgeving

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Uitvoeren omgevingsvisie en omzetten naar STOP-TPOD standaard.</p>	<p>De omgevingsvisie gemeente Borsele is op 5 oktober 2023 door de gemeenteraad vastgesteld. In de omgevingsvisie is het gemeentelijk beleid voor de fysieke leefomgeving vastgelegd.</p> <p>Op dit moment staat de omgevingsvisie op een eigen web omgeving. Om omgevingsdocumenten te publiceren zijn ‘de Standaard voor officiële publicaties’ (STOP) en ‘Toepassingsprofielen omgevingsdocumenten’ (TPOD) ontwikkeld.</p> <p>Vanaf 1 januari 2025 verplicht de omgevingswet ons om een herziening van de omgevingsvisie in STOP-format in procedure te brengen. Daarvoor zal de huidige omgevingsvisie omgezet moeten worden naar STOP-TPOD standaard.</p> <p>Het uitwerken en doorvoeren van dit beleid doen we met behulp van andere instrumenten zoals omgevingsprogramma’s en het omgevingsplan. De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de omgevingsvisie randvoorwaarden vastgelegd voor bijstelling en herziening om de omgevingsvisie actueel te houden.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Tegengaan van verpaupering van bebouwing in het buitengebied.	Het ruimtelijk beleid biedt ruime mogelijkheden tot herbestemming van bedrijfsgebouwen. Het biedt ook ruimte voor het toevoegen van economische nevenactiviteiten aan bestaande bedrijfsactiviteiten. Wanneer er concrete initiatieven zijn, zullen we deze daar waar mogelijk honoreren.
Realiseren van een toekomstbestendige woningvoorraad.	<p>In de nationale woon- en bouwagenda van maart 2022 is bepaald dat er in Nederland tot 2030 900.000 woningen gebouwd moeten worden. Daarvan moet twee derde betaalbaar zijn, zowel in de koop- als in de huursector.</p> <p>De Provincie Zeeland heeft op basis hiervan prestatieafspraken gemaakt met het Rijk over de bouwopgave voor Zeeland (Zeeuwse Woondeal 2023). Als regio De Bevelanden trekken we intensief samen op om de doelstellingen en ambities die in de Woondeal zijn vastgelegd te realiseren. Om op korte termijn in de grote behoefte aan betaalbare woningen te voorzien faciliteren wij dat Beveland Wonen in 2025 flexwoningen voor één- en tweepersoonshuishoudens kan bouwen.</p> <p>Samen met de regio geven wij uitvoering aan het beleid dat is vastgelegd in de nieuwe Regionale Woon(zorg)visie De Bevelanden. Onderdeel hiervan is o.a. het regionaal aanwijzen van verzorgingsgebieden voor woningen waar (geclusterde) zorg geboden kan worden. Bij de voorbereiding van nieuwbouwplannen sturen wij op de betaalbaarheid (€ 390.000 per 1-1-2024), nultredewoningen en sociale huurwoningen.</p>
Bouwkavels beschikbaar krijgen om te voldoen aan de afspraken volgens de Zeeuwse Woondeal.	<p>In 2023 heeft de gemeenteraad een prioritering van woningbouwplannen vastgesteld om te kunnen voldoen aan onze bouwopgave volgens de afspraken in de Zeeuwse Woondeal (tot 2030). Op basis van deze prioritering zijn wij volop bezig met de planologische voorbereidingen van nieuwe woningbouwplannen. Om zo te kunnen voldoen aan de toegenomen vraag naar bouwgrond.</p> <p>Als we kansen zien bij het vrijkomen van panden of locaties, grijpen we deze kansen aan om zelf of in samenwerking met de markt woningbouw mogelijk te maken. Extra aandacht hebben we hierbij voor het betaalbare segment.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>We geven, onder regie van de rijksoverheid, uitvoering aan de volgende projecten/werken:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rijkscoördinatieregelingen/ projectprocedures Zuid-West 380 kV west ▪ 150 kV kabel ▪ Net op zee IJmuiden Ver Alpha ▪ Net op zee Nederwiek 1 ▪ Hoogspanningstation omgeving Sloegebied ▪ Waterstofnetwerk Zuidwest-Nederland ▪ 380 kV-hoogspanningsverbinding Zeeuws-Vlaanderen ▪ Nieuwbouw kerncentrales 	<p>Wij houden toezicht op de volgende te realiseren projecten/werken:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Verwijderen van de hoogspanningsmasten (vakwerkmasten) die door de ingebruikname van de 380 kV masten niet meer in gebruik zijn. ▪ Doorleggen en ingebruikname van de ondergrondse 150 kV verbinding van Goes naar Westdorpe, na het ombouwen van het opstijgpunt bij Ellewoutsdijk. ▪ Vervolg van de realisatie van het converterstation Net op zee IJmuiden Ver Alpha in het Sloegebied. ▪ De (start van de) bouw van het converterstation Net op zee Nederwiek 1. <p>In 2025 vindt, in het kader van de planologische procedure, de besluitvorming plaats over de realisatie van een nieuw 380 kV hoogspanningsstation in de omgeving van het Sloegebied (voorkeurslocatie Liechtensteinweg) en over het Waterstofnetwerk Zuidwest-Nederland.</p> <p>Medio 2025 besluit de minister van Klimaat en Groene Groei over de definitieve voorkeurslocatie voor de nieuwbouw van kerncentrales. Wij volgen deze procedures nauwlettend en reageren hierop daar waar nodig.</p>
<p>Een goede verdeling van lusten en lasten als het rijk ervoor kiest om twee nieuwe kerncentrales in de gemeente Borsele te bouwen.</p>	<p>De voorwaarden van de Borselse Voorwaardengroep zijn (steeds) onze inzet (geweest) voor de gesprekken om te komen tot een Rijk-Regiopakket. In dit Rijk-Regiopakket worden voorwaarden en maatregelen beschreven die de regio overeenkomt met de Rijksoverheid.</p> <p>Het is belangrijk dat dit Rijk-Regiopakket gelijktijdig wordt vastgesteld met het besluit van de Rijksoverheid over de definitieve locatiekeuze voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales (medio 2025).</p>
<p>Vaststellen van een nieuwe regionale woonzorgvisie en uitwerken van een Borselse uitvoeringsagenda.</p>	<p>In maart 2024 is de nieuwe ‘Regionale Woon(zorg)visie De Bevelanden 2024-2028’ vastgesteld ter vervanging van de bestaande ‘Regionale Woonvisie De Bevelanden 2019-2023’. We zijn bezig met het opstellen van een lokaal uitvoeringsprogramma voor Borsele als uitvloeisel van de Regionale Woon(zorg)visie.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Een goede woonomgeving rondom het Sloegebied.	<p>In oktober 2023 is in de Omgevingsvisie Borsele de ambitie vastgelegd om een gebiedsgerichte uitwerking voor de Sloerandzone op te stellen. In 2025 werken wij verder aan die gebiedsgerichte uitwerking.</p> <p>Dit met het oog op alle ontwikkelingen in het kader van de grootschalige energietransitie, die op onze gemeente afkomen.</p> <p>Daarbij richten wij ons op een nieuwe visie op de Sloerand waarbij we het Sloerandbeleid en Groenproject 't Sloe herzien en borgen binnen het plan dat wordt ontwikkeld voor de versterking van de leefkwaliteit in Borsele.</p> <p>Ook het compensatieplan Borsele, het plan versterking leefkwaliteit Borsele, de Regiodeal, het Novex ontwikkelperspectief van het North Sea Port District en de inhoudelijke voortgang van alle lopende RCR/project-procedures gebruiken we als input.</p>
Beschikbaarheid van een duurzame parkeergelegenheid voor vrachtwagens.	<p>In reactie op onze brief met bijgevoegde motie van de gemeenteraad heeft North Sea Port laten weten de ontwikkeling van een grootschalige parking op de groene locatie aan de Assenburgweg niet door te zetten.</p> <p>Vanuit North Sea Port blijft er wel onverminderd duidelijk nut en noodzaak voor een dergelijke voorziening. Daarom treden ze in overleg met de gemeenten Vlissingen en Borsele, de Provincie Zeeland en andere betrokken partijen. Om zo te verkennen of en hoe een centrale parkeervoorziening ontwikkeld kan worden met draagvlak van alle belanghebbenden.</p>

8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Het behouden van een financieel gezond grondbedrijf dat invulling geeft aan de ruimtelijke ambities van de gemeente.</p>	<p>De voor woningbouw bestemde bouwgronden zijn, op enkele kavels na, zo goed als uitverkocht. In Platepolder Heinkenszand verloopt de verkoop voorspoedig. Waar eerst veelal de gemeentelijke kavels verkocht werden zit nu de projectmatige ontwikkeling in de lift. Door herontwikkeling en daarmee prijsdifferentiatie is de verkoop op gang gekomen en is de bouw van de patiowoningen, de 3/1 kapper en 4/1 kapper in volle gang.</p> <p>Wij verwachten dat de bouw van de appartementen in de loop van 2025 van start gaat. De woningcorporatie is gestart met de bouw van de 21 hofwoningen in de sociale huursector. Inmiddels is de voorbereiding voor een nieuw omgevingsplan voor de vervolgfase van Platepolder in volle gang. Verder zijn we bezig met de planologische voorbereidingen om te kunnen voldoen aan de toegenomen vraag naar bouwgrond.</p> <p>Wij verwachten in het eerste kwartaal van 2025 nieuw grondbeleid ter vaststelling aan de gemeenteraad voor te leggen. Hierin zijn de laatste ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving verwerkt. Doel van het grondbeleid is dat grond in voldoende mate en op tijd beschikbaar is voor de ruimtelijke ambities van de gemeente.</p>

8.3 Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
<p>Vaststellen van en uitvoering geven aan een nieuwe raamovereenkomst prestatieafspraken.</p>	<p>In 2025 geven we uitvoering aan de nieuwe raamovereenkomst prestatieafspraken 2024-2027. Deze afspraken zijn in 2024 in samenwerking met Beveland Wonen, de huurdersvereniging en regio De Bevelanden opgesteld en vastgesteld.</p> <p>Op basis van deze raamovereenkomst maken wij jaarlijks nieuwe prestatieafspraken met Beveland Wonen. Deze afspraken hebben onder andere betrekking op leefbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit, duurzaamheid, wonen en zorg in relatie tot de voorraad sociale huurwoningen.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Fatsoenlijke en humane huisvesting voor arbeidsmigranten.	<p>We passen ons beleid aan op basis van de evaluatie van de regionale afspraken. Controle op bestaande huisvesting en handhaving op illegale situaties is een prioriteit in ons iHUP.</p> <p>Daarnaast buigt de raads werkgroep Beeldkwaliteit zich over huisvesting van arbeidsmigranten. We willen ervoor zorgen dat de huisvesting voor arbeidsmigranten voldoet en blijft voldoen aan de wettelijke eisen en ons beleid. Waar mogelijk faciliteren wij nieuwe huisvestingsinitiatieven.</p>
Implementatie van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb).	We evalueren de werkprocessen en werkinstructies met betrekking tot de Wkb. Waar nodig stellen we de processen en werkinstructies bij en passen de inrichting van het zaakstelsel hierop aan.
Uitvoering geven aan het integraal Handhavingsuitvoeringsprogramma (iHUP).	<p>Wij geven uitvoering aan het iHUP 2025 dat in het najaar van 2024 is vastgesteld. Het iHUP maakt inzichtelijk hoe wij de beschikbare capaciteit en middelen inzetten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving.</p> <p>Dit jaar is de integrale opzet van het uitvoeringsprogramma nieuw. Naast het onderdeel Omgevingsrecht worden de beleidsvelden Water, Groen, Milieu en Leefbaarheid behandeld. Wij werken risicogericht en prioriteren onze inzet door een probleemanalyse. Hierdoor zijn wij in staat om onze beperkte capaciteit en middelen op een evenwichtige manier in te zetten.</p>
Uitvoering geven aan de Verordening Starterslening en Verordening Regeling Particuliere Woningverbetering 1 en 2.	We continueren het verstrekken van Starters- en Stimuleringsleningen (Regeling Particuliere Woningverbetering 1 en 2). In juni 2024 heeft de raad extra budget toegekend voor Startersleningen. Gezien de grote vraag van starters naar een passende woning en de noodzaak om de bestaande woningvoorraad te verduurzamen blijven we deze leningen faciliteren. In 2025 worden de verordeningen Regeling Particuliere Woningverbetering 1 en 2 geactualiseerd.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Actualiseren van het beeldkwaliteitsbeleid.	<p>We actualiseren het beleid in twee fases: Welstand – A is een herijking van het oorspronkelijke beeldkwaliteitsbeleid met flexibiliteit. Welstand – B is het herijken van het beleid met actuele kwesties (zonnepanelen, windturbines en toegangspoorten bij woningen).</p> <p>Actualisatie ‘Welstand – A’ en ‘Welstand – B’ worden verder uitgewerkt en meegenomen bij het opstellen van het omgevingsplan. Actualisatie hiervan wordt in 2025 uitgevoerd.</p>
Een voorraad strategische gronden beheren waardoor we adequaat kunnen inspelen op de behoefte naar bouwgrond in grondexploitaties.	<p>We monitoren de markt en onderzoeken waar kansen liggen voor strategische aankoop van gronden om adequaat in te spelen op de ruimtelijke ambities van de gemeente.</p> <p>Dit betreft de behoefte aan grond om meer woningen voor uiteenlopende doelgroepen te realiseren, maar ook om bijvoorbeeld de groenstructuren rond de dorpen te versterken of infrastructuur te verbeteren. Hierbij werken wij nauw samen met het Kavelruilbureau Zeeland.</p> <p>Wij zorgen voor een doelmatig beheer van onze voorraad strategische gronden via tijdelijke huur of pacht totdat de planologische voorbereidingen zijn afgerond en de grond in exploitatie kan worden genomen.</p>
Een plan van aanpak waarin we antwoord geven op de vraag hoe ontheemden uit Oekraïne, asielzoekers en statushouders verspreid over de gemeente Borsele kunnen huisvesten.	<p>Het plan van aanpak maken we aansluitend op de opgaven van de rijksoverheid, de Zeeuwse afspraken die gemaakt zijn over het aantal op te vangen mensen aan de Provinciale regietafel (PRT) en de Borselse bestuurlijke wensen. We houden rekening met de draagkracht en omvang van onze dorpen en de aanwezige voorzieningen.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
Aantal woningen naar eigendom (% koop)	74,0%	74,0%	74,0%	74,3%	73,7%
Aantal woningen naar eigendom (% huur)	5,0%	5,0%	5,0%	5,1%	5,1%
Aantal woningen naar eigendom (% sociale huur)	21,0%	21,0%	21,0%	20,6%	21,2%
Aantal afgegeven startersleningen	6	4	4	6	12
Aantal afgegeven leningen particuliere woningverbetering	1	2	2	8	10
Aantal nieuwbouwwoningen (start bouw)	79	90	90	100	120
Percentage leegstaande woningen	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%

Aantal woningen naar eigendom (%koop)

Deze indicator geeft inzicht in het aantal woningen dat in eigendom is van particulieren zodat wij kunnen monitoren of ons woningaanbod aansluit bij de vraag. De verwachting is dat het aandeel koopwoningen licht zal dalen vanwege de bouw van meer sociale huurwoningen in 2024 (onder andere flexwoningen).

Aantal woningen naar eigendom (%huur)

Deze indicator geeft inzicht in het aantal woningen in de particuliere verhuur zodat wij kunnen monitoren of ons woningaanbod aansluit bij de vraag. De verwachting is dat het aandeel particuliere huurwoningen gelijk blijft.

Aantal woningen naar eigendom (%sociale huur)

Deze indicator geeft inzicht in het aantal sociale huurwoningen zodat wij kunnen monitoren of ons woningaanbod aansluit bij de vraag. De verwachting is dat het aantal sociale huurwoningen licht zal stijgen vanwege de bouw van meer sociale huurwoningen in 2024 (onder andere flexwoningen).

Aantal afgegeven startersleningen

Met het aantal afgegeven startersleningen krijgen we een beeld van de inzet van de gemeente bij de ondersteuning van starters op de woningmarkt. De verwachting is dat de vraag naar startersleningen zal toenemen vanwege een toename van het aantal starters op de woningmarkt.

Aantal afgegeven leningen particuliere woningverbetering

Met de afgegeven leningen particuliere woningverbetering krijgen we een beeld van de inzet van de gemeente bij de verbetering van de bestaande woningvoorraad. De verwachting is dat de vraag naar leningen voor particuliere woningverbetering zal toenemen. Dit sluit aan bij het actieve duurzaamheidsbeleid van de overheid.

Aantal nieuwbouwwoningen (start bouw)

Deze indicator geeft inzicht in het aantal woningen dat elk jaar gebouwd wordt in de gemeente Borsele. Hiermee kunnen we de groei van de woningvoorraad monitoren. De verwachting voor 2025 is dat er meer woningen gebouwd worden dan in 2024 vanwege de versnelde bouw van flexwoningen.

Percentage leegstaande woningen

Langdurige leegstand kan leiden tot verloedering, verval en onveiligheid. We streven naar een leegstand van maximaal 6%. Leegstaande woningen zijn woningen waar geen bewoners staan ingeschreven. We verwachten dat het aantal leegstaande woningen gelijk blijft.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Landschapsbeleidsplan (1995)	Niet van toepassing
Nota Grondbeleid (2015)	2024
Nationale Omgevingsvisie (2020)	Niet van toepassing
Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (2012)	Niet van toepassing
Subsidieverordening duurzaam bouwen op bedrijfsterreinen Borsele (2014)	Niet van toepassing
Agenda Wonen in De Bevelanden 2025 (2020)	Niet van toepassing
Regionale Woonvisie De Bevelanden (2019-2023)	2024
Zeeuwse Woondeal 2023	N.t.b.
Sloerandbeleid (1994)	2024
Visie Groenproject 't Sloe (2000)	Niet van toepassing
Projectenatlas (2017)	Niet van toepassing
Beeldkwaliteitsnota Borsele (2013)	Integreren in Omgevingsplan Borsele
Beeldkwaliteitsnota Borsele geïntegreerd in Omgevingsplan Buitengebied (2018)	Niet van toepassing
Zeeuwse Omgevingsvisie (2021)	Niet van toepassing
Zeeuwse Omgevingsverordening Zeeland (2022)	Niet van toepassing
Dorpsvernieuwing 2.0: Beleidsnota aanpak aandachtslocaties (2016)	Niet van toepassing
Omgevingsvisie (2023)	Niet van Toepassing
Handhavingsuitvoeringsprogramma gemeente Borsele 2021 (HUP)	2024
Regionale afspraken huisvesting arbeidsmigranten De Bevelanden (2020)	2024
Beleidsnota Huisvesting arbeidsmigranten (2016)	Niet van toepassing
Verordeningen Regeling Particuliere Woningverbetering gemeente Borsele 1 en 2 (2017)	2024
Verordening Starterslening gemeente Borsele (2022)	Niet van toepassing
Woonvisie Borsele 'groeien in kwaliteit' (2025-2019)	Nader te bepalen

Verbonden partijen**Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma**

Geen

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing (bedragen x € 1.000)

	Rekening					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten						
8.1 Ruimte en leefomgeving	622	1.971	365	365	365	365
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	2.225	1.972	2.082	2.082	2.082	2.082
8.3 Wonen en bouwen	1.436	3.020	1.725	1.724	1.706	1.706
Totaal lasten	4.283	6.963	4.171	4.171	4.153	4.153
Baten						
8.1 Ruimte en leefomgeving	153	160	160	160	160	160
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	2.568	1.972	2.082	2.082	2.082	2.082
8.3 Wonen en bouwen	669	355	378	355	355	355
Totaal baten	3.391	2.487	2.620	2.597	2.597	2.597
Saldo programma	892	4.476	1.552	1.574	1.556	1.556
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	1.185	3.075	22	22	22	22
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	1.172	297	0	0	0	0
Totaal saldo programma	878	1.699	1.530	1.553	1.534	1.534

Financiële analyse (meerjarig)

Ruimte en leefomgeving

Op dit taakveld ramen we kosten voor de bestemmingsplannen en de actualisatie hiervan. Verder ramen we hier het lopende project Sloebos voor een bedrag van € 977.000. Dit project is een restantkrediet en verklaart voor een deel het verschil in lasten van 2025 ten opzichte van 2024. Het resterende verschil ontstaat door restantkredieten voor inhuur van extern personeel van € 347.000 en een verschuiving van de uren naar de taakvelden 8.2 Bouwgrondexploitaties en 8.3 Wonen en bouwen voor een bedrag van € 281.000.

Bouwgrondexploitatie

Het taakveld grondexploitatie is budgettair neutraal in de begroting opgenomen. Positieve of negatieve resultaten vangen we op door de reserve Bouwgrondexploitaties. Jaarwinsten van grondexploitaties worden in de jaarrekening verantwoord. Vanwege het incidentele karakter van deze jaarwinsten worden deze niet in de begroting opgenomen.

Wonen en bouwen

In 2025 zijn de lasten op dit taakveld een stuk lager dan in 2024. In 2024 is er incidenteel voor € 300.000 extern personeel ingehuurd van de meeropbrengsten leges. Naast externe inhuur is er in 2024 ook veel incidentele dekking voor vaste personeelsleden. Vanaf 2025 zijn de lasten opgenomen in de salarisbegroting. In 2024 ramen we ook het restantkrediet voor implementatie van de omgevingswet voor € 524.000 en het restantkrediet voor het Sloebos voor € 977.000.

Mutaties reserves (structureel)

Tijdens de raadsvergadering van 20 juni 2024 is er besloten om de aankoop van de boerderij Dorpstraat 102 te Heinkenszand te dekken uit reserves. Daarvoor onttrekken we jaarlijks € 22.000 aan de reserve tot en met 2064.

Mutaties reserves (incidenteel)

Het verschil in de lasten van 2025 ten opzichte van 2024 wordt grotendeels veroorzaakt door de restantkredieten van de jaarrekening 2023. Deze benoemen we per programma en niet per taakveld. De belangrijkste restantkredieten zijn:

- Resultaat grondexploitaties (budgettair neutraal) (€ 297.000);
- Sloebos (€ 977.000);
- Omgevingswet (€ 524.000);
- Dorpsvernieuwing (€ 415.000);
- Inhuur op het gebied van wonen en bouwen (€ 408.000);
- Inhuur op het gebied van Ruimte en leefomgeving (€ 347.000);
- Omgevingsprogramma fysieke leefomgeving (€ 80.000);
- Intern onderzoek bouw (€ 13.000);
- Vergunningsverlening, toezicht en handhaving (VTH) uitvoeringsrapportage (€ 12.000).

Incidentele baten en lasten

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Financieel overzicht programma's

Totaaloverzicht programma's 2025	Lasten	Baten	Saldo
Programma Bestuur en ondersteuning	17.263	61.606	44.343
Programma Veiligheid	3.044	10	-3.034
Programma Verkeer, vervoer en waterstaat	4.329	88	-4.241
Programma Economie	872	687	-185
Programma Onderwijs	2.951	654	-2.297
Programma Sport, cultuur en recreatie	5.100	364	-4.736
Programma Sociaal domein	31.576	4.924	-26.653
Programma Volksgezondheid en milieu	8.496	7.092	-1.404
Programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	4.171	2.620	-1.552
Exploitatiesaldo	77.803	78.044	241
Resultaatbestemming	0	605	605
Totaal	77.803	78.650	847
Meerjarenoverzicht saldi programma's	2026	2027	2028
Programma Bestuur en ondersteuning	42.753	42.944	43.530
Programma Veiligheid	-3.033	-3.102	-3.126
Programma Verkeer, vervoer en waterstaat	-4.351	-4.407	-4.450
Programma Economie	-179	-181	-181
Programma Onderwijs	-2.255	-2.250	-2.237
Programma Sport, cultuur en recreatie	-4.699	-4.747	-4.757
Programma Sociaal domein	-26.370	-26.226	-26.176
Programma Volksgezondheid en milieu	-1.440	-1.382	-1.417
Programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	-1.574	-1.556	-1.556
Exploitatiesaldo	-1.148	-906	-370
Resultaatbestemming	575	579	485
Totaal	-573	-327	115

Totale begroting

	Jaarrekening	Begrotingen		Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
- Salarissen en sociale lasten	14.322.639	16.575.420	17.471.000	17.451.000	17.451.000	17.451.000
- Belastingen	284.493	274.664	283.097	283.097	283.097	283.097
- Grond	266.551	0	0	0	0	0
- Duurzame goederen	2.058.987	2.220.435	2.195.435	2.195.435	2.195.435	2.195.435
- Pachten	1.538	0	0	0	0	0
- Sociale uitkeringen in natura	1.597.846	1.792.000	1.878.000	1.880.000	1.880.000	1.880.000
- Ingeleend personeel	2.262.653	2.163.528	341.528	379.028	379.028	379.028
- Overige goederen en diensten	14.418.782	20.030.683	10.921.990	10.816.965	10.465.507	10.465.507
- Sociale uitkeringen in geld	5.673.104	5.165.600	4.336.600	4.335.600	4.335.600	4.335.600
- Subsidies	2.936.735	100.000	0	0	0	0
- Inkomensoverdrachten - Rijk	78.617	1.769.200	2.112.400	1.891.200	1.738.200	1.698.200
- Inkomensoverdrachten - gemeenten	213.290	527.869	495.869	495.869	495.869	495.869
- Inkomensoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen	19.109.980	24.415.739	26.393.907	26.525.907	26.662.907	26.731.907
- Inkomensoverdrachten - waterschappen	1.428.263	1.450.000	1.550.000	1.550.000	1.550.000	1.550.000
- Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	4.449.044	2.725.971	2.778.945	2.753.065	2.755.065	2.755.065
- Inkomensoverdrachten - onverdeeld	22.117	596.000	379.000	85.000	60.000	60.000
- Overige kapitaaloverdrachten - overige instellingen en personen	0	82.160	0	0	0	0
- Rente	336.914	544.025	1.146.910	1.125.920	1.096.670	1.047.420
- Financiële transacties	11.360	3.035.647	1.267.500	1.453.500	1.503.500	1.613.500
- Mutaties reserves	18.492.428	2.513.816	0	0	0	0
- Mutaties voorzieningen	124.631	206.755	134.755	66.755	66.755	66.755
- Afschrijvingen	1.822.843	2.447.588	3.028.239	3.082.839	3.257.489	2.953.091
- Toegerekende reële en bespaarde rente	-307	537.952	747.656	739.586	722.414	710.518
- Overige verrekeningen	547.701	193.000	258.000	258.000	258.000	258.000
Uitgaven	90.459.009	89.368.052	77.802.991	77.450.926	77.238.696	77.012.152

	Jaarrekening	Begrotingen		Meerjarenraming		
	g	2024	2025	2026	2027	2028
	2023					
- Belastingen op producenten	8.896.905	8.941.000	10.071.000	10.807.500	10.907.500	10.907.500
- Belastingen op huishoudens	2.045.041	2.005.000	2.071.000	2.121.000	2.186.000	2.250.000
- Grond	2.582.987	5.449	5.449	5.449	5.449	5.449
- Duurzame goederen	0	0	0	0	0	0
- Pachten	-247.570	202.100	213.800	213.800	213.800	213.800
- Eigen bijdragen en verhaal sociale uitkeringen in natura	17.861	33.000	33.000	33.000	33.000	33.000
- Uitgeleend personeel	36.395	37.000	37.000	37.000	37.000	37.000
- Huren	578.345	630.448	647.448	647.448	647.448	647.448
- Leges en andere rechten	4.812.342	4.626.188	5.163.288	4.855.088	4.963.088	5.075.088
- Overige goederen en diensten	2.204.658	1.528.531	1.289.488	1.289.488	1.289.488	1.289.488
- Inkomensoverdrachten - Rijk	56.526.663	53.836.269	53.069.040	50.843.777	50.673.281	51.028.809
- Inkomensoverdrachten - gemeenten	0	122.602	122.602	122.602	122.602	122.602
- Inkomensoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen	351.287	20.000	0	0	0	0
- Inkomensoverdrachten - provincies	-4.233	0	0	0	0	0
- Inkomensoverdrachten - overige overheden	391	359.000	324.000	301.000	301.000	301.000
- Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	571.838	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
- Rente	138.111	29.300	23.000	16.600	10.300	4.000
- Dividenden en winsten	2.742.613	425.000	1.555.000	1.555.000	1.555.000	1.555.000
- Financiële transacties	19.750	0	0	0	0	0
- Mutaties reserves	7.936.190	14.373.019	605.250	574.650	578.650	484.650
- Mutaties voorzieningen	54.227	145.000	193.000	150.000	181.000	57.000
- Toegerekende reële en bespaarde rente	800.160	533.569	1.297.656	1.369.586	1.272.414	1.180.518
- Overige verrekeningen	395.047	1.505.577	1.918.550	1.924.550	1.924.550	1.924.550
Inkomsten	90.459.009	89.368.052	78.649.571	76.877.538	76.911.570	77.126.902
Saldo in EURO	0	0	-846.580	573.388	327.126	-114.750

PARAGRAFEN

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

Iedere inwoner van de gemeente Borsele moet lokale heffingen betalen die voor hem gelden. De inkomsten uit deze lokale heffingen gebruiken we voor de dekking van de uitgaven van de gemeente. In onze gemeente kennen we verschillende belastingen en heffingen die via verordeningen door de gemeenteraad zijn vastgesteld. De lokale belastingdruk bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. We berekenen deze op basis van een driepersoonshuishouden met een koopwoning van € 300.000 (Bron: COELO). De lastendruk vergelijken we met een vergelijkbare gemeente in de regio. Wij hebben hiervoor de gemeente Reimerswaal gekozen. De gegevens komen uit de lokale lasten-calculator van Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden (COELO).

Lastensoort	Borsele		Reimerswaal	
	Bedrag	Stijging t.o.v. 2023	Bedrag	Stijging t.o.v. 2023
Onroerendezaakbelasting	€ 316	-4,5%	€ 260	-0,2%
Afvalstoffenheffing*	€ 390	2,1%	€ 279	-22,2%
Rioolheffing	€ 194	2,0%	€ 306	10,2%
Totaal	900	-0,1%	€ 846	-5,7%

*Reimerswaal heeft een tarief voor een 3-persoonshuishouden van €279,42, maar in deze berekening is geen rekening gehouden met het aantal ledigingen van de restafvalcontainer. In Reimerswaal betaalt de inwoner hier €8 per keer voor.

SaBeWa Zeeland voert voor de gemeente Borsele de werkzaamheden uit met betrekking tot de uitvoering Wet WOZ en de heffing en invordering van de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolheffing en woonforensenbelasting.

Vanaf 2017 moeten we de kostendekkendheid van de belastingen en leges aantonen. Dit doen we in deze paragraaf. Wij maken geen gebruik van de zogeheten kruissubsidiëring tussen de verschillende belastingen en leges: tekorten op de ene belasting dekken door overschotten op de andere belasting. De lasten van de overhead berekenen we met behulp van een omslagpercentage over de directe loonkosten. In het programma Bestuur en ondersteuning hebben we de berekening opgenomen. Voor 2025 bedraagt dit omslagpercentage 98,6%.

Verder onderzoeken we momenteel de mogelijkheden om rioolheffing op een andere manier te heffen. We betrekken de raads werkgroep begroting hierbij. Daarnaast loopt er een Zeeuwsbreed onderzoek via de Samenwerking (Afval)waterketen Zeeland (SAZ+) naar de mogelijkheden van een eenduidige afrekensystematiek.

Kwijtscheldingsbeleid

We hanteren het uitgangspunt dat alle inwoners met een inkomen van maximaal 100% van de bijstandsnorm in aanmerking komen voor kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Tenzij het vermogen groter is dan het wettelijke normbedrag. De uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid vindt plaats door SaBeWa. Voor 2025 is voor een bedrag van € 82.160 aan kwijtschelding begroot. In het kader van de berekening van kostendekkende tarieven is in de raadsvergadering van 8 juli 2021 besloten om deze kosten voor 80% toe te rekenen aan de afvalstoffenheffing en voor 20% aan de rioolheffing.

Opbrengstramingen belastingen en heffingen

Wij stellen u voor om de belastingen met 1,5% te laten stijgen om de geldontwaarding (inflatie) te compenseren. Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing houden we een aparte stijging aan op basis van berekeningen volgens het raadsbesluit van 5 oktober 2023. In het onderstaande overzicht geven we de geraamde opbrengsten van de gemeentelijke belastingen voor 2025 en volgende jaren weer.

Omschrijving	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Onroerendezaakbelastingen	€ 8.941.000	€ 10.071.000	€ 10.807.500	€ 10.907.500	€ 10.907.500
Forensenbelasting	€ 55.500	€ 56.500	€ 56.500	€ 56.500	€ 56.500
Verblijfsbelasting	€ -	€ 303.000	€ 309.000	€ 309.000	€ 309.000
Afvalstoffenheffing	€ 3.350.000	€ 3.505.000	€ 3.610.000	€ 3.718.000	€ 3.830.000
Reinigingsrechten	€ 83.000	€ 84.700	€ 84.700	€ 84.700	€ 84.700
Lijkbezorgingsrechten	€ 325.000	€ 331.500	€ 331.500	€ 331.500	€ 331.500
Rioolheffing	€ 1.950.000	€ 2.015.000	€ 2.065.000	€ 2.130.000	€ 2.194.000
Totale belastingopbrengst	€ 14.704.500	€ 16.366.700	€ 17.264.200	€ 17.537.200	€ 17.713.200

Toelichting per belastingsoort en heffing

Onroerendezaakbelastingen

De OZB-tarieven stijgen of dalen mee met de waardeontwikkeling, waarbij het uitgangspunt is dat de opbrengsten in 2025 tenminste gelijk zijn aan die van 2024. We verhogen de tarieven van de niet-woningen met 10% in overeenstemming met de kadernota 2025-2028. Hiernaast houden we rekening met een stijging van de opbrengsten met een inflatiecorrectie van 2,0%. De onroerendezaakbelastingen bestaan uit drie soorten belastingen: de eigenarenbelasting woningen, de eigenarenbelasting niet-woningen en de gebruikersbelasting niet-woningen. Het tarief bedraagt een vast heffingspercentage van de WOZ-waarde. Sinds enkele jaren bepalen we deze waarde jaarlijks per 1 januari van het voorafgaande jaar opnieuw volgens de Wet WOZ. Sinds 2022 waarderen we alle woningen op basis van de gebruiksovervlakte in plaats van m³.

Woonforensenbelasting

De woonforensenbelasting heffen we van personen die niet binnen de gemeente Borsele wonen, maar wel een woning of recreatiewoning in de gemeente Borsele hebben (de zogenaamde tweede woningbezitter). De heffing betreft - afhankelijk van de WOZ-waarde - een vast bedrag per woning.

Verblijfsbelasting

In 2025 heffen we voor het eerst verblijfsbelasting. Op 7 december 2023 is de verordening van 2025 in de raad vastgesteld. Dit betekent dat we de raming van de opbrengst met 2,0% inflatiecorrectie verhogen in 2026 in plaats van 2025.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De directe lasten van het taakveld afvalverwerking verhogen we met 40% van de lasten voor het straatvegen en 80% van de kwijtschelding. Dit in overeenstemming met het raadsbesluit van 8 juli 2021 en de hierover geldende jurisprudentie. In overeenstemming met het raadsbesluit van 5 oktober 2023 doteren of onttrekken we het verschil tussen de baten en de lasten aan de egalisatievoorziening. In 2025 begroten we een onttrekking van € 193.552. De kostendekkendheid komt hiermee op 100%. De raming van de baten voor de komende jaren is berekend op basis van de egalisatievoorziening.

Afvalstoffenheffing		
Directe lasten taakveld		2.706.251
overhead	98,6%	466.485
btw		419.758
Indirecte lasten		886.243
Totale lasten afvalstoffenheffing		3.592.494
Straatvegen	40%	161.430
Kwijtschelding	80%	65.728
Toe te rekenen lasten		227.158
Opbrengst verkoop afval		121.100
Netto lasten afvalstoffenheffing		3.698.552
Baten - Afvalstoffenheffing		3.505.000
Dotatie/onttrekking voorziening		-193.552
Dekkingspercentage		100,0%

Reinigingsrechten

Reinigingsrechten heffen we voor het ophalen van afvalstoffen (uitgezonderd autowrakken) van bedrijven en instellingen die door hun aard, omvang of hoeveelheid niet periodiek worden ingezameld. Voor de reinigingsrechten werken we niet met een egalisatievoorziening aangezien dit geen publieke taak betreft. Het dekkingspercentage voor 2025 bedraagt 92,0%.

Reinigingsrechten		
Directe lasten taakveld		69.391
overhead	98,6%	11.961
btw		10.763
Indirecte lasten		22.724
Totale lasten reinigingsrechten		92.115
Baten - Reinigingsrechten		84.700
Dekkingspercentage		92,0%

Lijkbezorgingsrechten

Lijkbezorgingsrechten heffen we voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaatsen. De kostendekkendheid bedraagt voor 2025 58,9%. Dit is een lichte daling ten opzichte van vorig jaar. Er zijn meer uren begroot dan vorig jaar op dit onderdeel. We hebben de opbrengsten verhoogd met 2,0% inflatiecorrectie. Afgelopen jaren bleek bij de realisatie in de jaarrekening dat het dekkingspercentage hoger was. Dit komt omdat er nog steeds veel grafverlengingen plaatsvinden. Grafverlengingen zijn een te onzekere factor om structureel rekening mee te houden in de begroting.

Lijkbezorging		
Directe lasten taakveld		370.177
overhead	98,6%	192.426
Indirecte lasten		192.426
Totale lasten lijkbezorging		562.603
Baten - Lijkbezorging		331.500
Dekkingspercentage		58,9%

Rioolheffing

Voor de kosten van de gemeentelijke riolering en het bestrijden van wateroverlast heffen we rioolheffing. De directe lasten van het taakveld riolering verhogen we met 60% voor het straatvegen en 20% voor de kwijschelding. Dit is in overeenstemming met het raadsbesluit van 8 juli 2021 en de hierover geldende jurisprudentie.

Volgens het raadsbesluit van 5 oktober 2023 doteren of onttrekken we het verschil tussen de baten en de lasten aan de egalisatievoorziening. In 2025 begroten we een dotatie van € 68.799. De kostendekkendheid komt hiermee op 100%. De raming van de baten voor de komende jaren is berekend op basis van de egalisatievoorziening.

Rioolheffing		
Directe lasten taakveld		1.219.121
Overhead	98,6%	325.797
Btw		142.705
Indirecte lasten		468.503
Totale lasten rioolheffing		1.687.624
Straatvegen	60%	242.145
Kwijschelding	20%	16.432
Toe te rekenen lasten		258.577
Netto lasten rioolheffing		1.946.201
Baten - rioolheffing		2.015.000
Dotatie/onttrekking voorziening		68.799
Dekkingspercentage		100,0%

Leges

Voor het verstrekken van een vergunning of document heffen we leges. Er zijn verschillende soorten leges, die we op verschillende posten en programma's in de begroting verantwoorden. Zo boeken we de leges voor het afgeven van een paspoort of rijbewijs onder het programma Bestuur en ondersteuning. Daarentegen vallen de leges voor het afgeven van een Omgevingsvergunning onder het programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing. We hebben een bureau onderzoek laten doen naar de kostendekkendheid van onze leges. In onderstaand overzicht zijn de resultaten weergegeven.

Leges 2025	Uren (in €)	Overhead	Overige kosten	Totale kosten	Opbrengsten	Kostendekkendheid
Titel I	305.998	301.714	356.693	958.520	710.804	74%
Burgerlijke Stand	33.877	33.403	35.529	102.809	73.568	72%
Reisdocumenten	135.174	133.281	217.574	486.029	405.081	83%
Rijbewijzen	48.449	47.771	54.500	150.720	133.513	89%
Basisregistratie Personen	14.051	13.854	11.770	33.790	9.405	28%
Overige publiekstaken	40.794	40.223	28.393	109.410	39.498	36%
Bijzondere wetten	32.522	32.066	-	64.588	48.576	75%
Diversen	1.132	1.116	8.928	11.175	1.163	10%
Titel II	360.664	355.615	89.611	805.889	409.622	51%
Activiteiten m.b.t. bouwwerken	266.985	263.247	89.611	619.843	290.377	47%
Aanlegactiviteiten	949	936	-	1.885	648	34%
Gelijkwaardigheid	2.373	2.340	-	4.713	1.883	40%
Overige tarieven	42.404	41.810	-	84.215	37.513	45%
Modaliteiten	47.952	47.281	-	95.233	79.201	83%
Titel III	109.761	108.224	-	217.984	18.575	9%
Horeca	8.366	8.248	-	16.614	4.183	25%
Organiseren evenement of markt	96.115	94.769	-	190.884	11.642	6%
Overige	5.280	5.206	-	10.487	2.751	26%
Totaal	776.422	765.553	446.304	1.982.394	1.139.001	57%

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De paragraaf weerstandsvermogen bevat ten minste:

- Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- Een inventarisatie van de risico's;
- Het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's;
- De kengetallen financiële positie;
- Een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Op deze begrippen gaan we hieronder kort in. Daarna werken we uit wat dit betekent voor onze gemeente.

Het weerstandsvermogen bestaat volgens het BBV uit:

- De weerstandscapaciteit, oftewel de middelen en mogelijkheden die een gemeente heeft of kan gebruiken om niet- begrote kosten te dekken;
- Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen is voldoende als we financiële tegenvallers goed op kunnen vangen. Het saldo van de weerstandscapaciteit minus de risico's moet positief zijn. We maken onderscheid tussen statisch en dynamisch weerstandsvermogen. Voor de berekening hiervan hanteren we achtereenvolgend de incidentele en de structurele weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om niet-begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken zonder dat we de begroting en het beleid moeten aanpassen. Deze middelen bestaan uit bijvoorbeeld de algemene reserve, stille reserves en de onbenutte belastingcapaciteit. Onder incidentele weerstandscapaciteit verstaan we de capaciteit die de gemeente heeft om eenmalige tegenvallers op te vangen. Onder structurele weerstandscapaciteit verstaan we de middelen die permanent inzetbaar zijn om tegenvallers op te vangen. Risico's vangen we in de regel op binnen de incidentele weerstandscapaciteit. De gevolgen van verreweg de meeste risico's zijn éénmalig.

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Algemeen weerstandsvermogen	X	
Post onvoorziene uitgaven	X	
Begrotingsruimte / structureel onvoorzien		X
Stille reserves	X	
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Kostenreductie / efficiency maatregelen		X

Met de vaststelling in 2007 van het beleid voor de weerstandscapaciteit is bepaald dat de ratio weerstandsvermogen (dit is de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit) minimaal 1,0 moet zijn.

Risico's

Een risico is een kans op het optreden van een gebeurtenis met een bepaald gevolg. De risico's die van belang zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn afgedekt en die een financieel gevolg kunnen hebben. Doen deze risico's zich voor, dan vangen we ze op vanuit het weerstandsvermogen.

Reguliere risico's (oftewel, risico's die zich regelmatig voordoen en die goed meetbaar zijn) zijn niet van belang voor het weerstandsvermogen. Daarvoor kunnen we immers verzekeringen afsluiten of voorzieningen vormen.

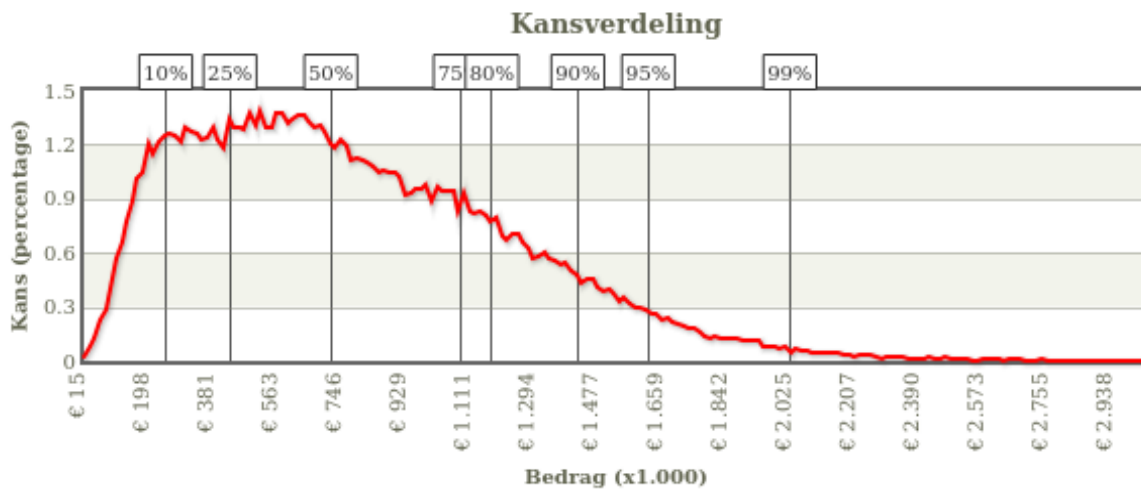
Vanaf het begrotingsjaar 2023 gebruiken wij Naris (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement informatiesysteem) voor het bepalen van de risico's. Deze risicomanagement software wordt gebruikt voor registratie, analyse en rapportage over het risicoprofiel van de gemeente Borsele. Het ondersteunt risicomanagement en faciliteert hiermee integraal risicomanagement.

De software zorgt voor eenzelfde manier van omgaan met de risico's. Het analyseren en beoordelen van risico's in een (financieel of niet-financieel) gevolg en de kans van optreden, gebeurt met dezelfde klasse-indelingen. Hierdoor worden de risico's gelijk behandeld en zijn daarmee vergelijkbaar.

De nieuwe berekeningssystematiek is anders. Er wordt nu gebruik gemaakt van de Monte Carlo-methode. Dat wil zeggen dat de risico's door middel van een simulatie van 100.000 trekkingen worden bepaald. Een trekking wordt statistisch bepaald en kan een minimaal risico maar ook een maximaal risico zijn binnen de klasse-indeling. Hierdoor kan het risico (of het gemiddelde risico) lager uitvallen dan bij de oude berekeningssystematiek. Daarnaast hanteren wij een zekerheidspercentage van 90%, omdat alle eventuele risico's zich nooit gelijktijdig voordoen. Bij de oude berekeningssystematiek was dit 100%.

In totaal kent Borsele 43 risico's. Het absolute risicobedrag bedraagt afgerond € 6.500.000. De hiervoor benodigde weerstandscapaciteit bedraagt € 1.400.000 bij een zekerheidspercentage van 90%. Dit is nagenoeg gelijk aan het bedrag in 2024.

Visualisatie van het risicobedrag

Zekerheids- percentage	Bedrag
10%	€ 232.519
25%	€ 415.296
50%	€ 702.280
75%	€ 1.069.971
80%	€ 1.160.578
90%	€ 1.404.826
95%	€ 1.605.471
99%	€ 2.008.179

Statistieken	Waarde
Minimum	€ -
Maximum	€ 3.044.425
Gemiddeld	€ 773.385
Standaarddeviatie	€ 453.850
Absolute maximum	€ 6.475.000
Trekkingen	100.000

Top 15 grootste risico's

Risicogebeurtenis	Financieel	Kans	Risicobedrag
Hoger of complexer (duurder) aantal aanvragen jeugdzorg dan ingeschat.	$x > € 500.000$	50%	€ 249.798
De zorgaanbieders kunnen niet meer aan hun betalingsverplichtingen voldoen.	$€ 250.000 < x < € 500.000$	50%	€ 124.107
Datalek/Ransomware/hacking.	$€ 250.000 < x < € 500.000$	30%	€ 74.788
Hoofdelijke aansprakelijkheid gemeente voor leningen North Sea Port. Bank doet beroep op garantstelling en eist leningen op.	$x > € 500.000$	10%	€ 50.584
Er doet zich een onvoorziene omstandigheid voor, waardoor de projectcalculatie moet worden aangepast.	$€ 25.000 < x < € 100.000$	70%	€ 34.998
Onjuist berekende en vastgestelde OZB-tarieven.	$€ 25.000 < x < € 100.000$	70%	€ 24.560
Vergunning voldoet niet aan de wet- en regelgeving.	$€ 250.000 < x < € 500.000$	10%	€ 14.970
Afwijzen subsidieaanvraag.	$€ 25.000 < x < € 100.000$	30%	€ 14.830
Niet te verzekeren uitkering ten last van het weerstandsvermogen.	$€ 25.000 < x < € 100.000$	30%	€ 12.434
Omvang klantenbestand is groter dan waarvan is uitgegaan bij de vaststelling van het budget.	$€ 100.000 < x < € 250.000$	10%	€ 12.420
Bij GR ontstaat een begrotings- of liquiditeitstekort door wanbeleid of fraude.	$€ 100.000 < x < € 250.000$	10%	€ 12.402
Regelgeving wordt ongeldig verklaard.	$€ 100.000 < x < € 250.000$	10%	€ 12.385
Overstroming als gevolg van hevige regenval.	$€ 100.000 < x < € 250.000$	10%	€ 12.167
Stichting Omnissscholen kan geen onderwijs meer aanbieden omdat alle scholen moeten worden gesloten.	$€ 100.000 < x < € 250.000$	10%	€ 8.757
Exploitatietekort bij het dorps huis	$x < € 25.000$	70%	8.757

Verdeling risico's naar bedrag en kans

Verdeling risico's naar bedrag en kans					
€ 500.000+	1		1		
€ 250.000 - € 500.000	1	1	1		
€ 100.000 - € 250.000	5				
€ 25.000 - € 100.000	7	4		2	
€ 0 - € 25.000	13	4	1	1	
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Toelichting:

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen ingedeeld zijn, kunnen geplaatst worden in een risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met het aantal risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevindt. Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om aandacht. Een risico dat een risicoscore heeft in het rode gebied vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd.

Niet te kwantificeren risico's

De Wkb is in 2024 in werking getreden. Er komen taken te vervallen waarvoor we leges ontvangen. De omvang hiervan is nog onduidelijk en kan effect hebben op de meerjarenraming.

Benodigde weerstandscapaciteit

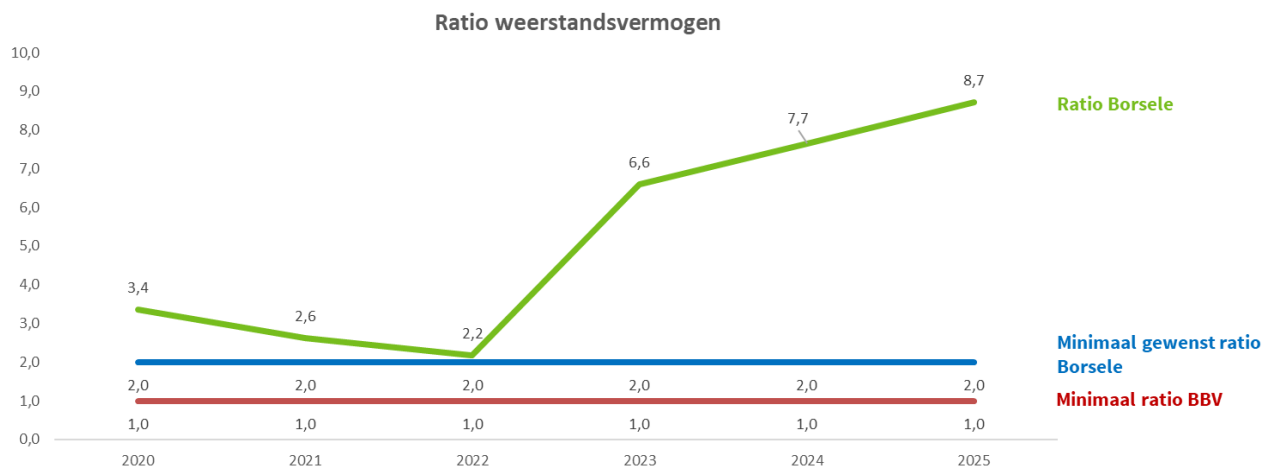
De totaal benodigde weerstandscapaciteit komt uit op afgerond € 1,4 miljoen.

Voor de bepaling van de aanwezige weerstandscapaciteit komen in aanmerking:

Algemeen weerstandsvermogen na claims	€ 9.799.382
Stille reserves (53 hectare verpachte landbouwgrond)	€ 2.400.000 +
Totaal komt de aanwezige weerstandscapaciteit uit op	€ 12.199.382

Uitgaande van de risico-inventarisatie, komt de ratio weerstandsvermogen uit op 8,7. We voldoen hiermee aan de eis dat het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit afgezet tegen de benodigde) minimaal 1,0 moet zijn.

Onderstaande grafiek geeft het verloop van de ratio weerstandsvermogen weer door de jaren heen.

Beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Het beleid is sinds 2007 als volgt geformuleerd:

- De ratio weerstandsvermogen is vastgesteld op 1,0 met de kwalificatie voldoende.
- De nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele' wordt elke vier jaar geactualiseerd.
- Het risicomanagement binnen de gemeentelijke organisatie implementeren we op de manier zoals in de nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele' is aangegeven.
- In nota's aan het college en voorstellen aan de raad werken we met een rubriek risico's, waarin we aandacht schenken aan de identificatie, analyse, beoordeling en beheersing van (eventuele) risico's.
- In de begroting en jaarrekening nemen we een paragraaf weerstandsvermogen op, waarin we ingaan op de ontwikkeling van risico's.

In 2023 hebben we het risicobeleid opnieuw beoordeeld en geactualiseerd. Onderdeel daarvan is de implementatie van de 'Risk appetite' of risicobereidheid. Dat houdt in dat we beheers- maatregelen treffen om een lager risicoprofiel te krijgen. De beheersmaatregelen worden als eerste voor de oranje gearceerde risico's toegepast. Daarnaast kan het ook betekenen dat door toegenomen risicobewustzijn, het aantal risico's beter wordt onderkend.

Beleidsmatige opties voor risicobeheersing

Het is niet voldoende om de risico's in beeld te brengen en te waarderen. Voor elk risico moet ook besloten worden hoe we er mee omgaan. Daarvoor is er een keuze uit verschillende maatregelen:

- Vermijden: aanpassen van werkprocessen of van beleid waardoor risico's zoveel mogelijk worden vermeden.

- Verminderen: aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico.
- Afdekken: instellen van een voorziening of een budget in de begroting of afsluiten van een verzekering.
- Overdragen: het beleid dat een risico met zich meebrengt laten uitvoeren door een andere partij die ook de risico's overneemt.
- Accepteren: als een risico niet kan worden vermeden, verminderd, afgedekt of overgedragen, wordt het geaccepteerd. Bij het berekenen van de weerstandscapaciteit houden we dan met dit risico rekening. Dit betekent niet dat er verder geen maatregelen genomen moeten worden. Uiteraard blijft het van belang om het risico zo klein mogelijk te houden of te krijgen.

Kengetallen financiële positie

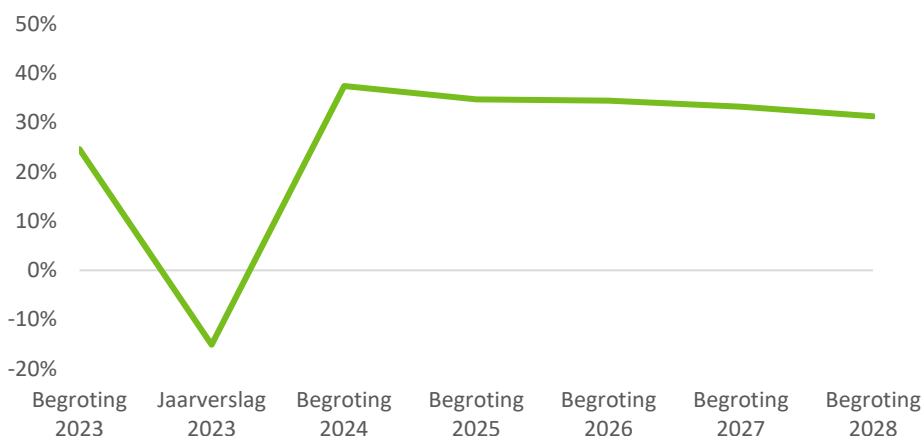
Om de financiële positie in beeld te brengen stellen we jaarlijks een overzicht van de exploitatie in baten en lasten (de begroting en jaarrekening) en een balans op. Voor een goed oordeel over de financiële positie gebruiken we aanvullende kengetallen. Zo kan bijvoorbeeld een beeld worden geschetst in welke mate we de schuldpositie kunnen dragen. De schuldpositie brengt risico's met zich mee.

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van een gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Onze netto-schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De schuldquote stijgt als gevolg van investeringen, maar blijft ruim onder het landelijke gemiddelde (71%).

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting						
		Jaarverslag 2023	Jaarverslag 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto-schuldquote	71%	8%	-15%	37%	35%	34%	33%	31%

Netto schuldquote

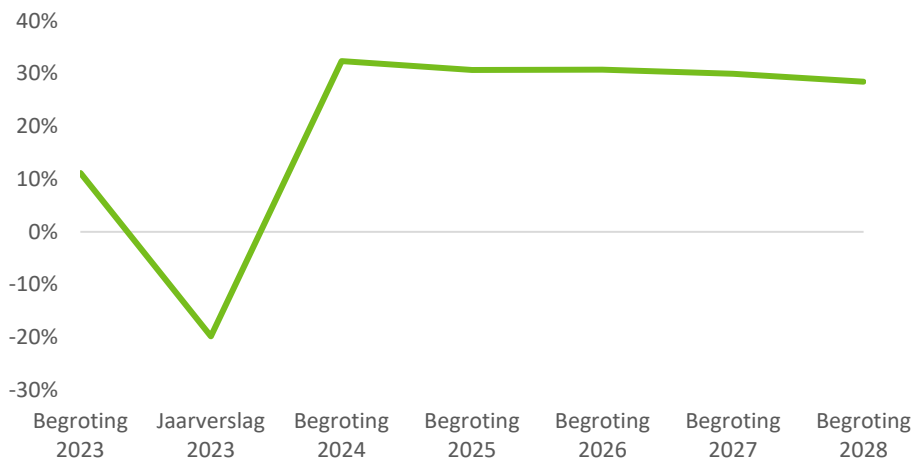

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto-schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op deze manier brengen we duidelijk in beeld wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor onze schuldenlast. Bij de financiële vaste activa horen ook de verstrekte geldleningen.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting 2023	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto-schuldquote gecorrigeerd	65%	11%	-20%	32%	31%	31%	30%	28%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

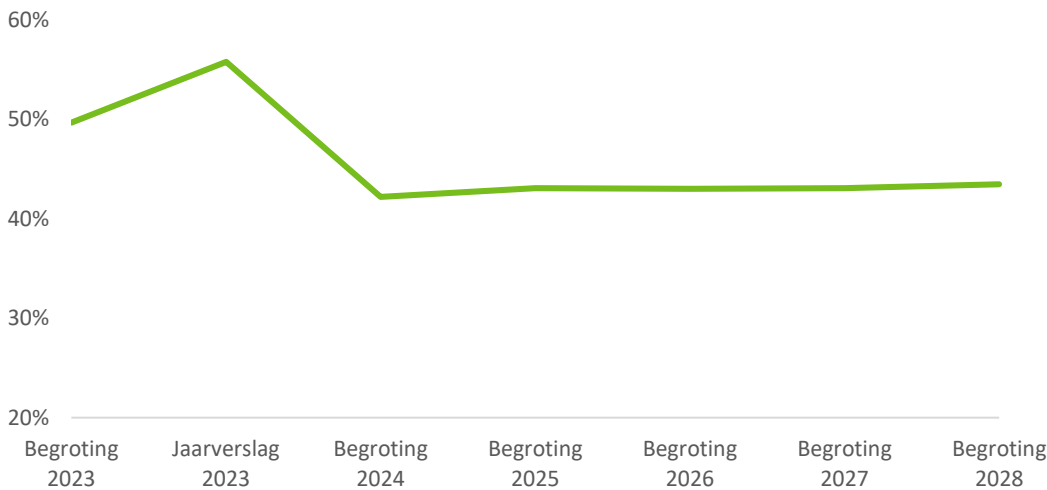

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van de gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten (resultaat jaarrekening). Onze solvabiliteitsratio daalt licht door de verwachte investeringen, waardoor ons vermogen daalt.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting 2023	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Solvabiliteitsratio	31%	50%	56%	42%	43%	43%	43%	44%

Solvabiliteit

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van gemeenten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Het kengetal van de grondexploitatie geeft aan wat de verhouding is van de gronden in vergelijking met de baten van de begroting. Veel grondexploitaties bevinden zich in een vergevorderd stadium van hun levenscyclus, met uitzondering van grondexploitatie Platepolder. De meeste grondverkoop zijn gerealiseerd. Dat leidt tot een lage boekwaarde en dus een zeer beperkt risico. In onderstaande tabel geven we onze positie weer.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting 2023	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Grondexploitatie	6%	2%	-3%	1%	1%	1%	1%	1%

Grondexploitatie

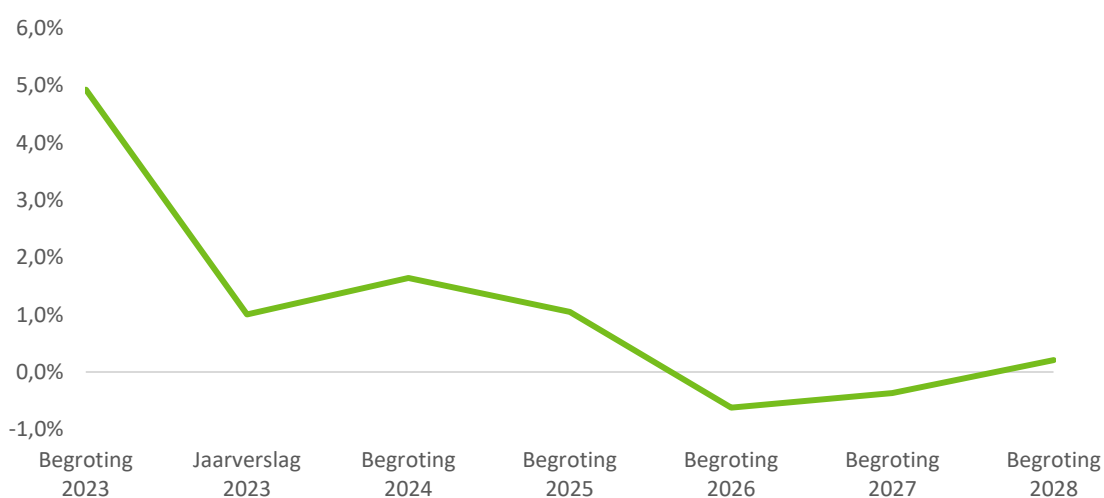

Structurele exploitatieruimte

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De overzichten van de geraamde incidentele baten en lasten en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves maken onderdeel uit van het overzicht van baten en lasten in de begroting. Deze gegevens nemen we ook op in de jaarstukken. Op basis hiervan berekenen we het saldo van de structurele baten en lasten. In principe stellen we een begroting op waarin de baten en lasten structureel in evenwicht zijn en is de exploitatieruimte zeer beperkt.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting 2023	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Structurele exploitatieruimte	1%	5%	1%	2%	1%	-1%	0%	0%

Structurele exploitatieruimte

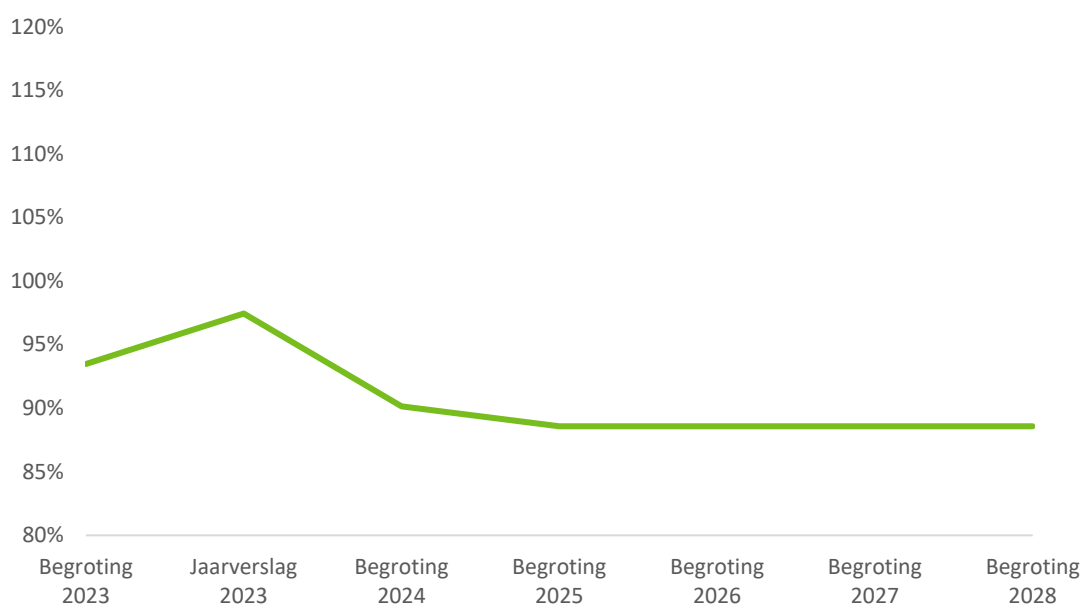

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De totale woonlasten bestaan uit de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing. De belastingcapaciteit van de gemeente berekenen we door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden te vergelijken met het landelijk gemiddelde. Het kengetal zetten we af tegen het landelijk gemiddelde van vorig jaar (t-1). De daling ontstaat doordat de landelijke gemiddelde woonlasten sneller stijgen dan de gemiddelde woonlasten in de gemeente Borsele.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Begroting 2023	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Belastingcapaciteit	105%	93%	97%	90%	89%	89%	89%	89%

Belastingcapaciteit

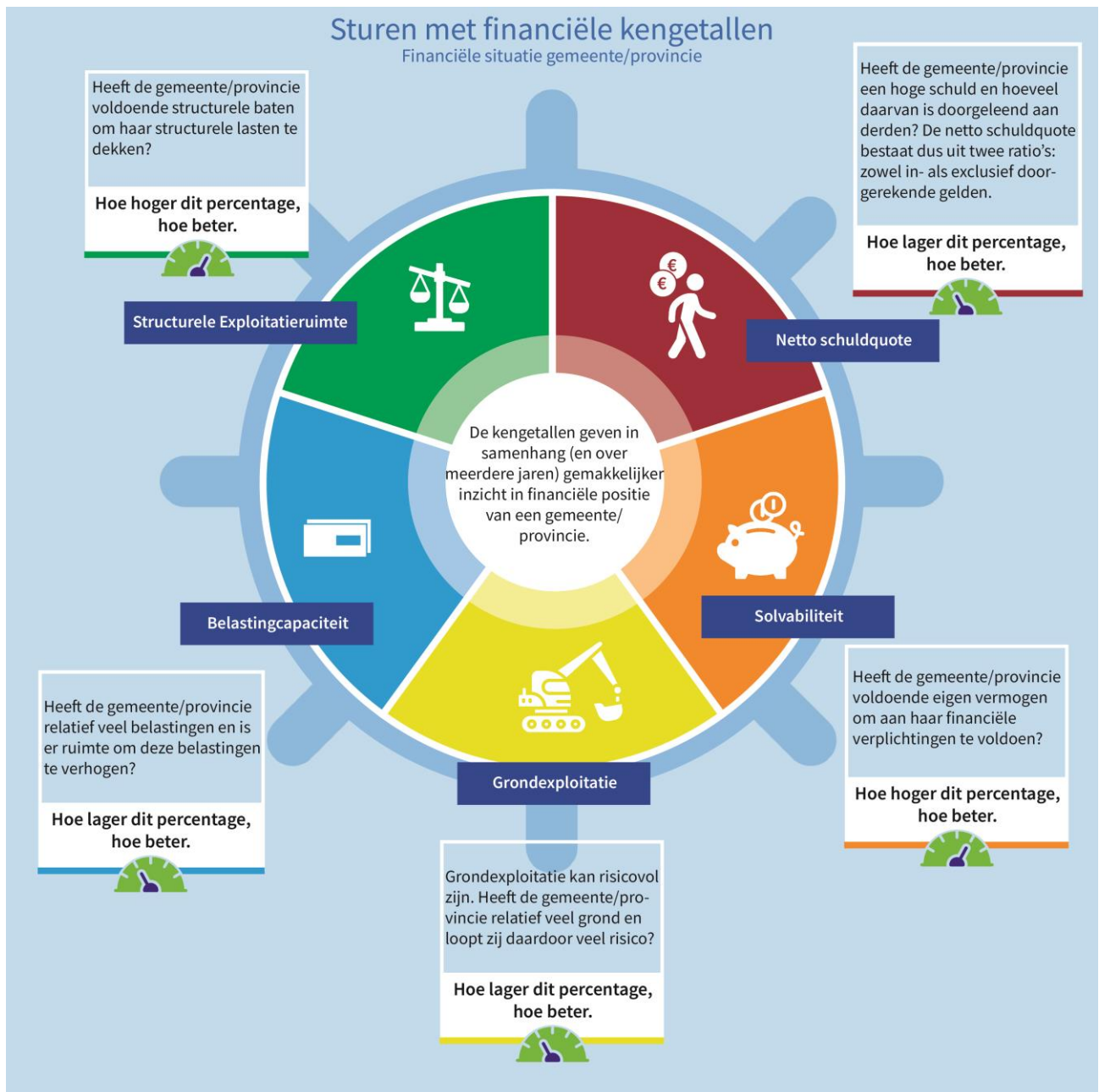

De kengetallen geven deels de situatie weer waarin we verkeren en deels waar we naartoe werken. We streven via bezuinigingen en beperkte belastingverhoging naar een begroting waarin de baten en lasten tenminste in evenwicht zijn. Daarnaast streven we naar een stabiel (solvabel) eigen vermogen. Dit is een strategie voor de langere termijn.

Kengetallen alleen zeggen nog niet veel. Het gaat enerzijds om de onderlinge relatie tussen kengetallen (en andere variabelen) en anderzijds om de ontwikkeling in de tijd die de kengetallen laten zien. In de afbeelding op de volgende pagina worden de kengetallen nog verder toegelicht.

Samenvattend oordeel

Samengevat kunnen we concluderen dat de financiële kengetallen in de programmabegroting voor de periode 2025-2028 over het algemeen positief zijn. Bovendien is er een aanzienlijke financiële buffer beschikbaar in ons weerstandsvermogen. Dit versterkt de financiële stabiliteit en het vermogen om risico's op te vangen. De lichte schommelingen in de kengetallen in de periode 2025-2028 worden grotendeels veroorzaakt door investeringen die in de komende jaren gepland staan en de mogelijkheid om deze te financieren met eigen middelen of kortlopende leningen.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

In deze paragraaf komt het onderhoud van de openbare ruimte (wegen, riolering, groen en openbare verlichting), de gemeentelijke begraafplaatsen en de gemeentelijke gebouwen aan de orde. Een groot deel van het 'vermogen' van onze gemeente ligt in de grond of op het openbaar gebied. Een zorgvuldig beheer hiervan is dan ook van wezenlijk belang. Een tweede, wellicht nog belangrijker, aspect is dat de kwaliteit van het openbaar gebied door de inwoners vaak het meest intensief wordt beleefd. Zwerfvuil, hondenpoep, loszittende stoeptegels, boomwortels en toegankelijkheid van gemeentelijke gebouwen; deze onderwerpen in de leefomgeving raken de inwoners direct en hier hebben zij vaak een eigen en duidelijke mening over. Met de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen stellen we de kaders voor het onderhoud van wegen, riolering en gebouwen. Een individueel geval of een individuele klacht beoordelen we op basis van deze totale kaders. Een derde reden voor specifieke aandacht voor het geïnvesteerde vermogen in het openbaar gebied is dat deze kapitaalgoederen vaak van belang zijn voor het realiseren van de gemeentelijke programma's.

Het onderhoud heeft plaatsgevonden aan de hand van de volgende beheerplannen:

Onderdeel	Omschrijving	Vastgesteld door raad	Frequentie actualisatie	Volgende actualisatie	Achterstallig onderhoud
Wegen	Uitvoeringsprogramma 2024-2028	2024	Jaarlijks	2025	Nee
Openbare verlichting	Uitvoeringsprogramma 2024-2028	2023	Jaarlijks	2024	Nee
Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2023	2019	Eén keer per vijf jaar	2024	Nee
	Uitvoeringsprogramma 2024-2028	2023	Jaarlijks	2024	Nee
	Water- en rioleringsprogramma 2025-2030	2025*	Eén keer per vijf jaar	2030	Nee
Water	Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2023	2019	Eén keer per vijf jaar	2024	Nee
	Water- en rioleringsprogramma 2025-2030	2025*	Eén keer per vijf jaar	2030	Nee
Groen	Groenstructuurplan 2018-2038	2022	Eén keer per zeven jaar	2025	Nee
	Uitvoeringsprogramma 2024-2028	2023	Jaarlijks	2024	Nee
Gebouwen	Onderhoudsnota gemeentelijke gebouwen 2016 - 2025	2015	Eén keer per tien jaar	2025	Nee

Wij hebben op de genoemde onderdelen een wettelijke zorgplicht. De beheerplannen geven inzicht in de kwantitatieve en kwalitatieve gegevens van de te beheren goederen. Zo geven ze informatie over de staat van onderhoud, uit te voeren werkzaamheden en de hiervoor benodigde (financiële) middelen.

Wegen

Elk jaar is er een budget beschikbaar voor het onderhoud van de wegen. Volgens het BBV moet onderscheid gemaakt worden tussen (groot) onderhoud en onderhoud waarbij sprake is van “significante kwaliteitsverbetering, dat leidt tot verlenging van de levensduur van de investering”. In dat geval moet het investeringsbedrag geactiveerd en afgeschreven worden over twintig jaar, de levensduur van de investering. In plaats van de onderhoudskosten in een keer te verantwoorden schrijven we jaarlijks af. Elk jaar vindt een inspectie van de wegen plaats, wat resulteert in een kwalitatief oordeel. Wegvakken die laag scoren pakken we vervolgens aan. Hiermee voorkomen we achterstallig onderhoud en kapitaalvernietiging en hoeven we geen voorziening te vormen. In 2025 staan onder andere werkzaamheden gepland aan de Deltastraat in Lewedorp, de Plataanweg in Ovezande en de Meekrapstraat in Heinkenszand.

Kerncijfers wegen	
Aantal kilometers	321 Km
Oppervlakte weggennet	1.051.472 m2
Waarvan klinkers en tegels	84%
Waarvan asfalt	15%
Waarvan halfverharding	1%

Kosten

Voor 2025 is er een bedrag van € 800.000 beschikbaar voor investeringen. Er is daarnaast een bedrag van € 2.432.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten.

	Raming	
	Exploitatie	Investerings
2025	€ 2.432.000	€ 800.000

Openbare verlichting

De gemeente Borsele telt ongeveer 4.100 lichtmasten van diverse aard, kwaliteit en leeftijd. We hebben een beheerplan voor regulier onderhoud, reparatie en vervanging van onderdelen. Kwaliteitsarme masten en energieverblindende armaturen worden eerst vervangen. De vervanging stemmen we af op andere uit te voeren openbare werken. In 2025 gaan we werkzaamheden uitvoeren in onder meer de Troyeweg in Borsele, het Lijsterhof, de Roofvogelstraat en de Stationsweg in Heinkenszand.

Kerncijfers openbare verlichting	
Aantal masten	4.121
Aantal armaturen	4.275
Waarvan ledverlichting	65%

Kosten

Voor 2025 is er een bedrag van € 347.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten. Er zijn geen investeringen begroot.

	Raming	
	Exploitatie	Investerings
2023	€ 347.000	€ 0

Riolering

In de huidige situatie vormen het gemeentelijk rioleringsplan en het gemeentelijk waterplan de basis voor ons riolerings- en waterbeleid. In 2025 worden deze beleidsdocumenten vervangen door het WRP. Het rioleringsstelsel maakt een belangrijk onderdeel uit van de gemeentelijke infrastructuur. Aan de ene kant voor de inzameling en transport van afvalwater van inwoners en bedrijven. Aan de andere kant voor het afvoeren van (overtollig) hemelwater en grondwater. Op basis van leeftijd en een verwachte gemiddelde levensduur van 60 jaar voor vrijverval riolering is een inschatting gemaakt van het tijdstip waarop de meeste vervangingen te verwachten zijn. Dit is de periode tussen 2035 tot 2055. Er wordt pas gerenoveerd of vervangen als de gemeten kwaliteit slecht is. De werkelijke vervanging of renovatie gebeurt op basis van de werkelijk onderzochte kwaliteit.

In het WRP 2025-2030 gaat aandacht uit naar het onderhoud van de riolering en het voorkomen van (grond)wateroverlast. In 2025 zijn de aanleg van een regenwaterriool in de Wolphaartsweg te Borssele, de Plataanweg in Ovezande, de Van Cittersstraat in Heinkenszand en de Deltastraat in Lewedorp gepland. Voor deze werken is een impuls subsidie in het kader van de Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie (TIK) aangevraagd. De regeling is afkomstig van het Rijk en wordt gecoördineerd door de provincie. Een nieuw doel voor het WRP is het terugdringen van het waterverbruik.

Ook herstellen we op verschillende locaties de riolering met de 'kous' renovatietechniek. Door de klimaatverandering met lange droge perioden is de trend dat door de bodemdaling eerder lekkages ontstaan in de voegverbindingen en inlaten van de rioleringen. Om schade aan de wegen te voorkomen moeten die tijdig gerepareerd worden met de 'kous' renovatietechniek. Voor een deel zijn dit ook plaatselijke reparaties met een zogenaamde deelliner.

Een belangrijk onderdeel in de gemengde riolering is de riooloverstort. Om de werking minder afhankelijk te maken van het onderhoud worden de uitstroomconstructies van de overstorten komende jaren verbeterd door beton bestortingen.

De vervangingen aan de drukriolering, pompen en de elektrische schakelinstallaties zijn de afgelopen jaren toegenomen.

Kerncijfers Riolering	
Aantal kilometers riolering	241 km
Waarvan vrij-vervalriolering (168 km)	70%
Waarvan drukriolering (72 km)	30%
Aantal gemalen	50
Aantal drukrioleringsgemalen	380

Kosten

Voor 2025 is er een bedrag van € 975.000 beschikbaar voor investeringen.

Er is daarnaast een bedrag van € 1.101.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten.

	Raming	
	Exploitatie	Investeringen
2025	€ 1.101.000	€ 975.000

Water

In het WRP staan normen voor de inrichting van watergangen en vijvers. Het beheer voeren we samen met het waterschap uit. In het waterplan staat ook hoe we beheren. Regenwater houden we zoveel mogelijk ter plaatse vast. Als dit niet mogelijk is, bergen we het water elders en als laatste voeren we water af. Binnen de afvalwaterketen werken we samen met andere gemeenten, het waterschap en Evides in de SAZ+. Sloten en vijvers worden één keer in de acht jaar gebaggerd. Het maaiwerk gebeurt jaarlijks. Voor de biodiversiteit is het beter om sloten in twee helften te beheren. De natuur krijgt dan de kans om tijdelijk te verhuizen naar een deel van de sloot wat nog niet onderhouden is. Bagger wordt, waar mogelijk, aan de kant gezet en later verwerkt in de berm. Soms is het voor verschraling beter om bagger af te voeren. Overtollig bagger wordt naar het baggerdepot van het waterschap of naar weilanddepots afgevoerd. Afzet van gerijpte bagger is door de strenger wordende milieunormen en vervuiling met PFAS steeds moeilijker. Samen met andere gemeenten en het waterschap zoeken we naar duurzame oplossingen.

Verdroging en hittestress worden door de klimaatverandering een steeds groter probleem. Aan randen van dorpen kan wateropslag gecombineerd worden met dorpsbossen, zoals het geplande dorpsbos in 's-Gravenpolder. Voor dit project is een impulssubsidie aangevraagd. Door aanleg van waterbergingen wordt ook voorzien in een secundaire bluswatervoorziening. Een groene dorpsrand met bomen, bossen en water geeft vooral bij zeer warme dagen verkoeling. Dit is voor de oudere en kwetsbare inwoners belangrijk. Voor de landbouw is het noodzakelijk om meer water vast te houden en meer ruimte te maken voor water. Het meeste water kan vastgehouden worden door de sponswerking van de bodem te verbeteren, een hoger polderpeil en meer ruimte voor water te maken. Het percentage water in de dorpen is net als in het buitengebied ongeveer 2,5% tot 4,0% van het totaal oppervlak. Om drinkwater te besparen worden bewoners voorgelicht om vooral op droge dagen minder water te gebruiken. Vaak is dit moeilijk omdat planten in de tuin dan juist water nodig hebben.

Kerncijfers water

% sloten/oppervlaktewateren buitengebied	4,0% van het totaal oppervlak
% sloten/oppervlaktewateren in de dorpen	2,5% van het totaal oppervlak

Kosten

Het budget voor het uitvoeren van het waterplan is bestemd voor zowel rioolbeheer als voor waterbeheer. Daarom verwijzen wij u voor de verantwoording van de gemaakte kosten voor ons waterbeheer naar de alinea Riolering.

Openbaar Groen

Het basisdocument groenstructuur vormt het beleidskader voor de verschijningsvorm en het verzorgingsniveau van het openbaar groen. Het geeft de hoofdlijnen voor de toekomstige ontwikkelingen weer.

De hoofddoelstellingen zijn:

1. Behoud en vergroting van de ruimtelijke kwaliteit;
2. Inspelen op veranderingen in de leefomgeving, met name biodiversiteit en klimaatadaptatie;
3. Creëren van draagvlak en participatie.

In de hoofdgroenstructuur komt het verband tussen het openbaar groen en de stedenbouwkundige opbouw van een dorpskern tot uiting. De verschijningsvorm en het kwaliteitsniveau van het groen is gekoppeld aan een groenzonering en vastgelegd in het beheersysteem. De aparte dorpsplannen per kern zijn vastgesteld door de gemeenteraad. De nadruk ligt, naast ruimtelijke kwaliteit, op het vergroten van de biodiversiteit en het klimaatadaptief maken van de dorpskernen. Bomen en beplanting spelen hierbij

een belangrijke rol. Jaarlijks controleren we een derde van het areaal bomen op veiligheid. Deze controle leggen we vast in het beheersysteem.

In het Landschapsbeleidsplan Borsele is de gemeentelijke visie op de ontwikkeling van het landschap beschreven. Behoud en versterking van natuur- en landschapswaarden streven we na. Overleg vindt plaats met de provincie, het waterschap en andere terreinbeheerders om samen projecten voor te bereiden en uit te voeren. Een actuele ontwikkeling hierbij is de uitvoering van de Zeeuwse Bosvisie. Verder gelden er richtlijnen voor erfbeplantingen die toegepast worden bij landschappelijke inpassingen in het buitengebied.

In Borsele zien we, net als in heel Nederland, de laatste jaren een toename van ongewenste exotische planten, plaagdieren en ziektes in het openbaar groen. Hierbij moet gedacht worden aan de reuzenbereklaauw, Japanse duizendknoop, eikenprocessierups, essentaksterfte, Aziatische hoornaar enzovoorts. Deze ontwikkelingen vragen de komende jaren extra aandacht.

Kerncijfers Openbaar Groen	
Oppervlakte openbaar groen	206 ha.
Aantal bomen	11.500 st.

Kosten

Voor 2025 is er een bedrag van € 98.000 beschikbaar voor investeringen. Er is daarnaast een bedrag van € 2.651.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten.

	Raming	
	Exploitatie	Investerings
2025	€ 2.651.000	€ 98.000

Begraafplaatsen

In de gemeente Borsele hebben we dertien gemeentelijke begraafplaatsen waar begraven wordt. Er is één gesloten begraafplaats in 's Heerenhoek. De (her)begravingen, asbezorgingen en ruiming vinden plaats volgens de Wet op de Lijkbezorging en de Beheersverordening begraafplaatsen. Uitgangspunt bij ruiming is dat monumenten van vóór 1970 en monumenten waarvoor veertig jaar grafrechten zijn betaald, niet worden verwijderd na het vervallen van de grafrechten. In 2025 evalueren wij het begraafbeleid en stellen wij kaders op voor eventueel beheer of overname van bijzondere begraafplaatsen. Voor het onderhoud zijn het groenstructuurplan en de beheersverordening (voor onderhoud graven) van toepassing. De toegankelijkheid van de begraafplaatsen is belangrijk. De hoofdpaden van de begraafplaatsen zijn veelal geasfalteerd. Komende jaren vraagt het onderhoud aan deze hoofdpaden aandacht om de toegankelijkheid te blijven borgen. In 2025 start de nazorgfase van de uitbreiding van de begraafplaats Nisse.

Kosten

Voor 2025 zijn er geen investeringen geraamd.

Er is een bedrag van € 372.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten.

	Raming	
	Exploitatie	Investerings
2025	€ 372.000	€ 0

Gebouwen

In 2004 startten we met het formuleren en vaststellen van het beleid voor onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. We zijn eigenaar van verschillende gebouwen, bouwwerken en monumenten. We zijn verantwoordelijk voor het onderhoud dat daarbij hoort. Dit onderhoud staat in een meerjarenonderhoudsplanning (MJOP).

Op 3 december 2015 stelde de gemeenteraad de onderhoudsnota gemeentelijke gebouwen voor de periode 2016-2025 vast. De financiële vertaling uit de nota heeft betrekking op al onze gemeentelijke gebouwen en objecten, met uitzondering van de schoolgebouwen. In 2025 maken we op basis van een geactualiseerde MJOP keuzes voor de verduurzaming en toekomstbestendigheid van de gemeentelijke gebouwen.

Vanuit de compensatiemiddelen Netten op Zee gaan we in 2025 aan de slag met het verduurzamen en renoveren van een groot aantal dorpshuizen. Het eerste dorpshuis waar we mee aan de slag gaan is dorpshuis Baarland. Waar mogelijk maken we aanvullend gebruik van subsidiemogelijkheden of cofinanciering. Een subsidie die al toe is gekend is de dumava-subsidie, deze is verstrekt door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

De gebouwen zijn verdeeld over zes categorieën:

Categorieën gebouwen	
Monumenten (o.a. torens)	
Onderwijsgebouwen	
Maatschappelijke gebouwen (o.a. dorpshuizen, gymzalen en peuterspeelzalen)	
Brandweerkazernes	
Eigen gebouwen (o.a. gemeentehuis, raads- en trouwzaal, werkplaatsen, kunstwerken en overige kleine objecten)	
Geprivatiseerde gebouwen (bijv. sport- en tennisaccommodaties)	

Kerncijfers Gebouwen	
Aantal gebouwen (peildatum 1 januari 2023)	151
Totaal vloeroppervlakte	52.000 m ²
Waarvan gemeentelijke gebouwen (exclusief torens) (24.500 m ²)	47,1%
Waarvan onderwijsgebouwen	36,5%
Waarvan Sportfondsen accommodaties	16,4%

Kosten

Voor 2025 is er een bedrag van € 813.000 beschikbaar voor kapitaal- en exploitatielasten.

Raming	
	Exploitatie
2023	€ 813.000

Paragraaf Financiering

Algemeen

De belangrijkste uitgangspunten van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) zijn het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden en het beheersen van renterisico's. Om dit te bereiken worden in de Wet Fido verschillende regels gesteld. De gemeenteraad heeft het treasurystatuut vastgesteld in 2022. Naast het statuut is een paragraaf financiering verplicht in de begroting en de jaarrekening.

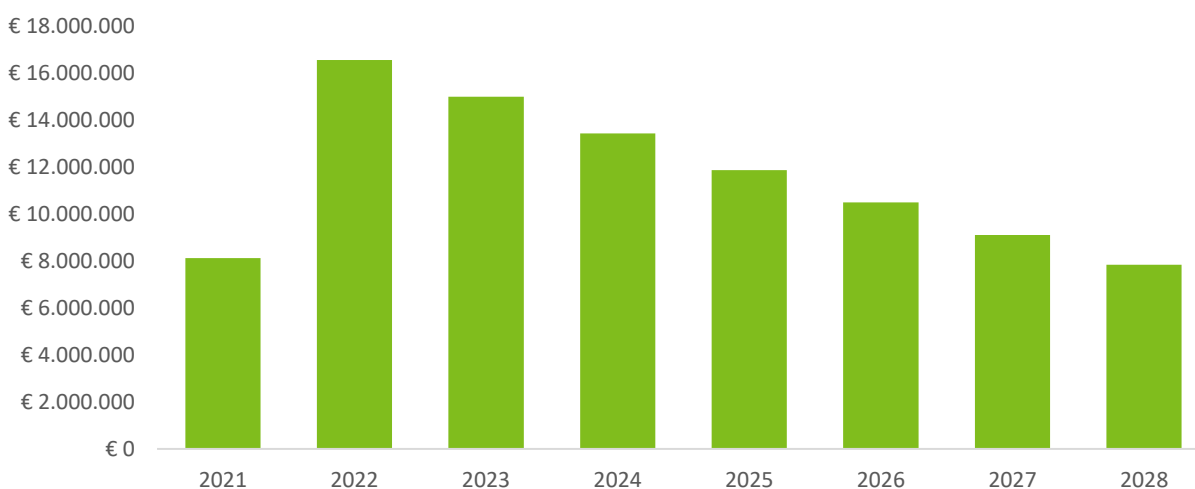
Gemeentefinanciering

Financieringen voor een periode van één jaar en langer worden enkel aangetrokken voor de uitoefening van de publieke taak. We hebben momenteel vijf vaste geldleningen uitstaan bij de BNG Bank. Deze komen niet voor vervroegde aflossing in aanmerking. Twee leningen zullen binnenkort aflopen, namelijk in 2025 en 2027. Voor 2025 verwachten wij de volgende mutaties in onze leningenportefeuille:

Opgenomen geldleningen	
Stand leningen per 1 januari 2025	€ 13.441.512
Reguliere aflossingen	€ 1.561.512
Vervroegde aflossingen	€ -
Nieuw aan te trekken leningen	€ -
Stand leningen per 31 december 2025	€ 11.880.000

In onderstaande tabel is het verloop van de huidige leningenportefeuille weergegeven. Op basis van het gecalculerde financieringstekort zal het naar verwachting in de toekomst nodig zijn om een nieuwe lening aan te trekken. Dit is afhankelijk van de spreiding van de investeringen over de komende jaren.

Vaste Schulden

Liquiditeitsbeheer

De liquiditeitspositie is voldoende om te garanderen dat de verplichtingen tijdig worden nagekomen. Om de saldi optimaal te beheren, maken wij gebruik van het pakket voor geïntegreerde dienstverlening op het terrein van betalingsverkeer en kredietverlening van de BNG Bank. Het betalingsverkeer verloopt via het digitale communicatiekanaal BNG Data Services online.

Uitgeleende middelen

We hebben een uitstaande geldlening aan de gemeente Kapelle die eindigt in 2028. Verder hebben wij geen uitstaande geldleningen.

Verstrekte geldleningen	
Stand leningen per 1 januari 2024	€ 1.080.000
Reguliere aflossingen	€ 270.000
Vervroegde aflossingen	€ -
Stand leningen per 31 december 2025	€ 810.000

Risicobeheer

In 2022 stelden we een nieuw beleidskader op voor het garant staan voor leningen van derden. In het beleidskader zijn criteria opgenomen onder welke voorwaarden we een gemeentegarantie afgeven. De gemeente kan middelen uitzetten uit hoofde van de treasuryfunctie. Voorwaarden zijn dat deze uitzettingen een bedachtzaam karakter hebben en niet gericht zijn op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. Het voorzichtige karakter van deze uitzettingen waarborgen we met de richtlijnen en limieten van het treasurystatuut. Het gebruik van derivaten is niet toegestaan. Verder mogen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm niet worden overschreden, volgens de Wet Fido.

Kasgeldlimiet

Een kortlopende geldlening moet voldoen aan de geldende regelgeving. Deze regelgeving staat beschreven in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden. De kasgeldlimiet bepaalt welk bedrag we aan kortlopende leningen mogen afsluiten. Het maximale bedrag bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. Bij overschrijding van de kasgeldlimiet is het aantrekken van een vaste geldlening verplicht. Wij verwachten dat een overschrijding in 2025 niet zal voorkomen.

Kasgeldlimiet	2025	2026	2027	2028
Begrotingstotaal	77.803.000	77.451.000	77.239.000	77.012.000
Percentage	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
Kasgeldlimiet	6.613.255	6.583.335	6.565.315	6.546.020

Renterisiconorm

De renterisiconorm geeft het renterisico op de langere termijn weer. Hieronder vallen alle leningen met een rentetypische looptijd vanaf 1 jaar. Het doel is om zo spreiding te krijgen in de rentetypische looptijden in de leningenportefeuille waardoor een verandering in de rente vertraagd doorwerkt op de rentelasten in de administratie. In een jaar mogen de herfinancieringen als gevolg van aflossingen en de renteherzieningsmomenten gezamenlijk niet meer dan 20% van het begrotingstotaal per 1 januari bedragen. In de onderstaande tabel wordt de renterisiconorm voor de komende jaren weergegeven. Komende jaren blijven we ruim onder de norm.

Renterisiconorm	2025	2026	2027	2028
Lasten primaire begroting	77.803.000	77.451.000	77.239.000	77.012.000
Percentage renterisiconorm	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
Renterisiconorm	15.560.600	15.490.200	15.447.800	15.402.400
Reguliere aflossing geldleningen	1.561.512	1.380.000	1.380.000	1.280.000
Geldleningen met renteherziening	0	0	0	0
Ruimte onder risiconorm	13.999.088	14.110.200	14.067.800	14.122.400

Renteomslag

De rente rekenen we via een omslagstelsel toe aan de kostendragers (taakvelden). Dit heet het zogenaamde 'renteomslagpercentage'. Het renteomslagpercentage berekenen we over alle investeringen op een betreffend taakveld. Dit percentage schatten we zo goed als mogelijk in met de gegevens die we in de begroting opnemen en rekenen we toe aan de investeringen die we lineair afschrijven. Het renteomslagpercentage waarmee gerekend is voor de begroting 2025 bedraagt afgerond 1,00%. Het BBV schrijft voor dat de renteomslag afgerond mag worden op een half procent. Wij ronden 0,78% om die reden af naar 1,00%. Voor toekomstige investeringen houden we rekening met 2,00% wegens de stijgende rente.

Renteomslag	
Rentelasten korte financiering	€ 900.000
Rentelasten lange financiering	€ 246.910
Totaal door te rekenen externe rente	€ 1.146.910
Af: ontvangen rente leningen derden	€ -22.952
Af: ontvangen rente schatkist	€ -550.000
De aan taakvelden toe te rekenen rente	€ 573.958
Boekwaarde per 1 januari 2025	€ 73.922.575
Renteomslag percentage	0,78%

Renteontwikkeling

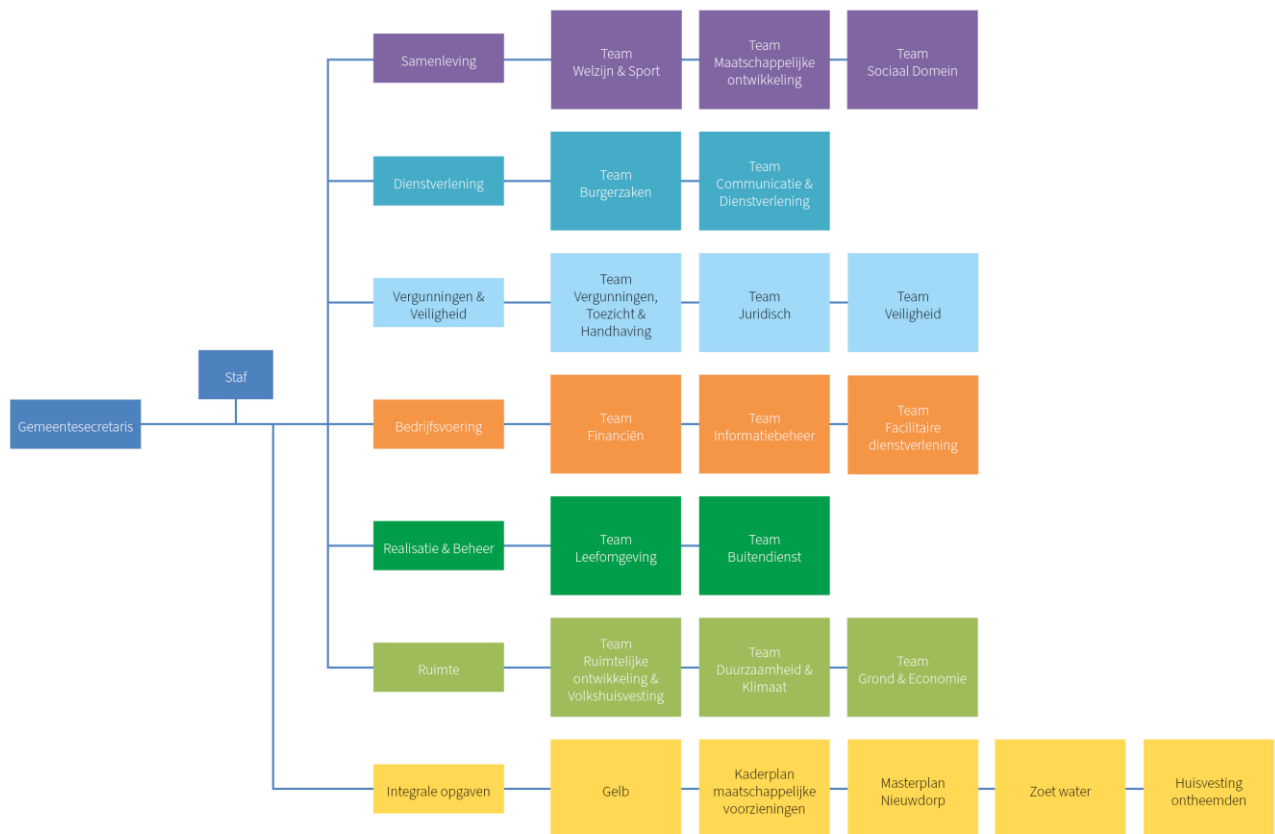
We monitoren de ontwikkelingen op monetair gebied. De rente is afgelopen jaar gestabiliseerd rond de 3,0 à 3,5%. De verwachting is dat de rente niet veel zal schommelen. Er worden in ieder geval geen grote stijgingen of dalingen verwacht. Dit is wel afhankelijk van lastig te voorspellen factoren zoals de oorlog in Oekraïne en de problematiek in het Midden-Oosten.

Schatkistbankieren

Sinds december 2013 is de gemeente verplicht tot schatkistbankieren. Hierbij geldt een minimale drempel van 2,00% van het begrotingstotaal. Dit betekent voor Borsele een drempel van ongeveer € 1,5 miljoen. De overtollige liquide middelen worden in 's Rijks schatkist aangehouden.

Drempel schatkistbankieren	2025	2026	2027	2028
Lasten primaire begroting	77.802.991	77.450.926	77.238.696	77.012.152
Percentage drempel	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Drempel schatkistbankieren	1.556.060	1.549.019	1.544.774	1.540.243

Paragraaf Bedrijfsvoering

Vanaf 1 januari 2025 werken we volgens bovenstaande organisatiestructuur. Dit is het gevolg van het groeiend aantal taken en daardoor groeit ook het aantal formatieplaatsen binnen onze organisatie. Het voormalige domein Dienstverlening is opgesplitst in de domeinen Dienstverlening en Vergunningen & Veiligheid. Het voormalige domein Ruimte is opgesplitst in Realisatie & Beheer en Ruimte. Hiernaast zijn per 1 januari 2025 opgaven en grootschalige projecten zoals de energietransitie en zoetwater ondergebracht bij 'Integrale opgaven'. Voor de aansturing hiervan is een opgavenmanager geworven. De medewerkers dragen in deze structuur veel eigen verantwoordelijkheid. Het is de taak van de domeinmanagers om de medewerkers deze verantwoordelijkheid te geven en hen hierin te ondersteunen, te begeleiden en te zorgen dat de medewerker optimaal kan presteren, zonder daarbij in de verantwoordelijkheid van de medewerker te treden.

We blijven aandacht geven aan onze missie, visie en kernwaarden 'verantwoordelijk, denken en doen, vertrouwen en energiek'. Dit doen we in combinatie met de actiepunten uit de inzetbaarheidsscan. De inzetbaarheidsscan meet de inzetbaarheid en daarmee het werkvermogen van de medewerkers en is de vervanging van het traditionele medewerkerstevredenheidsonderzoek. In 2025 voeren wij de inzetbaarheidsscan opnieuw uit.

Personeel & Organisatie

Als gemeente willen we een aantrekkelijke werkgever zijn voor ons personeel. Belangrijk hierbij zijn goede (secundaire) arbeidsvoorwaarden, een goede werksfeer en een marktconform salaris. We merken steeds vaker dat het vinden van geschikt personeel lastig is. We hebben al jaren te maken met een toenemende werkdruk als gevolg van onder andere de asielcrisis, wooncrisis, energietransitie, het nucleaire dossier, georganiseerde ondermijnende criminaliteit, verduurzaming, de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen en de Omgevingswet.

In 2025 blijven we investeren in loopbaanontwikkeling. Dit doen we door het beschikbaar stellen van een opleidingsbudget om persoonlijke ontwikkeling te stimuleren. Daarnaast bieden wij een interessant en relevant opleidingsprogramma binnen onze eigen organisatie aan op het gebied van onder andere gemeente- en bestuursrecht, politieke en bestuurlijke sensitiviteit, gemeentefinanciën, persoonlijke effectiviteit en vitaliteit.

Het bovenstaande betekent noodzakelijke uitbreiding van de bestaande formatie. De totale formatie per 1 januari 2025 bedraagt 202,87 fte (ten opzichte van 182,45 fte in 2024). De totale salariskosten voor 2025 bedragen ongeveer € 16,4 miljoen (ten opzichte van € 14,4 miljoen in 2024) exclusief gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders. Hier hebben wij de volgende verklaringen voor:

- In de strategische personeelsplanning constateren we diverse knelpunten op onder andere de onderdelen informatiebeheer, facilitaire dienstverlening, toezicht en handhaving;
- Verwerking van de effecten van de nieuwe cao.

Flexibel werken

Het thuis- en digitaal werken is niet meer weg te denken uit onze maatschappij. Dit vraagt voor de organisatie een nieuw werkplekconcept 'Flexibel werken binnen Borsele'. We blijven medewerkers faciliteren om thuis te kunnen werken. We hadden de intentie om het gemeentehuis zodanig (gefaseerd) aan te passen dat dit aansluit bij de huidige en toekomstige behoefte als het gaat om flexibel werken, (digitaal) vergaderen en projectmatig werken waarbij ook de groei van de organisatie wordt meegenomen. Door de huidige financieel onzekere situatie is dit niet het moment om een keus te maken voor grootschalige aanpassing van het gemeentehuis. We ontkomen er evenwel niet aan om op korte termijn iets te doen. We willen de ruimtes die we hebben, optimaler benutten en kleine aanpassingen doorvoeren die de werkomgeving verbeteren. U kunt hierbij denken aan het plaatsen van meer belcellen, het verbeteren van de akoestiek, het creëren van meer kleine vergaderruimtes en het vervangen van het meubilair. In de kadernota 2025-2028 hebben we een aanvullend investeringskrediet opgenomen om op korte termijn diverse investeringen te realiseren. Dit investeringskrediet is in deze begroting opgenomen. In het najaar van 2024 is duidelijk geworden welke maatregelen vanuit duurzaamheidsoogpunt noodzakelijk zijn.

Participatie, dienstverlening en communicatie

In 2025 geven we uitvoering aan het vastgestelde beleid op het gebied van participatie, dienstverlening en communicatie. Voor participatie gaan we het digitaal participatieplatform Praat Mee Borsele (www.praatmee.borsele.nl) meer inzetten. Inwoners kunnen meedenken over en input leveren op projecten en ontwikkelingen in onze gemeente. Zo maken we samen met onze inwoners van Borsele een nog fijnere plek om te wonen, werken en recreëren.

We willen onze dienstverlening voor onze inwoners in 2025 verder verbeteren. Dit doen we door verbetering van de telefonische bereikbaarheid van onze medewerkers en het versterken van ons gastheerschap.

Qua communicatie zetten we in 2025 stevig in op een heldere en eenvoudige communicatie die aansluit bij diverse doelgroepen. Ook blijven we onze communicatiemiddelenmix continu afstemmen op de behoefte van onze inwoners. We profileren gemeente Borsele als aantrekkelijke werkgever, zodat we in de huidige krappe arbeidsmarkt onze vacatures goed blijven invullen. De interne communicatie richting onze medewerkers blijft een van onze speerpunten. Ook gaan we aan de slag met een nieuwe aanbesteding en invulling van ons intranet. Tot slot blijven we onze bijdrage leveren bij actuele thema's zoals energietransitie, digitaliseringsopgaven, klimaatadaptatie, duurzaamheid, sociaal domein en wonen.

Informatievoorziening

Met de iVisie (2023) is de stip op de horizon op het gebied van ICT, Informatievoorziening en Informatiebeheer bepaald. Deze stip helpt de komende jaren bij het maken van keuzes binnen deze gebieden met als doel over vijf jaar een stabiele toekomstbestendige organisatie te hebben. Belangrijk hierbij op te merken is dat het werken vanuit een iVisie niet alleen de ICT, maar de gehele organisatie raakt. Er zijn vier speerpunten geformuleerd:

Speerpunt 1: We versterken het contact met onze klanten.

Speerpunt 2: We hebben een toekomstgerichte duurzame organisatie.

Speerpunt 3: We werken datagedreven.

Speerpunt 4: We investeren in (digitaal) samenwerken, zowel intern als extern.

Informatiebeveiliging en privacy

Als gemeente werken we veel met (privacy)gevoelige gegevens. Informatiebeveiliging en de bescherming van persoonsgegevens zijn dan ook erg belangrijk. De wettelijke eisen worden steeds hoger. Zo is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid sinds oktober 2024 wettelijk verplicht via de Cyberbeveiligingswet. Dit is de Nederlandse invulling van de Europese Network and Information Security Directive (NIS2-) richtlijn. Daarnaast hebben we te maken met de AVG en de Wet politiegegevens. Ook komt er de komende jaren vanuit het Europese beleidsprogramma Digital Decade een pakket van Europese wet -en regelgeving op gemeenten af. De VNG ondersteunt met onder andere uitvoeringsanalyses.

Door steeds meer aan de wettelijke eisen te voldoen neemt de weerbaarheid toe en verkleinen we de risico's van cyberaanvallen en datalekken. We werken met een jaarlijks informatieveiligheidsplan. Hierin staan activiteiten die de informatiebeveiliging en privacybescherming naar een hoger niveau tillen. Voorbeelden zijn het verhogen van het bewustzijn van de medewerkers en bestuurders en het beveiligen van systemen en applicaties.

NIS2

De Europese NIS2-richtlijn (onderdeel van het Europese beleidsprogramma Digital Decade) is vertaald in Nederlandse wetgeving: de Cyberbeveiligingswet. De Nederlandse overheid heeft de ingangsdatum van 17 oktober 2024 niet gehaald. De Cyberbeveiligingswet treedt naar verwachting het tweede of derde kwartaal 2025 in werking. De wet stuurt op risico's die netwerk- en informatiesystemen bedreigen. Net als bij de AVG kan de toezichthouder handhavend optreden als een organisatie niet aan de wet voldoet. Naar verwachting zal de NIS2-richtlijn extra inspanningen en kosten met zich meebrengen. Onduidelijk is of al deze kosten door de Rijksoverheid worden vergoed en of we deze extra inspanningen met de huidige informatiebeveiligingsorganisatie kunnen bewerkstelligen.

Audits

Ook dit jaar verantwoorden we ons op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Dit doen we op basis van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)-systematiek. ENSIA is een initiatief van gemeenten, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. ENSIA streeft naar een zo effectief en efficiënt mogelijk ingericht verantwoordingsstelsel over informatiebeveiliging en informatiekwaliteit. Daarnaast verantwoorden we onszelf periodiek voor de verwerking van politiegegevens met een privacy-audit op grond van de Wpg.

Concerncontrol

De concerncontroller heeft als speerpunt het aanbrengen van samenhang en structuur rondom sturing en beheersing. Hierbij is het toetsen van de doelmatigheid en de rechtmatigheid van zaken cruciaal.

Rechtmatigheid

Over het verslagjaar 2023 heeft het college voor het eerst een rechtmatigheidsverklaring afgegeven. In de jaarrekening wordt specifiek ingegaan op afwijkingen die geconstateerd zijn in de rechtmatigheidsverantwoording. Met de gemeenteraad zijn nadere afspraken gemaakt over de mate van detail in de rapportering. Over de wijze waarop de controles plaatsvinden stellen we in overleg met de accountant een uitvoeringsplan op.

Overige onderwerpen

Eén van de speerpunten voor 2025 is het opstellen van Misbruik en Oneigenlijk gebruik.

Data-geïnformeerd werken

Data-geïnformeerd werken is het werken waarbij we beslissingen nemen op basis van een combinatie van betrouwbare data, menselijk denkwerk en eerder opgedane ervaringen. Hierdoor neemt de kwaliteit van beslissingen toe. Om deze manier van werken in te voeren binnen de organisatie is eerst een visie en strategie opgesteld. We maken steeds meer gebruik van data-analyse in de organisatie, een van de programma's die we daarvoor gebruiken is Cognos.

Paragraaf Wet Open Overheid

Per 1 mei 2022 hebben we verplicht contactfunctionarissen Woo. Een Woo contactfunctionaris moet zorgen voor de beantwoording van vragen over de beschikbaarheid van publieke informatie. De Woo contactfunctionarissen zijn in staat om in gesprek te gaan met onze inwoners en collega's over vragen over de Woo. De uitvoering van de Woo vraagt een forse tijdsinvestering van onze medewerkers.

Passieve openbaarmaking

Inwoners hebben het recht om een Woo-verzoek niet alleen schriftelijk, maar ook elektronisch in te dienen. Daarom is er op de website van de gemeente Borsele een eenvoudige manier op zo'n Woo-verzoek in te dienen. Uit efficiëntie-oogpunt is er anonimiseringssoftware voor iedere medewerker beschikbaar.

Actieve openbaarmaking

De Woo stelt de verplichting om elf benoemde informatiecategorieën actief te publiceren. Deze verplichting geldt niet voor alle elf categorieën tegelijk. Sinds 1 november 2024 moeten de eerste vijf informatiecategorieën van de Woo verplicht openbaar worden gemaakt.

Het gaat om de volgende categorieën:

- Wetten en algemeen verbindende voorschriften;
- Overige besluiten van algemene strekking;
- Organisatie en werkwijze;
- Bereikbaarheidsgegevens;
- Vergaderstukken Staten-Generaal.

Voor gemeenten zijn alleen de categorieën Organisatie en werkwijze en Bereikbaarheidsgegevens van toepassing, de andere drie categorieën zijn van het Rijk en worden geautomatiseerd ontsloten.

We beschikken over een redacteur om de Woo-index te vullen. De Woo-index verwijst naar documenten en collecties hiervan die de gemeente al eerder publiceerde. Ook heeft het een extra zoekmogelijkheid. Dit is gekoppeld aan het Register overheidsorganisaties (Roo).

We publiceren de Woo-verzoeken, inclusief de beslissingen en bijbehorende verstrekte informatie, op de website.

Informatiehuishouding op orde

De Woo verplicht dat de digitale informatiehuishouding uiterlijk in 2030 op orde is. Dit betekent dat we maatregelen moeten nemen om nieuwe informatiebestanden duurzaam toegankelijk te maken en te houden. Informatie is duurzaam toegankelijk als die gedurende de vastgestelde bewaartermijn voldoet aan de duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie (DUTO)-kenmerken. Onder deze kenmerken vallen: vindbaar, beschikbaar, leesbaar, interpreteerbaar, betrouwbaar en toekomstbestendig. In 2025 leveren we een meerjarenplan op waarin we maatregelen opnemen zodat informatiebestanden voldoen aan de DUTO-eisen.

Paragraaf Projecten

Momenteel lopen er verschillende grote projecten binnen de gemeente Borsele. In deze paragraaf lichten we toe wat de projecten inhouden en wat de status ervan is.

Grootschalige energietransitie en Leefkwaliteit Borsele

Algemeen

Er komen veel ontwikkelingen op Borsele af. Met name als het gaat om ontwikkelingen rondom de grootschalige energietransitie. Naast elektriciteitsinfrastructuur, waterstofontwikkelingen en converterstations heeft de voormalige minister van Klimaat en Energie op 9 december 2022 Borsele aangewezen als voorkeurslocatie voor de mogelijke bouw van twee nieuwe kerncentrales. Ons doel is om samen met onze inwoners ervoor te zorgen dat de landelijke energietransitie bijdraagt aan een betere leefkwaliteit in de gemeente Borsele.

Onder leefkwaliteit verstaan we met name:

- Veiligheid en gezondheid;
- Landschap, natuur en water;
- Wonen, werken, voorzieningenniveau en sociale cohesie.

Uitvoering

De vastgestelde Borselse Voorwaarden vormen samen met het Impact Rapport Kernenergie de basis om in 2025 te komen tot een Rijk-Regiopakket. Het Rijk-Regiopakket bevat maatregelen die enerzijds de mogelijke overlast van de energieprojecten minimaliseert en anderzijds de kansen optimaal benut. Tegelijkertijd wachten we niet met investeren in de leefkwaliteit. In 2025 zal verder uitvoering gegeven worden aan de Gebiedsinvesteringen Netten op Zee, waaruit de gemeente Borsele ongeveer € 21.500.000 ontvangt.

Gebiedsinvesteringen Netten op Zee

Algemeen

Het doel van de Gebiedsinvesteringen Netten op Zee is om de leefkwaliteit in de omgeving van de aanlandlocaties te verbeteren. De gebiedsinvesteringen zijn een extra impuls voor de regio en staan los van de kosten voor realisatie en (wettelijke) compensatie die van toepassing zijn op de energie-infrastructuur projecten. Met de bedragen die het Rijk beschikbaar stelt, zijn structurele maatregelen mogelijk met een positieve invloed en behoorlijke impact op het gebied. Belangrijk is dat de investeringen direct merkbaar zijn voor inwoners en bijdragen aan het welbevinden van inwoners. In veel gevallen zal het gaan om fysieke maatregelen die meetbaar, tastbaar en beleefbaar zijn.

Er zijn vier thema's waarbinnen de projecten moeten passen:

- Thema 1: behoud en versterken natuur
Hierbij gaat het om maatregelen die natuur en ecologische waarden bij de aanlandlocatie behouden en/of versterken.
- Thema 2: verbeteren van de fysieke leefomgeving
Dit gaat over maatregelen die de fysieke leefomgeving bij de aanlandlocatie verbeteren, met name de fysieke levensomstandigheden van bewoners en gebruikers in het gebied.
- Thema 3: versterken van de regionale economie
Bij dit thema gaat het om maatregelen die de regionale economie verduurzamen, vernieuwen en versterken om nieuwe en toekomstbestendige bedrijvigheid en banen te creëren - in lijn met Regionale Innovatie Slimme Specialisatie Strategie (RIS3).

- Thema 4: versnellen en toepassen van de (duurzame) energietransitie.
Hier gaat het om maatregelen die de energietransitie versnellen en tot lokale toepassingen leiden. Investerings moeten in lijn zijn met de Regionale Energie Strategieën (RES).

Uitvoering

Het bestuursakkoord voor de Gebiedsinvesteringen Netten op Zee is door de betrokken partijen getekend. De komende tijd werken wij de Borselse projectplannen verder uit. Deze worden ter goedkeuring aangeboden aan de gemeenteraad.

Regio Deal

Algemeen

De Regio Deal North Sea Port District focust zich op het verhogen van de brede welvaart in en rond het kansrijke en kwetsbare grensgebied van North Sea Port District (NSPD). Het doel is om inwoners, bedrijven en voorzieningen te behouden en aan te trekken voor de regio. Dit door gericht te investeren in de verbetering van leefkwaliteit en het versterken van het vestigingsklimaat. Om brede welvaart te bereiken, zetten we in op drie sleutelopgaven:

1. Versterken van een gezonde leefomgeving door toevoegen van groene kwaliteit en positieve gezondheid in koppelingsgebieden en dorpskernen;
2. Aantrekken van talent door innovatie, kennisoverdracht en cultuurvernieuwing;
3. Vergroten bereikbaarheid van voorzieningen door slimme, landgrens-overstijgende en duurzame mobiliteit.

Uitvoering

Vanaf 2024 zijn we gestart met de uitvoering van onderstaande projecten. Voor de actuele stand van zaken van de projecten verwijzen we u naar de desbetreffende programma's.

1. Versterken van gezonde leefomgeving:
 - Groenstructuurplannen Borssele, 's-Heerenhoek, Lewedorp en Nieuwdorp.
 - Motoriekroute Heinkensand.
 - Koppelingsgebied 's-Heerenhoek.
 - Kerngezond Borsele.
2. Aantrekken van talent:
 - Broedplaats Borsele.
3. Vergroten bereikbaarheid:
 - Hubontwikkeling Heinkensand.

Mainportprogramma Zeeland/West-Brabant

Algemeen

De havengebieden van Vlissingen, Borsele, Terneuzen en Moerdijk zijn aangewezen als mainport, namelijk de mainport Zeeland/West-Brabant. Met de structurele financiële middelen van het ministerie van Justitie en Veiligheid werken de partners in het mainportprogramma samen aan het veilig en integer maken van de havengebieden. Ieder jaar vindt bijstelling van de projecten plaats, waarbij de ontwikkelingen in de maatschappij en het bedrijfsleven leidend zijn. We focussen ons op het opwerpen van barrières op fysiek-, technisch- en sociaal vlak. We werken als overheid nauw samen met het bedrijfsleven en nemen vooral een faciliterende rol op ons.

Pijlers

Het mainportprogramma is opgedeeld in vier pijlers. Deze pijlers vormen de rode draad door de verschillende activiteiten en projecten. Alle deelnemende partijen leveren menskracht voor de uitvoering van de projecten. De collega's van het programmabureau nemen de projectleiding op zich.

Pijler 1: Onderzoek, kennis en informatiedeling

Activiteiten in deze pijler richten zich op het tot stand brengen van transparante kennis- en informatiedeling tussen publieke en private partijen in de mainports. Zo houden we een actueel beeld en overzicht.

Pijler 2: Preventie: weerbaarheid (fysiek, sociaal en digitaal)

Focus op kwetsbare schakels is cruciaal. Verschillende criminele scenario's laten zwakke plekken zien. We proberen met verschillende barrières deze zwakke plekken weg te nemen en zo een weerbaar havengebied te creëren. Zowel op technologisch als menselijk vlak.

Pijler 3: Preventie en repressie (informatie en onderzoek als verbindende pijler)

Gezamenlijk hebben we de opgave om de integraliteit in de aanpak te versterken, meer focus te leggen op slimme interventies en kennis en expertise te delen om ondermijning tegen te gaan. Informatie en onderzoek spelen hierbij de sleutelrol. Voor een effectieve aanpak is het hebben van een actueel en compleet beeld immers noodzakelijk.

Pijler 4: toezicht, handhaving, opsporing en vervolging

De uitgestrektheid van de gebieden, de grote aantallen goederenstromen en de diversiteit aan bedrijvigheid zorgen voor een uitdaging voor opsporings- en handhavingdiensten. De druk op de Zeeuwse en West-Brabantse zeehavens zal komende jaren enkel toenemen. Dat vraagt een uitbreiding van bestaande toezichts-, handavings-, opsporings- en vervolgingscapaciteit.

Masterplan Nieuwdorp

Algemeen

Het doel van het Masterplan Nieuwdorp is het toekomstbestendig maken van Nieuwdorp door het duurzaam vernieuwen van de sociaal-maatschappelijke voorzieningen (waaronder het dorps huis en de school), het creëren van een dorps hart, het optimaliseren van de verkeerssituatie en de verkeersafwikkeling van het dorp en het optimaliseren van de (woon)omgeving. Dit alles rekening houdend met (toekomstige) ontwikkelingen en wetgeving op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptie en energietransitie.

Het Masterplan voeren we uit in twee fasen. De eerste fase loopt tot en met 2025.

Uitvoering

Een tweetal deelprojecten hebben we al afgerond: kavel Steketeepad (Stekestekje) en de klimaatstraat Prinses Margrietstraat. Het dorps hart en het middengebied hebben we nog in uitvoering.

Dorps hart

In het dorps hart hebben we een multifunctionele accommodatie (mfa) met dorps huis, school, kinderopvang en gymzaal gerealiseerd. De afwerking en de terreininrichting loopt nog door in 2025.

Middengebied

De gereformeerde gemeente heeft het nieuwe kerkgebouw in gebruik genomen. In 2025 gaan we verder met de ontwikkeling van het totale gebied. De opbrengst van de verkoop van onze kavels Hertenweg 2-4 en Havenweg 30 hebben we ingebracht als dekking voor de kosten van het Masterplan Nieuwdorp.

Haalbaarheidsstudies

In 2024 zijn haalbaarheidsstudies in gang gezet voor Sportaccommodatie Borsele- West en Ontwikkelplan maatschappelijke voorzieningen Lewedorp. Na deze onderzoeken kunnen de kosten beter worden ingeschat.

Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

Begin 2025 streven we naar vaststelling van de nieuwe nota Grondbeleid. Dit in verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de vaststelling van onze nieuwe Omgevingsvisie. Op deze wijze bereiken we de benodigde samenhang tussen beide beleidsdocumenten.

De twee belangrijkste kerndoelstellingen van het grondbeleid:

- Het bevorderen van het gewenste ruimtegebruik en de ruimtelijke kwaliteit;
- Het streven naar een financieel gezond grondbedrijf. Winstgevende plannen moeten verlieslatende kunnen compenseren.

Visie

De nota Grondbeleid geeft inzicht in het gemeentelijk handelen bij locatieontwikkelingen. Met het grondbeleid als instrument kunnen de ruimtelijk-economische opgaven, zoals die in andere beleidsdocumenten zijn vastgelegd, uitgevoerd worden. Dit geldt met name op het gebied van woningbouw (betaalbare woningen). De kerndoelstellingen zijn vertaald naar specifieke beleidsuitgangspunten waaraan de uitvoering van het grondbeleid kan worden getoetst.

Wijze waarop grondbeleid wordt uitgevoerd

De gemeente streeft traditiegetrouw zoveel mogelijk naar een actief grondbeleid. Hiermee heeft de gemeente meer invloed en kunnen we de kerndoelstellingen beter realiseren.

Actuele prognose resultaten

Op basis van de jaarrekening 2023 prognosticeren wij op termijn nog een positief resultaat van € 4.690.328 van alle in exploitatie zijnde plannen. Op deze plannen zijn, via de jaarlijkse resultaatbepaling, al winsten genomen voor in totaal € 15.469.974.

Bouwgronden in exploitatie	Aantal m2	Boekwaarde 31-12-2023	Geraamde kosten	Geraamde opbrengsten	Geraamd Resultaat	Gerealiseerde winstnemingen
Woningbouw:						
Borssele, Stadshoek	948	-277.477	339.558	151.680	-89.599	288.121
's-Gravenpolder, Oostgaarde	6.143	-1.106.953	1.327.531	1.397.160	-1.176.582	2.073.174
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	0	-117.313	117.283	0	-30	-114.411
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 3	7.370	-303.054	1.927.513	1.628.653	-4.194	-500.000
's-Heerenhoek, De Blikken 2	4.873	33.060	789.627	934.385	-111.698	513.897
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	0	-327.895	205.460	0	-122.435	8.823.695
Heinkenszand. Stenevate	0	-164.326	137.469	0	-26.857	264.734
Heinkenszand Platepolder	15.174	963.421	2.309.266	4.061.485	-788.798	72.447
Kwadendamme, 2001	0	-25.352	25.808	0	456	538.901
Lewedorp, Nieuwe Kraaijertpolder	644	-722.091	300.426	112.700	-534.365	3.247.814
Oudelande, Tolhoek	4.500	-61.068	912.616	851.953	-405	-231.000
Ovezande, Plataanweg 2001	8.375	549.816	874.778	1.426.465	-1.871	-343.378
Ovezande, Nieuwstraat	4.893	-827.451	300.886	888.480	-1.415.045	343.099
Bedrijventerreinen:						
Heinkenszand, Noordzak fase 3	9.090	21.739	554.276	994.920	-418.905	492.881
Totaal	62.010	-2.364.944	10.122.497	12.447.881	-4.690.328	15.469.974

NB: In de jaarrekening 2023 zijn alle plannen opnieuw doorgerekend. Bovenstaand overzicht sluit aan op de gegevens van de jaarrekening.

In het BBV en de notities van de commissie BBV zijn regels bepaald over hoe de grondexploitaties berekend moeten worden en hoe we tussentijds winsten en verliezen moeten nemen. Ieder jaar rekenen we deze opnieuw door, op grond van de laatst bekende inzichten en grondslagen. Dit kan leiden tot jaarlijkse winst- en verliesnemingen. Deze mutaties verwerken we vervolgens in de jaarrekening. In de grondslagen van de jaarrekening nemen we uitgangspunten voor onze berekeningen op, zoals het rentepercentage en de kostenindexatie. Winsten en verliezen compenseren we door onttrekkingen of dotaties aan de reserve bouwgrondexploitaties. De reserve bedroeg op 1 januari 2023 € 3.678.239. Bij de resultaatbestemming van de jaarrekening is deze reserve afgeroomd tot een bedrag van € 3.000.000.

Als gevolg van wetswijzigingen behoren de zogeheten ‘niet in exploitatie genomen gronden’ niet meer tot het grondbedrijf. Sinds januari 2016 nemen we deze op onder de materiële vaste activa als ‘strategische gronden’. Als de gemeenteraad een bestemmingsplan vaststelt, wordt die strategische grond overgeheveld naar dat bestemmingsplan. In principe dienen strategische gronden, zogenaamde ‘warme gronden’, gewaardeerd te worden tegen verwervingskosten, tenzij er sprake is van een duurzame waardeontwikkeling.

Woningbouw en industrie

Regionale samenwerking en afstemming

In de nationale woon- en bouwagenda van maart 2022 is bepaald dat er in Nederland tot het jaar 2030 900.000 woningen gebouwd moeten worden, waarvan tweederde betaalbaar. De provincie Zeeland heeft op basis hiervan prestatieafspraken gemaakt met het Rijk over de bouwopgave voor Zeeland, die zijn vastgelegd in de Zeeuwse woondeal. In 2024 hebben wij met de gemeenten in de Bevelanden een doorvertaling gemaakt van deze prestatieafspraken in een nieuwe regionale woon(zorg)visie.

De gemeenteraad heeft in 2023 een prioritering van woningbouwplannen vastgesteld. Woningbouwplannen pakken wij volgens deze prioritering op. In 2025 werken wij samen met de Bevelandse gemeenten verder aan de realisatie van 200 flexwoningen, waarvan 31 in de gemeente Borsele. Deze woningen zijn bedoeld om versnelde huisvesting mogelijk te maken voor starters, spoedzoekers en statushouders. Na evaluatie van dit project volgt na 2025 mogelijk een tweede fase met 250 woningen. In 2025 gaan wij verder met de voorbereidende werkzaamheden om woningbouw mogelijk te maken op onze voorraad strategische gronden. Bij de inrichting van nieuwe plannen houden we rekening met de Zeeuwse woondeal.

Bedrijventerreinenprogramma

In het Bedrijventerreinenprogramma De Bevelanden 2021-2030 zijn afspraken gemaakt over kwalitatieve verbetering van de huidige bedrijventerreinen en de regionale toekenning van ontwikkelruimte. Bij nieuwe initiatieven kijken we onder andere naar de geldende vraag vanuit de markt. Eén keer in de twee jaar herijken we de ingediende wensen van de individuele gemeenten aan de hand van gezamenlijk opgestelde criteria. Borsele heeft alleen op bedrijventerrein Noordzak nog een aantal kavels beschikbaar. Wij spannen ons ervoor in dat er in de regionale programmering ruimte komt voor noodzakelijke uitbreiding van bestaande solitaire bedrijven.

Grondprijzen

Wij rekenen marktconforme uitgifteprijzen.

Erfpacht

Wij blijven gronden voor woningbouw en bedrijven aanbieden op twee manieren. Zowel koop als erfpacht is mogelijk. Erfpacht is mogelijk onder voor beide partijen aantrekkelijke voorwaarden.

Reserves

Aangezien grondexploitatie omgeven is door risico's, is er een reserve Bouwgrondexploitaties. Deze reserve is bedoeld als:

- Buffer voor verlieslatende grondexploitaties;
- Dekking voor onverwachte (meer)uitgaven in de grondexploitatie;
- Egalisatie van jaarlijkse winsten en verliezen;
- Dekking van de lasten van vennootschapsbelasting;
- Egalisatie voor herwaardering van strategische gronden.

Verwant met de bouwgrondexploitaties is de reserve Kwaliteit Openbare Ruimte. Deze reserve voeden we met name uit verkoop van bouwgronden in bestemmingsplannen. Ook bouwinitiatieven van particulieren en ontwikkelaars dragen bij aan deze reserve. Wij gebruiken deze reserve voor openbare voorzieningen, zoals verbetering infrastructuur, versterking natuur, landschap en cultuurhistorie, dorpsvernieuwing, herstructurering en revitalisering van bedrijventerreinen en waterberging.

Overige ontwikkelingen

Hoewel de woningmarkt de laatste tijd herstel vertoont, zijn er toch ontwikkelingen die invloed hebben op het tempo van de bouw, zoals de hypotheekrente en bouwprijzen. Er zijn extra investeringen nodig voor technische voorzieningen ten behoeve van het milieu. Zo zorgen gasloos bouwen, klimaatadaptatie en de stikstofproblematiek ervoor dat extra maatregelen nodig zijn. Dit kan leiden tot vertraging in de uitgifte van bouw kavels en de bouw.

Paragraaf Verbonden partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de definitie van en het beleid voor verbonden partijen. Van de belangrijkste verbonden partijen vermelden we: de vestigingsplaats, het publieke belang, het bestuurlijke belang, wie namens onze gemeente vertegenwoordigd is in het bestuur, wat de stemverhouding in het bestuur is, wat ons financiële belang is, financiële verwachtingen en de belangrijkste beleidsvoornemens van de verbonden partij.

Definitie verbonden partijen

Verbonden partijen zijn die partijen waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Met financieel belang bedoelen we het bedrag dat aan de verbonden partij wordt gegeven en dat je niet terugkrijgt als die partij failliet gaat. Het gaat ook om het bedrag waarvoor je aansprakelijk bent als die partij haar afspraken niet nakomt. Deze definities houden in dat gemeenschappelijke regelingen en participaties in nv 's, bv 's, vof's en commanditaire vennootschappen verbonden partijen zijn. Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, als de gemeente een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt. Een stichting of vereniging die jaarlijks subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen verbonden zijn met een juridische afdwingbaarheid door derden is geen verbonden partij.

Beleid

De belangrijkste uitgangspunten voor deelname aan verbonden partijen zijn:

- De gemeente neemt uitsluitend deel in verbonden partijen als daarmee een publieke taak wordt gediend.
- De gemeente neemt uitsluitend deel in privaatrechtelijke rechtsvormen als de desbetreffende taak niet vanuit een publieke rechtsvorm kan worden uitgevoerd.

Kernvragen die de gemeente zichzelf hierbij regelmatig moet stellen zijn:

- Komen de doelstellingen van de verbonden partij nog steeds overeen met die van de gemeente?
- Worden de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partij gerealiseerd?

Besliskader

Besliskader voor het oprichten van of deelnemen in verbonden partijen:

1. Vaststellen of er sprake is van een publiek belang dat door de gemeente moet worden behartigd.
Als dit het geval is:
2. Vaststellen of de gemeente, in de hoedanigheid van publiekrechtelijk rechtspersoon, zelf het publieke belang kan behartigen.
Als dit niet mogelijk of wenselijk is:
3. Vaststellen of de gemeente de bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid beter kan overdragen aan een andere publiekrechtelijke organisatie.
Als dit niet mogelijk of wenselijk is:
4. Het oprichten van of deelnemen in een besloten vennootschap, naamloze vennootschap, stichting, vereniging of publiek-private samenwerking.

Criteria

Het ontwerpbesluit voor het oprichten van of deelnemen in een verbonden partij, dat aan de gemeenteraad wordt voorgelegd, behandelt ten minste de volgende punten:

- Het besliskader verbonden partijen;
- De vertegenwoordiging in het bestuur;
- De andere betrokkenen in de verbonden partij;
- De financiële gevolgen voor de gemeente;
- De juridische aspecten.

Beleidskaders

Beleidskaders voor het aanwijzen van gemeentelijke vertegenwoordigers:

A. Gemeentelijke vertegenwoordiging in publiekrechtelijke organisaties.

Er worden geen raadsleden benoemd als vertegenwoordiger van de gemeente in een publiekrechtelijke organisatie, tenzij de publiekrechtelijke organisatie dit zelf voorschrijft.

B. Gemeentelijke vertegenwoordiging in privaatrechtelijke organisaties.

1. Het college benoemt geen collegeleden in:

- a. Een raad van commissarissen,
- b. Een raad van toezicht of
- c. Het bestuur, tenzij het benoemen van collegeleden in genoemde functies in het bijzonder kan bijdragen aan het publieke belang en het private belang van de verbonden partij ook overeenstemt met het publieke belang. Het college dient de afweging tussen het publieke belang en belangenverstrengeling voor een dergelijke benoeming nadrukkelijk te motiveren.

2. Het college benoemt geen gemeenteambtenaren in:

- a. Een raad van commissarissen;
- b. Een raad van toezicht.

3. Gezien de controlerende functie van de raad kunnen raadsleden niet de functie van gemeentelijke vertegenwoordiger in privaatrechtelijke organisaties bekleden.

4. Voor benoeming als gemeentelijke vertegenwoordigers in toezichthoudende en adviserende organen als genoemd onder 1. en 2. komen in beginsel gekwalificeerde buitenstaanders ('externen') in aanmerking.

5. In geval van vennootschappen maakt de gemeente in ieder geval actief gebruik van haar rechten als aandeelhouder in de algemene vergadering van aandeelhouders voor het inbrengen van het gemeentelijk belang.

Naast bovenstaande uitgangspunten hanteert het college de richtlijn dat, als er om dwingende redenen toch voor een overheidscommissaris wordt gekozen, de portefeuillehouder als vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders zal optreden en de wethouder van Financiën in de raad van commissarissen.

De belangrijkste verbonden partijen voor onze gemeente zijn hieronder verder toegelicht.

De verbonden partijen worden onderverdeeld in:

- gemeenschappelijke regelingen;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen;
- overige verbonden partijen.

*Gemeenschappelijke regelingen***Gemeenschappelijke Regeling De Bevelanden**

Vestigingsplaats	Afhankelijk van het samenwerkingsonderdeel.
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal en Noord-Beveland
Publiek belang	Efficiency en kwaliteitsborging uitvoering gemeentelijke taken door samenwerking op diverse onderdelen van de bedrijfsvoering.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur en in het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Twee leden van het college vanuit elk van de deelnemende gemeenten.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	Verdere kostenstijging door organisatieontwikkeling (zowel bij GR De Bevelanden als bij de deelnemers) en ontwikkelingen op het gebied van ICT, informatievoorziening en informatieveiligheid. De beschikbaarheid van arbeidskrachten en hiermee het risico op onvoldoende capaciteit voor het uitvoeren van de taken.
Jaarcijfers	De jaarrekening 2023 sloot af met een positief saldo van € 1.347.365 voor bestemming.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2025 is € 333.000 negatief.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2025 en per 31-12-2025 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 900.000 resp. € 1.082.000. Verwacht vreemd vermogen: € 5.470.000 resp. € 6.435.000.
Bijdrage 2025	De bijdrage in 2025 bedraagt € 4.429.378
Beleidsvoornemens	Verstevigen van het huidige takenpakket en waar nodig inspelen op actuele ontwikkelingen. Het actualiseren van de Dienstverleningsovereenkomsten op de verschillende onderdelen.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland (GGD)

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten.
Publiek belang	Het primaire doel is het bevorderen van de algemene gezondheidstoestand van de bevolking. De GGD Zeeland voert de wettelijke taak uit op gebied van de uitvoering van preventief gezondheidsbeleid van gemeenten, zoals beschreven in de Wet publieke gezondheid.
Bestuurlijk belang	Alle Zeeuwse gemeenten zijn vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. De gemeente moet zich houden aan meerderheidsbesluiten. De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	De stemverhouding is per stem met een weging naar verhouding van het aantal inwoners.
Financieel belang	De bijdrage voor de jeugdgezondheidszorg wordt voor 100% gedekt uit de rijksbijdragen. De bijdrage voor de algemene gezondheidszorg wordt vanuit het gemeentefonds gedekt.
Belangrijkste risico's	- De beschikbaarheid van arbeidskrachten en uitval in die gevallen waar slechts één persoon bepaalde werkzaamheden verricht en krapte op de arbeidsmarkt, leiden tot hogere kosten in verband met

	<p>inhuur van extern personeel.</p> <p>- De onzekerheid van de financiering van Veilig Thuis. Een deel van de financiering is nog incidenteel. Voor de bedrijfsvoering is een tijdig besluit over structurele financiering belangrijk.</p>
Jaarcijfers	Resultaat 2023 van de GGD Zeeland bedroeg € 2.524.147 positief exclusief de IJZ. IJZ bedroeg € 811.223 positief.
Verwacht resultaat	Voor 2025 wordt een negatief resultaat verwacht van € 866.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2025 en per 31-12-2025 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 6.667.000 resp. € 6.667.000. Verwacht vreemd vermogen: € 11.937.000 resp. € 11.937.000.
Bijdrage 2025	De bijdrage 2025 voor de GGD is € 1.408.264 en voor de IJZ € 109.318. De lasten van de jeugdhulp worden vanaf 2025 niet meer in de begroting van de GGD verwerkt, maar in de begroting van de gemeente. Hierdoor is de IJZ-bijdrage lager. De IJZ-bijdrage betreft vanaf 2025 apparaatskosten (overhead, toegang eerstelijnsvoorzieningen en coördinatie en beleid jeugd).
Beleidsvoornemens	De GGD Zeeland is de gezondheidsdienst voor alle dertien gemeenten in Zeeland. De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de Zeeuwse bevolking, op grond van de Wet publieke gezondheid. De GGD adviseert en ondersteunt gemeenten hierbij op een professionele en adequate wijze, in overleg met hen en in samenwerking met alle relevante partners in en buiten de provincie. Er zijn taken die voor alle Zeeuwse gemeenten worden uitgevoerd op basis van afspraken in de gemeenschappelijke regeling, zoals infectieziektebestrijding, jeugdgezondheidszorg en het rijksvaccinatieprogramma. Ook zijn er taken die voor individuele gemeenten worden uitgevoerd, zoals preventieprojecten, gezondheidsenquêtes enzovoort. Daarnaast worden opdrachten uitgevoerd voor politie en justitie (forensische geneeskunde) en incidenteel voor andere externe partijen (markt taken). Ook is de GGD Zeeland verantwoordelijk voor het toezicht op de kinderopvang.

Zeeuwse Muziekschool

Vestigingsplaats	Middelburg.
Deelnemers	Borsele, Goes, Tholen, Reimerswaal, Kapelle, Noord-Beveland, Middelburg, Hulst, Schouwen-Duiveland, Veere.
Publiek belang	Het verzorgen van muziekonderwijs aan particulieren, muziekverenigingen en scholen.
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit wethouders van alle betrokken gemeenten.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	In de vergaderingen van het algemeen bestuur wordt bij stemming het gewicht van de stem van het door de betreffende gemeente aangewezen lid bepaald door de som van het bedrag in euro's dat de deelnemende gemeente in het lopende begrotingsjaar bijdraagt in de vaste kosten, de niet toerekenbare kosten en de variabele kosten, afgerond naar boven op een veelvoud van 100.000, gedeeld door de factor 100.000.
Financieel belang	De gemeente verstrekt subsidie aan de Muziekschool Zeeland.
Belangrijkste risico's	De gemeenten Reimerswaal en Tholen overwegen uit de

	gemeenschappelijke regeling te treden. Dit kan gevolgen hebben voor de resterende gemeenten. Er komt mogelijk een onderzoek om te kijken of het financieel interessanter is om de Muziekschool (deels) een stichting te maken.
Jaarcijfers	Voor 2024 is een herziene begroting ingediend die zal doorwerken in 2025. Aanleidingen voor de herziening zijn de loonsverhogingen als gevolg van een nieuwe CAO en een niet-realistische projectbegroting.
Verwacht resultaat	Voor 2024 is in totaal een extra bijdrage gevraagd van €325.186. Voor Borsele betekent dit een extra bijdrage van € 19.397.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2025 en per 31-12-2025 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 63.047 resp. € 63.047. Verwacht vreemd vermogen: € 0 resp. € 0.
Bijdrage 2025	De bijdrage voor 2025 bedraagt € 156.017.
Beleidsvoornemens	Wij erkennen het belang van muziekonderwijs voor kinderen en van muziek in het algemeen. Ook het Rijk hecht hier veel belang aan via diverse stimuleringsregelingen. We vragen aan de Muziekschool Zeeland om het herstelplan in 2025 te actualiseren inclusief financiële beheersmaatregelen en structurele doorwerking vanuit 2024. Eventueel uittreden van de gemeenten Tholen en Reimerswaal heeft ongetwijfeld gevolgen voor de blijvende gemeenten. Wij volgen dit nauwlettend.

Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio (SWVO)

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio en Veere.
Publiek belang	Realisering van de gezamenlijke beleidsvoorbereiding, besluitvorming en beleidsuitvoering ten aanzien van nader aangeduide bovengemeentelijke voorzieningen en activiteiten op het terrein van de welzijnzorg.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke
Stemverhouding in het bestuur	Naar verhouding van het inwoneraantal. Per 1.000 inwoners wordt één stem toegekend.
Financieel belang	Bijdrage in de kosten van het secretariaat. Daarnaast is het SWVO intermediair voor de financiering van het algemeen maatschappelijk werk van Stichting Maatschappelijk werk en Welzijn Oosterschelderegio, volwasseneducatie, Wmo (indiceringen, verstrekkingen, huishoudelijke hulp), doelgroepenvervoer, gezondheidsbeleid, culturele zaken en incidentele regionale projecten.
Belangrijkste risico's	De gemeente Borsele kan door een meerderheidsbesluit in het bestuur met een hogere bijdrage worden geconfronteerd, als sprak is van een afwijkend Borsels standpunt over financiële kwesties.
Jaarcijfers	Het resultaat 2023 bedroeg € 382.571 positief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2025 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2025 en per 31-12-2025 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 931.000 resp. € 791.000. Verwacht vreemd vermogen: € 7.520.000 resp. € 7.598.000.
Bijdrage 2025	De totale bijdrage voor de uitvoering van taken voor SWVO voor

	Borsele bedraagt € 7.986.335.
Beleidsvoornemens	Het SWVO geeft uitvoering aan het programma Sociaal Domein Oosterschelderegio in samenwerking met de GR De Bevelanden en de acht afzonderlijke gemeenten die samen het SWVO vormen.

Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling Zeeland (SaBeWa - Zeeland)

Vestigingsplaats	Terneuzen.
Deelnemers	Borsele, Hulst, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen en Tholen, waterschap Scheldestromen.
Publiek belang	Uitvoeren van de gemeentelijke en waterschapstaken op het gebied van de gemeentelijke en waterschapsbelastingen - met uitzondering van de leges - en de Wet waardering onroerende zaken. Dat wil zeggen het bepalen van de waardes van de onroerende zaken en het heffen en invorderen van de aanslagen onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolrechten, forensenbelasting en hondenbelasting.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Ieder lid brengt één stem uit.
Financieel belang	Het aandeel in de totale kosten wordt bepaald door de verhouding van het aantal aanslagen en inningen.
Belangrijkste risico's	Een belangrijk risico is het onjuist of niet tijdig versturen van de belastingaanslagen waardoor de belastingopbrengsten niet of later worden geïnd. Door de relatief nieuwe organisatie en de implementatie van een nieuwe belastingapplicatie is er in de opstartfase een grotere kans op fouten in de aanslagen en de administratieve inning en verwerking ervan. Daarnaast groeien de No Cure No Pay bureaus, wat extra lasten voor de gemeente kan meebrengen als bezwaarschriften gehonoreerd worden.
Jaarcijfers	Het resultaat 2023 bedroeg € 263.000 negatief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2025 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2025 en per 31-12-2025 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 0 resp. € 0. Verwacht vreemd vermogen: € 11.991.000 resp. € 12.267.000.
Bijdrage 2025	De bijdrage van Borsele bedraagt € 465.023.
Beleidsvoornemens	Waar de afgelopen jaren de nadruk lag op 'de basis op orde' wordt in 2025 toegewerkt naar 'next level'. Naar verwachting wordt een nieuwe belastingapplicatie geïmplementeerd. Dit zal bijdragen aan verbetering en efficiëntie van de processen en de kwaliteit van dienstverlening.

Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD)

Vestigingsplaats	Terneuzen.
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten en de provincie
Publiek belang	Uitvoering (basis)taken milieu: vergunningsverlening, toezicht en handhaving.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Gemeenten ieder één stem. Provincie zeven stemmen.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten.
Belangrijkste risico's	Het landelijke Interbestuurlijk Programma Versterking stelsel Vergunningen Toezicht en Handhaving (IBP VTH) moet de RUD robuuster maken. Op basis van het IBP VTH hebben alle omgevingsdiensten de opdracht om een plan te maken om aan de gestelde criteria te voldoen. Er zijn extra financiële middelen nodig voor de uitvoering. In de kadernota 2025-2028 hebben we hiermee al rekening gehouden. De invoering van de Omgevingswet leidt tot extra kosten en tijdelijke verminderde dienstverlening.
Jaarcijfers	Het resultaat 2023 bedroeg € 753.000 negatief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2025 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2025 en per 31-12-2025 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 860.000 resp. € 890.000. Verwacht vreemd vermogen: € 4.510.000 resp. € 4.670.000.
Bijdrage 2025	De bijdrage van Borsele bedraagt € 761.800.
Beleidsvoornemens	Gezamenlijk met de andere deelnemers, de komende jaren invulling geven aan IBP VTH dat een stevige, robuuste en klantgerichte omgevingsdienst voor Zeeland voorschrijft.

BGTS North Sea Port District

Vestigingsplaats	Gent.
Publiek belang	De BGTS North Sea Port District is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband dat bestaat uit acht deelnemers (Gent, Evergem, Zelzate, Terneuzen, Vlissingen, Borsele, provincie Oost-Vlaanderen en provincie Zeeland). Iedere deelnemer heeft één stem in de aandeelhoudersvergadering.
Bestuurlijk belang	Iedere deelnemer benoemt uit zijn midden de leden van de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur wordt gevormd door twee afgevaardigden per deelnemer.
Vertegenwoordiging in het bestuur	De bestuurlijke vertegenwoordiging wordt ingevuld door de burgemeester en de wethouder met portefeuille ruimtelijke ontwikkeling.
Stemverhouding in het bestuur	Iedere aandeelhouder heeft één stem in de aandeelhoudersvergadering. Er wordt besloten met consensus. Een deelnemer mag zich onthouden van stemming.
Bijdrage 2025	We dragen jaarlijks € 5.500 bij aan het werkkapitaal. De bedragen van de deelnemers worden berekend aan de hand van het inwonersaantal, met een degressieve correctie als het inwonersaantal stijgt. Voor de provincies is een vaste bijdrage vastgesteld.
Beleidsvoornemens	Het samenwerkingsverband is aangewezen als het enige grensoverschrijdende NOVEX (Nationale Omgevingsvisie Extra) gebied van Nederland. Een NOVEX-gebied is een aandachtsgebied waar grote ruimtelijke transitie vragen om een apart ontwikkelperspectief. Het ontwikkelperspectief geeft inzicht in de ruimtelijke opgaven waar we tot 2050 mee te maken krijgen met de focus op de periode tot 2035. In 2025 gaan we aan de slag met een uitvoerings- en investeringsagenda. We gaan aan de slag met vier demoprojecten, waaronder de koppelingsgebieden en de uitrol van de leefplekmetr.

North Sea Port

Vestigingsplaats	Sas van Gent.
Deelnemers	Borsele, Terneuzen, Vlissingen en de provincie Zeeland als Zeeuwse aandeelhouders. Gent, Evergem, Zelzate en de provincie Oost-Vlaanderen als Vlaamse aandeelhouders.
Publiek belang	North Sea Port beheert en ontwikkelt de Zeeuwse en Vlaamse havens van Gent en omstreken. In 2021 hebben de aandeelhouders een aandeelhoudersstrategie vastgesteld die drie hoofdambities beschrijft: <ul style="list-style-type: none"> ▪ creatie van werkgelegenheid en economische ontwikkeling; ▪ bijdrage aan duurzaamheid en klimaat; ▪ borgen van financiële gezondheid. Dit heeft als doel om door middel van het ontwikkelen en exploiteren van de havens welvaart te genereren in de grensoverschrijdende regio. Dit wordt nagestreefd door het accommoderen van nieuwe en het faciliteren van al gevestigde haven- en industriebedrijven. Ook spelen ze een grote rol in de inpassing van infrastructuur en productiemiddelen van het duurzame energiesysteem.
Bestuurlijk belang	De gemeente is sinds juni 2019 rechtstreeks voor 8,33% aandeelhouder

	in North Sea Port.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Voor besluiten is een meerderheid van stemmen nodig. Voor besluiten met een grotere impact is 76% meerderheid nodig.
Financieel belang	North Sea Port exploiteert voor eigen rekening en risico. Exploitatieverliezen komen ten laste van de houdster en hebben uiteindelijk hun effect op de waarde van het aandeel. Exploitatiewinsten kunnen in de toekomst leiden tot dividenduitkeringen. Gelet op de toekomstige investeringsplannen en de garantiestelling voor de leningen is een dividenduitkering nog niet aan de orde, in principe zolang de garanties gelden. Borsele staat voor 16 2/3% garant voor de eerder door North Sea Port Netherlands (voorheen ZSP NV) afgesloten leningen. Het garantieplafond is per 01-01-2024 € 340 miljoen. Hiervan is medio 2023 ongeveer € 175 miljoen euro benut. De al eerder aangegane garantie voor WarmCo2 bedraagt € 65 miljoen, waarvan ongeveer € 59 miljoen is ingezet. Samen dus ongeveer € 234 miljoen, plus de daarop van toepassing zijnde en aflopende derivaten. Deze hebben medio 2023 een negatieve marktwaarde van ongeveer € 1,3 miljoen. Door de fusie met Gent in een 50/50 verhouding daalt het risico effectief van 16,67% naar 8,33%. North Sea Port SE heeft een 100% vrijwaring gegeven voor de eventuele garantieverplichtingen van de Zeeuwse participanten.
Belangrijkste risico's	De gemeente kan worden aangesproken voor uitstaande leningen van North Sea Port Netherlands (voorheen ZSP NV), waarvoor de gemeente zich garant heeft gesteld. Bij structureel slechte bedrijfsresultaten van North Sea Port kan het gemeentelijk aandeel in waarde achteruitgaan.
Jaarcijfers	North Sea Port heeft het jaar 2023 positief afgesloten met een resultaat voor belastingen van € 57,9 miljoen (2022: € 47,7 miljoen). Dat is een stijging van 21% ten opzichte van 2022. Het eigen vermogen bedraagt per balansdatum € 639 miljoen. Het balanstotaal bedroeg per balansdatum € 945 miljoen.
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Bijdrage 2025	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	Voortzetting van de economische ontwikkeling van de havens. Het strategisch ondernemingsplan 'Connect 2025' wordt in 2025 vernieuwd. Hierbij wordt gekeken of de huidige aandeelhoudersstrategie nog actueel is. Momenteel wordt gewerkt aan de herijking van de Rapportage garantstelling North Sea Port 2024.

Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (O.L.A.Z.)

Vestigingsplaats	Kapelle.
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten.
Publiek belang	Behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van de afvalstoffenverwijdering.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.

Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder C. Weststrate (voorzitter).
Stemverhouding in het bestuur	De gemeente Borsele brengt in het algemeen bestuur vijf stemmen uit.
Financieel belang	Het nadelig saldo wordt omgeslagen zowel naar rato van de hoeveelheid aangeboden afval als naar rato van het aantal inwoners.
Belangrijkste risico's	De tarieven die uit de begroting van O.L.A.Z. voortvloeien zijn voorschottarieven. De in de voorschottarieven verwerkte indexering en het tarief van de milieustraten zijn gebaseerd op aannames. Daarnaast kan de omvang van de verschillende afvalcomponenten fluctueren, evenals de opbrengsten van diverse afvalcomponenten. De ontwikkeling van de afvalstoffenbelasting (inclusief CO ₂ -heffing) kan een risico vormen.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedraagt € 86.386 positief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2025 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2025 en per 31-12-2025 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 638.024 resp. € 638.024 Verwacht vreemd vermogen: € 13.907.835 resp. € 13.907.835.
Bijdrage 2025	De bijdrage van Borsele bedraagt € 1.442.930.
Beleidsvoornemens	Uitwerking van het kabinetsprogramma 'Van Afval Naar Grondstof'. Van de gemeenten wordt in dat kader een inzet verwacht op het gebied van de gescheiden inzameling. Aandacht voor standaardisatie en communicatie. Uitwerking van de plannen om de milieustraten verder te verbeteren.

De Betho

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio m.u.v. Schouwen-Duiveland.
Publiek belang	Het op een bedrijfsmatig verantwoorde wijze uitvoeren van alle taken die voortvloeien uit de Wsw, waaronder het bieden van beschutte werkplaatsen aan inwoners van de deelnemende gemeenten die behoren tot de doelgroep van de Wsw.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke
Stemverhouding in het bestuur	Het aantal stemmen per lid van het algemeen bestuur is afhankelijk van de gemeentegrootte. In totaal zijn er 17 stemmen; Borsele heeft er 3.
Financieel belang	Er is een directe koppeling gelegd tussen de gemeentelijke bijdrage en de hoeveelheid uit te besteden werk door de gemeenten aan De Betho. Een eventueel nadelig exploitatietekort wordt als volgt berekend: <ul style="list-style-type: none"> - Het aandeel van niet-deelnemende gemeenten wordt berekend naar rato van hun aandeel in het totaal aantal werknemers van het openbaar lichaam; - Het resterende tekort wordt als volgt verdeeld: <ul style="list-style-type: none"> ▪ 50% wordt omgeslagen naar rato van het aantal inwoners van de gemeenten. ▪ 50% wordt omgeslagen naar rato van het aantal werknemers in dienst van het openbaar lichaam en woonachtig in de gemeenten.

Belangrijkste risico's	Als op landelijk niveau veranderingen worden doorgevoerd in de structuur van de Wsw kunnen deze (grote) gevolgen hebben voor de Wsw en De Betho.
Jaarcijfers	Het resultaat 2023 bedroeg € 1.584.900. Hiervan wordt € 250.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserves en € 1.334.900 uitbetaald aan de deelnemende gemeenten. Het aandeel voor Borsele € 201.600 bedraagt.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2025 is € 1.375.000
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2025 en per 31-12-2025 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 10.094.000 resp. € 9.701.000. Verwacht vreemd vermogen: € 2.737.000 resp. € 2.950.000.
Bijdrage 2025	Op basis van de rijksbijdrage betalen we € 1.574.000 door aan De Betho. Daarnaast betalen wij nog € 45.000 voor de NTO en € 350.000 voor Beschut Werken.
Beleidsvoornemens	De behoeften en de beschikbaarheid van de benodigde re-integratie-instrumenten beter op elkaar (laten) aansluiten; ook waar het gaat om 'beschut werk'. Een samenspel tussen de Betho, GR De Bevelanden en de gemeenten.

Regionaal Bureau Leerlingzaken

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland en Tholen.
Publiek belang	Op een hoger plan brengen van de kwaliteit en de dienstverlening, volgen van een eenduidige en consistente handhavingsstrategie.
Bestuurlijk belang	Het behartigen van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	De inkomsten van het RBL bestaan uit de bijdragen van de deelnemende gemeenten en rijksbijdragen voor kwalificatieplicht en het Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. Daarnaast ontvangt het RBL bijdragen uit de convenanten voor Voortijdige School Verlaters en middelen van het Europees Sociaal Fonds. Als deze extra middelen komen te vervallen, kan geen sluitende begroting worden gemaakt.
Jaarcijfers	Het resultaat 2023 bedroeg € 243.422 positief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat voor 2025 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Bijdrage 2025	De bijdrage voor Borsele is € 125.841.
Beleidsvoornemens	Inzetten op preventie: leerlingen binnenhouden op de opleidingen en zorgen dat ze die afronden, met name op de mbo-opleidingen. Extra inzetten op kwetsbare jongeren.

*Vennootschappen en coöperaties***GBE AQUA B.V.**

Vestigingsplaats	Middelburg.
Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal is verdeeld in 1.000.000 aandelen. Hiervan is 50% in eigendom van de provincie Zeeland en 50% in eigendom van de gemeenten in Zeeland en enige gemeenten in Noord-Brabant en Zuid-Holland en de provincie Noord-Brabant.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 2,644% deel in het maatschappelijk kapitaal (26.440 van de 1.000.000 aandelen) en oefent zeggenschap uit in de aandeelhoudersvergadering. Ieder aandeel vertegenwoordigt € 1.
Vertegenwoordiging in het bestuur	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente Borsele in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal.
Financieel belang	Vanaf 2022 wordt dividend uitgekeerd naar rato van het aandeelhoudersbelang. Voor de gemeente Borsele worden de vrij besteedbare dividendinkomsten in 2025 geraamd op afgerond € 158.000.
Belangrijkste risico's	Het risico is beperkt tot de eenmalige kapitaalstorting van € 26.440. De lening van GBE Aqua B.V. is versneld afgelost door het dividend van ZEH. De betaalbaarheid van het drinkwater vormt een risico en wordt in 2025 verder onderzocht.
Jaarcijfers	Het nettoresultaat van GBE Aqua B.V. bedroeg € 15,6 miljoen in 2023.
Bijdrage 2025	In 2023 is een kapitaalstorting van € 2.351.517 gedaan. Hiermee komt de totale kapitaalstorting op € 4.503.741. Dit is op de balans opgenomen onder de financiële vaste activa.
Beleidsvoornemens	In de nieuwe aandeelhoudersstrategie staat dat het betaalbaar houden van het drinkwater prevaleert boven het uitkeren van dividend.

Zeeuwse Energie Houdster Maatschappij (ZEH) NV

Vestigingsplaats	Middelburg.
Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal is verdeeld in 15.280 aandelen. Hiervan is 50% in eigendom van de provincie en 50% in eigendom van de gemeenten in Zeeland en enige gemeenten in Noord-Brabant en Zuid-Holland en de provincie Noord-Brabant.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 2,644% deel in het maatschappelijk kapitaal (404 van de 15.280 aandelen) en oefent zeggenschap uit in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	De burgemeester is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering en in de aandeelhouderscommissie.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal.
Financieel belang	Eind 2021 is nieuw dividendbeleid opgesteld. Dit is primair gebaseerd op het aflossen van de lening van GBE Aqua B.V. en formuleert de randvoorwaarden van de vrij besteedbare dividenduitkeringen. Toekomstige dividenden zijn afhankelijk van de toekomstige bedrijfsactiviteiten van ZEH.
Belangrijkste risico's	De volatiliteit van de elektriciteitsprijzen op de energiemarkt is voor

	ZEH een belangrijk risico. Dit kan de winstgevendheid en daarmee het dividend onder druk zetten.
Jaarcijfers	Het totale nettoresultaat over 2023 bedroeg afgerond € 105 miljoen positief. Per eind 2023 is het balanstotaal € 2.302 miljoen. Het eigen vermogen bedroeg € 1.722 miljoen (inclusief resultaat 2023).
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar
Bijdrage 2025	n.v.t.
Beleidsvoornemens	Er wordt uitvoering gegeven aan de herijkte aandeelhoudersstrategie. Daarnaast worden er afspraken gemaakt over de eigendomssituatie. Deze moeten in lijn zijn met de herijkte aandeelhoudersstrategie.

NV Economische Impuls Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg.
Deelnemers	Niet van toepassing.
Publiek belang	Ontwikkelingsmaatschappij NV Economische Impuls Zeeland (Impuls) heeft als doel het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse economie. De kerndoelen van Impuls zijn: <ul style="list-style-type: none"> ▪ structuurversterking en ontwikkeling van de regionale economie door grote projecten te faciliteren; ▪ de ontwikkeling en uitvoering van projecten voor de Zeeuwse kenniseconomie (in het kader van het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie, waarbij de nadruk wordt gelegd op het verhogen van het opleidingsniveau, betere uitwisseling tussen onderwijs en arbeidsmarkt en innovatie); ▪ economische promotie en acquisitie.
Bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder van Impuls Zeeland.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Elk aandeel geeft recht op het uitbrengen van één stem. Borsele heeft 1.503 van de totaal 750.000 aandelen. Alle besluiten van de algemene vergadering worden genomen met volstreekte meerderheid van stemmen, voor zover bij de wet of de statuten geen grotere meerderheid is voorgeschreven.
Financieel belang	Op basis van een meerjarenbegroting stemmen de aandeelhouders jaarlijks in met de deelnemersbijdrage (nu ongeveer € 1,18 per inwoner).
Belangrijkste risico's	Het risico beperkt zich tot mogelijk een hogere jaarlijkse bijdrage per inwoner. Impuls Zeeland verwacht voor 2024 een tekort van € 177.000. Dit wordt opgevangen door extra projectopbrengsten te realiseren. Echter, voor de lange termijn is dat niet mogelijk. Om dit op te vangen worden nadere voorstellen geformuleerd.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2023 bedroeg € 118.000 negatief. Het balanstotaal bedraagt eind 2023 € 14,5 miljoen en het eigen vermogen € 11,4 miljoen.
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.

Bijdrage 2025	Op basis van een meerjarenbegroting stemmen de aandeelhouders jaarlijks in met de deelnemersbijdrage (nu ongeveer € 1,18 per inwoner). De bijdrage bedraagt ongeveer € 28.500.
Beleidsvoornemens	<p>De vennootschap staat voor een verandering in het aandelenkapitaal. In dat verband stappen het rijk en de provincie uit het Investeringsfonds Zeeland (IFZ). De opbrengst daarvan wordt ingezet om het AK in Impuls – verder – te verwerven. De aandelen van SER Zeeland worden verdeeld over de gemeenten. Na de herverdeling van het aandelenkapitaal is de verdeling daarvan als volgt:</p> <p>45% Rijk 45% Provincie Zeeland 10% Zeeuwse gemeenten (was 17%).</p> <p>De provincie en de gemeenten behouden daarmee een meerderheid. Het is de bedoeling om de besluitvorming over de omzetting van het aandelenkapitaal in 2025 af te ronden.</p>

Sportfondsen Borsele B.V.

Vestigingsplaats	Heinkenszand
Deelnemers	Borsele
Publiek belang	De gemeente Borsele heeft het beheer van drie grote sportaccommodaties ondergebracht in de Sportfondsen Borsele B.V. Ze zorgen voor de exploitatie, beheer en onderhoud van Sporthal De Zwake in 's-Gravenpolder, het vergader- en congrescentrum De Stenge in Heinkenszand en het zwembad Stelleplas in Heinkenszand. Ze exploiteren van de dorpshuizen De Jeugdhoeve en De Burcht.
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door een directie die wordt benoemd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Tweemaal per jaar is er een klant-/leveranciersoverleg.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Niet van toepassing.
Stemverhouding in het bestuur	Niet van toepassing.
Financieel belang	De gemeente verstrekt een exploitatie- en onderhoudssubsidie, evenals een bijdrage voor het gebruik van de sporthal ten behoeve van het gymnastiekonderwijs.
Belangrijkste risico's	De voeding van het onderhoudsfonds vormt een belangrijk risico.
Jaarcijfers 2023	Van 2023 zijn nog geen gegevens beschikbaar. In 2022 was het resultaat € 204.268 positief. Het balanstotaal en het eigen vermogen waren resp. € 3.206.473 en € 669.244.
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Bijdrage 2025	De gemeentelijke bijdrage in de exploitatie en het klein en groot onderhoud is vastgesteld op ongeveer € 1.000.000. Aan huur ontvangen we ongeveer € 375.000.

Veiligheidsregio Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten.
Publiek belang	Het instellen en in stand houden van een overkoepelend orgaan voor fysieke veiligheid in Zeeland. De taken zijn brandweerzorg,

	geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, de gezamenlijke meldcentrale, de voorbereiding en uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft 1 zetel in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis
Stemverhouding in het bestuur	De leden van het algemeen bestuur vertegenwoordigen 1 stem per 5.000 inwoners.
Financieel belang	Eind september 2014 is na bemiddeling door de provincie de verdeelsleutel vastgesteld.
Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Als de werkelijke loonkosten en -prijsstijgingen de verwachte percentages (VZG-norm) te boven gaan. ▪ Hogere onderhoudskosten van brandweermaterieel en -materiaal (ten opzichte van begroot). ▪ Lagere uitkeringen van het Rijk voor zowel de Veiligheidsregio als gemeentes.
Jaarcijfers	Het resultaat 2023 bedroeg € 475.894 negatief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat voor 2025 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2025 en per 31-12-2025 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 687.583 resp. € 462.783. Verwacht vreemd vermogen: € 26.574.872 resp. € 27.117.910.
Bijdrage 2025	De bijdrage 2025 bedraagt € 2.063.464
Beleidsvoornemens	De VRZ zet in op een goed voorbereide crisisorganisatie en een actueel risicobeeld samen met de risicopartners. Er wordt ook ingezet op een toekomstbestendige brandweezorg. De veranderende adviesfunctie van de brandweer op het gebied van omgevingsveiligheid is één van de grootste uitdagingen van de VRZ.

BNG Bank N.V.

Vestigingsplaats	Den Haag
Deelnemers	Alle Nederlandse gemeenten en het Rijk.
Publiek belang	De NV BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 0,07% deel in het maatschappelijk kapitaal (39.273 van de 55.590.720 aandelen) en heeft zitting in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam
Stemverhouding in het bestuur	Stemrecht op de aandelen die in bezit zijn: 1 stem per aandeel van € 2,50. Borsele bezit 39.273 aandelen.
Financieel belang	De gemeente bezit 39.273 aandelen van de BNG, hiermee zijn we aandeelhouder voor 0,07%. Voor 2024 hebben wij een bedrag van € 40.000 als dividenduitkering in onze begroting opgenomen.
Belangrijkste risico's	De BNG is financieel gezond, de halfjaarcijfers van 2024 waren positief. Er zijn geen grote risico's.
Jaarcijfers	Het resultaat 2023 bedroeg € 254 miljoen positief.

Verwacht resultaat 2025	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Bijdrage 2025	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	Er zijn geen specifieke beleidsvoornemens. Behoud van het aandelenkapitaal als duurzame belegging.

Stedin Holding N.V.

Vestigingsplaats	Rotterdam
Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bedraagt twee miljard tweehonderd euro (EUR 2.000.000.200,00) en is verdeeld in: (i) vijftien miljoen gewone aandelen met een nominale waarde van € 100 elk; (ii) vijf miljoen cumulatief preferente aandelen met een nominale waarde van € 100 elk; (iii) één aandeel N1 met een nominale waarde van € 100; en (iv) één aandeel N2 met een nominale waarde van € 100. Elk aandeel geeft recht op een stem. De aandeelhouders zijn 61 Nederlandse gemeenten, twee provincies en de Staat der Nederlanden.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 0,0067% deel in het maatschappelijk kapitaal (383 van de 5.684.687 geplaatste aandelen).
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam vertegenwoordigt de gemeente Borsele in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal. Voor besluiten is een meerderheid van stemmen nodig. Voor besluiten met een grotere impact is 76% meerderheid nodig.
Financieel belang	Vanaf 2024 wordt dividend uitgekeerd naar rato van het aandeelhoudersbelang. Voor de gemeente Borsele worden de vrij besteedbare dividendinkomsten in 2025 geraamd op afgerond € 4.500.
Belangrijkste risico's	Het risico is beperkt tot de eenmalige kapitaalstorting van € 300.000.
Jaarcijfers	Het nettoresultaat van Stedin Holding N.V. bedroeg € 228 miljoen in 2023 (voor belasting).
Bijdrage 2025	In 2024 is een eenmalige kapitaalstorting van € 300.000 gedaan. Deze is als investeringskrediet op de balans opgenomen.
Beleidsvoornemens	In 2025 wordt er uitvoering gegeven aan de vastgestelde warmtestrategie.

*Stichtingen en verenigingen***Stichting Omnischoln**

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Borsele.
Publiek belang	Het openbaar onderwijs van de gemeente Borsele is per 2013 verzelfstandigd: de stichting Omnischoln.
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door één bestuurder. De bestuurder wordt benoemd door de raad van toezicht.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Niet van toepassing. Echter, jaarlijks legt de stichting de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag ter informatie voor aan de gemeenteraad. De gemeente ziet in het bijzonder toe op de instandhouding van de scholen en vestigingen en de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs.
Stemverhouding in het bestuur	Er is één bestuurslid.
Financieel belang	De gemeente verstrekt diverse subsidies aan de stichting Omnischoln.
Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Landelijke beleidskeuzes hebben soms een grote impact. Het is lastig om invloed te hebben op deze besluiten. ▪ Weliswaar zijn de Omnischoln klein maar de financiële positie voldoet aan de voorwaarden.
Jaarcijfers	Het resultaat 2023 was € 145.179 negatief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2024 bedraagt € 11.978 positief.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-8-2025 en per 1-8-2026 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 677.102 resp. € 675.680. Verwacht vreemd vermogen: € 477.284 resp. € 477.284.
Bijdrage 2025	In 2025 kennen we € 37.200 aan subsidie toe in het kader van de Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Borsele.
Beleidsvoornemens	De Omnis Kindcentra (OKC) staan midden in de Borselse samenleving en dragen door hun activiteiten bij aan de leefbaarheid in de dorpen. De Omnischoln zijn een samenwerkingspartner voor verschillende lokale verenigingen en vrijwilligers. Op ieder OKC is een doorgaande lijn voor kinderen van twee tot twaalf jaar. Door het geven van onderwijs op maat komt ieder kind tot zijn of haar recht.

Stichting Inkoopbureau West-Brabant (hodn Karel.)

Vestigingsplaats	Etten-Leur.
Deelnemers	21 deelnemers, waaronder gemeenten en overige non-profit instellingen
Publiek belang	Professionalisering van de inkoopfunctie bij de deelnemers
Bestuurlijk belang	Het is een stichting waarin alle deelnemers vertegenwoordigd zijn in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Ieder lid brengt één stem uit.
Financieel belang	De bijdrage is gebaseerd op het aantal dagdelen dat diensten wordt afgenomen.
Belangrijkste risico's	De belangrijkste uitdagingen die impact kunnen hebben op de kwaliteit van de dienstverlening van het inkoopbureau zijn thema's zoals arbeidsmarkt, gemeentelijke fusies, de invoering van de

	rechtmatigheidsverantwoording, teruglopende gemeentebegrotingen, de onduidelijke impact van digitale innovatie en de steeds prominentere rol van inkoop binnen de strategie van organisaties.
Jaarcijfers 2023	Het nettoresultaat over 2023 bedraagt € 326.726 negatief.
Verwacht resultaat	Het verwachte resultaat over 2025 is nihil.
Eigen/ Vreemd vermogen	Het verwachte vermogen per 1-1-2025 en per 31-12-2025 bedraagt: Verwacht eigen vermogen: € 345.801 resp. € 345.801. Verwacht vreemd vermogen: € 490.383 resp. € 490.383.
Bijdrage 2025	De bijdrage voor 2025 bedraagt € 35.000.
Beleidsvoornemens	De stichting oriënteert zich nu op ontwikkelingen, waarbij niet langer met een vaste dagdeelafname wordt gewerkt maar waarbij meer flexibele inzet wordt geboden, afhankelijk van de capaciteitsvraag bij de deelnemers in de stichting. De stichting heeft voor de komende jaren een meerjarenvisie ontwikkeld.

*Overige verbonden partijen***Mainportprogramma Zeeland/West-Brabant**

Vestigingsplaats	Heinkenszand.
Deelnemers	Borsele, Vlissingen, Terneuzen, Moerdijk, Politie, Openbaar Ministerie, Douane, Koninklijke Marechaussee, Belastingdienst, Port of Moerdijk, North Sea Port.
Publiek belang	Het Mainportprogramma Zeeland/West-Brabant werkt aan het veilig en integer maken van het havengebied. Het mainportprogramma voert overkoepelende projecten uit op het gebied van preventie en bewustwording.
Bestuurlijk belang	Het mainportprogramma is een samenwerkingsverband. Vier keer per jaar vindt er bestuurlijk overleg plaats. De gemeente heeft hier zitting in.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Het programma wordt gefinancierd uit subsidieverstrekingen vanuit het ministerie van Justitie & Veiligheid.
Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> - De subsidie vanuit het ministerie is in principe toegekend tot 2030. Er is nog geen zicht op financiering na deze termijn. - Door politieke -en organisatorische ontwikkelingen (op landelijk niveau) is de verdeling van de subsidiëring onzeker. - Keuzes op landelijk niveau kunnen leiden tot andere inzichten voor wat betreft de aanpak van grootschalige drugsmokkel via logistieke knooppunten. Dit zou direct gevolgen hebben voor de inrichting van het programma, inclusief het programmabureau. - De gemeente Borsele fungeert als kassier voor het samenwerkingsprogramma. Verantwoording over de gelden loopt dan ook via de gemeente.
Jaarcijfers	Geen gegevens beschikbaar.
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen bijdrage	Niet van toepassing.
Beleidsvoornemens	Als gemeente ondersteunen we het Mainportprogramma Zeeland/West-Brabant door barrières tegen ondermijning op te werpen in onze zeehavens. We richten ons op samenwerking met publieke en private partijen om kennis te delen, preventieve maatregelen te nemen en toezicht te versterken. Zo dragen we bij aan een veilige en integere havenomgeving.

Platform De Bevelanden

Vestigingsplaats	Heinkenszand.
Deelnemers	Gemeenten Borsele, Kapelle, Noord-Beveland, Goes en Reimerswaal
Publiek belang	Platform de Bevelanden bestaat uit vijf Zeeuwse gemeenten die met elkaar én met partners samenwerken om de brede welvaart op de Bevelanden te versterken en een vitale regio te bewerkstelligen en te behouden.
Bestuurlijk belang	Gezamenlijk vergroten van de slagkracht, beheersbaarheid en sturing op de integrale maatschappelijke opgaven op het terrein van wonen,

	werken en recreëren en het versterken van de opdrachtgevers- en opdrachtnemersrelatie tussen gemeenten en partners.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder C. Weststrate.
Stemverhouding in het bestuur	Het betreft een netwerkorganisatie, waarbij de besluitvorming plaatsvindt op basis van consensus.
Financieel belang	De bijdrage is gebaseerd op het aantal inwoners per gemeente.
Belangrijkste risico's	Borsele is financieel penvoerder voor het platform. De governance van de netwerkorganisatie is low profile vormgegeven. Als een van de gemeenten afhaakt, wordt in goed overleg de verdeling van de organisatorische, werkinhoudelijke-en financiële consequenties met elkaar afgestemd. Het niet bereiken van consensus, kan negatieve gevolgen hebben voor Borsele.
Jaarcijfers	Geen gegevens beschikbaar.
Verwacht resultaat	Geen gegevens beschikbaar.
Eigen/ Vreemd vermogen	Geen gegevens beschikbaar.
Bijdrage 2025	De bijdrage 2025 bedraagt € 85.000.
Beleidsvoornemens	Uitvoering geven aan de Strategische Uitvoeringsagenda 2022-2030 waarmee we handen en voeten geven aan huidige en toekomstige uitdagingen voor de regio De Bevelanden. De agenda laat op basis van vijf actielijnen zien hoe deze uitdagingen worden opgepakt, door partners actief te betrekken bij de uitvoering van de opgaven en de samenwerking tussen de gemeenten.

BIJLAGEN

Toelichting financiële positie

Bij het opstellen van de begroting 2025 en de meerjarenramingen 2026 tot en met 2028 zijn we van de volgende punten uitgegaan:

BBV

De begroting met bijbehorende meerjarenramingen stellen we op volgens het BBV. In hoofdlijnen gaat het om het volgende: uniforme indeling in taakvelden, uniforme basisset beleidsindicatoren, financiële kengetallen, verbeterde informatie over verbonden partijen, inzicht in de kosten van overhead, aanpassing in het stelsel van baten en lasten en de VPB-plicht.

Indexering materiële- en subsidiebudgetten

De materiële- en subsidiebudgetten verhogen we niet voor loon- en prijsstijgingen. De reden is dat we onvoldoende worden gecompenseerd vanuit het Rijk en we toe willen werken naar een sluitend meerjarenperspectief.

Belastingen en overige inkomsten

Normaal gesproken compenseren wij de stijging van de materiële uitgaven en subsidies door de belastingen en tarieven met eenzelfde percentage te laten stijgen. Ondanks dat we de materiële- en subsidiebudgetten niet verhogen, zijn wij genoodzaakt de belastingen en overige inkomsten met het inflatiepercentage te verhogen.

Gemeenschappelijke regelingen

Jaarlijks stelt de Vereniging Zeeuwse Gemeenten een indexatierichtlijn op met een percentage voor de toegestane inflatiecorrectie op de gemeentelijke bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen. Voor de begroting 2025 is dat 3,9%. Dit percentage houden we ook aan voor de overige jaren van de periode van de meerjarenbegroting.

Arbeidsrechtelijk gerelateerde verplichtingen

Onder arbeidsrechtelijke verplichtingen verstaan we de aanspraken op toekomstige uitkeringen door huidig dan wel voormalig personeel. Het BBV verplicht ons dat jaarlijkse arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume via de exploitatie moeten lopen. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor een voorziening worden getroffen.

De gemeente Borsele is eigen risicodrager met betrekking tot de Werkloosheidswet (WW)-uitkeringen en verplichte bovenwettelijke WW-uitkeringen voor voormalig werknemers. Voor voormalig werknemers die recht hebben op een WW-uitkering ontvangt de gemeente een nota van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen.

Balans per 31 december

Het BBV legt de verplichting op om in de begroting een geprognoseerde balans op te nemen.

Activa	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
(im) Materiële vaste activa	41.697.883	57.850.164	64.235.931	63.333.591	62.229.602	60.746.011
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.814.526	4.814.526	8.954.406	8.954.406	8.954.406	8.954.406
Financiële vaste activa: Leningen	3.611.932	3.304.470	3.034.470	2.764.470	2.494.470	2.224.470
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	297.139	172.995	122.995	72.995	22.995	-27.005
Totaal Vaste Activa	50.421.480	66.142.155	76.347.802	75.125.462	73.701.473	71.897.882
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	-2.364.944	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen <1 jaar	40.428.770	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Liquide middelen	144.094	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000
Overlopende activa	785.243	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal Vlottende Activa	38.993.163	6.300.000	6.300.000	6.300.000	6.300.000	6.300.000

Totaal Activa	89.414.643	72.442.155	82.647.802	81.425.462	80.001.473	78.197.882
----------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Passiva	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Eigen vermogen	49.908.913	30.596.924	35.616.395	35.056.670	34.492.945	34.023.220
Voorzieningen	5.818.115	6.005.527	5.784.639	5.821.394	5.863.149	5.904.904
Vaste schuld	15.003.024	13.441.512	11.880.000	10.500.000	9.120.000	7.840.000
Totaal Vaste Passiva	70.730.052	50.043.963	53.281.034	51.378.064	49.476.094	47.768.124
Vlottende schuld	10.383.716	17.398.192	24.366.768	25.047.399	25.525.380	25.429.759
Overlopende passiva	8.300.875	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Totaal Vlottende Passiva	18.684.591	22.398.192	29.366.768	30.047.399	30.525.380	30.429.759

Totaal Passiva	89.414.643	72.442.155	82.647.802	81.425.462	80.001.473	78.197.882
-----------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Zoals voorgeschreven in het BBV presenteren we hieronder het Europese Monetaire Unie (EMU)-saldo. Dit is berekend op transactiebasis en volgens de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-SALDO	-38.641.802	-1.587.184	379.369	582.019	1.055.621
EMU-SALDO referentiewaarde	-14.813.183	-14.813.183	-14.813.183	-14.813.183	-14.813.183
Verschil EMU-saldo & referentiewaarde	-23.828.619	13.225.999	15.192.552	15.395.202	15.868.804

Mutaties (1 januari tot 31 december)	Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	2024	2025	2026	2027	2028
		Uitzettingen	-307.462	3.869.880	-270.000	-270.000	-270.000	-270.000
Vlottende activa	Uitzettingen	-124.144	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
	Uitzettingen	-35.428.770	0	0	0	0	0	
	Liquide middelen	55.906	0	0	0	0	0	
	Overlopende activa	-685.243	0	0	0	0	0	
Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	-1.561.512	-1.561.512	-1.380.000	-1.380.000	-1.280.000	
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	7.014.476	6.968.576	680.631	477.981	-95.621	
		Overlopende passiva	-3.300.875	0	0	0	0	
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa				0	0	0	0	0

Vervangingsinvesteringen

Investering	2025	2026	2027	2028
Minikraan	€ 40.000			
Werktuigdrager en nieuwe borstel	€ 95.000			
Veegauto	€ 240.000			
Werktuigdrager en nieuwe borstel en weedheather		€ 95.000		
Zoutoplosser + betonbak		€ 35.000		
Kleine tractor Kubota ploeg Kwadendamme		€ 45.000		
Cirkelmaaier		€ 175.000		
Bestelauto maaltijdvoorziening		€ 60.000		
Bestelauto maaltijdvoorziening		€ 60.000		
Zijlader		€ 240.000		
Bestelauto groenploeg Oost			€ 85.000	
Tractor			€ 175.000	
Verticuteermachine			€ 42.000	
Heftruck			€ 70.000	
Achterlader			€ 290.000	
Vrachtauto met kraan				€ 290.000
Bestelauto elektrisch bodewagen				€ 40.000
Bestelauto rattenwagen				€ 75.000
Bestelauto elektrisch prullenbakwagen				€ 70.000
Bestelauto elektrisch gemeentehuis (1)				€ 35.000
Bestelauto elektrisch gemeentehuis (2)				€ 35.000
Avant heggensnoeier				€ 95.000
Compact tractor				€ 75.000
Compact tractor				€ 75.000
Hefbrug				€ 85.000
Totaal investeringen	€ 375.000	€ 710.000	€ 662.000	€ 875.000

Omschrijving Uitvoeringsprogramma	2025	2026	2027	2028
Wegen	€ 800.000	€ 800.000	€ 835.000	€ 800.000
Groen	€ 98.000	€ 125.000	€ 90.000	€ 44.000
Riolering	€ 975.000	€ 800.000	€ 821.000	€ 790.000
Totale investering Uitvoeringsprogramma	€ 1.873.000	€ 1.725.000	€ 1.746.000	€ 1.634.000

Overzicht reserves en voorzieningen

Het volgende overzicht geeft de begrote stand van de reserves en voorzieningen in 2024-2028.

Overzicht reserves en voorzieningen	2024			2025			2026			2027			2028			Saldo 31-12-2028
	Saldo 1-1-2024	vermeerdering	vermindering	Saldo 1-1-2025	vermeerdering	vermindering	Saldo 1-1-2026	vermeerdering	vermindering	Saldo 1-1-2027	vermeerdering	vermindering	Saldo 1-1-2028	vermeerdering	vermindering	
Algemene reserves																
Algemeen weerstandsvermogen	28.373.315	513.816	19.087.749	9.799.382	-	65.000	9.734.382	-	-	9.734.382	-	-	9.734.382	-	-	9.734.382
Totaal algemene reserves	28.373.315	513.816	19.087.749	9.799.382	-	65.000	9.734.382	-	-	9.734.382	-	-	9.734.382	-	-	9.734.382
Bestemmingsreserves																
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	3.297.316	-	321.316	2.976.000	-	24.000	2.952.000	-	24.000	2.928.000	-	24.000	2.904.000	-	24.000	2.880.000
Reserve kwaliteit openbare ruimte	1.603.897	-	337.124	1.266.773	-	-	1.266.773	-	-	1.266.773	-	-	1.266.773	-	-	1.266.773
Reserve kapitaallasten gebouwen	3.744.294	1.337.197	165.150	4.916.341	-	196.150	4.720.191	-	199.150	4.521.041	-	203.150	4.317.891	-	109.150	4.208.741
Reserve afschrijvingen Investerings met Maatschappelijk Nut	634.375	6.491.248	17.900	7.107.723	318.000	320.675	7.105.048	-	336.575	6.768.473	-	336.575	6.431.898	-	336.575	6.095.323
Reserve Sloebos/Groenproject 't Sloe	1.813.090	-	977.125	835.965	-	-	835.965	-	-	835.965	-	-	835.965	-	-	835.965
Reserve Sloerand	907.504	-	250.000	657.504	-	-	657.504	-	-	657.504	-	-	657.504	-	-	657.504
Reserve IBP	848.412	-	761.394	87.018	-	-	87.018	-	-	87.018	-	-	87.018	-	-	87.018
Reserve Sociaal Domein	2.058.558	2.000.000	1.825.000	2.233.558	-	-	2.233.558	-	-	2.233.558	-	-	2.233.558	-	-	2.233.558
Reserve Duurzaamheid	1.114.347	-	60.000	1.054.347	-	-	1.054.347	-	-	1.054.347	-	-	1.054.347	-	-	1.054.347
Egalisatiereserve Gebouwenbeheer	3.701.113	-	226.197	3.474.916	-	318.000	3.156.916	-	-	3.156.916	-	-	3.156.916	-	-	3.156.916
Egalisatiereserve Wegenbeheer	525.399	-	-	525.399	-	-	525.399	-	-	525.399	-	-	525.399	-	-	525.399
Egalisatiereserve Buitensportaccommodaties	301.397	-	-	301.397	-	-	301.397	-	-	301.397	-	-	301.397	-	-	301.397
Egalisatiereserve Openbare verlichting	207.740	-	-	207.740	-	-	207.740	-	-	207.740	-	-	207.740	-	-	207.740
Egalisatiereserve Groen	778.156	-	-	778.156	-	-	778.156	-	-	778.156	-	-	778.156	-	-	778.156
Egalisatiereserve Riolering	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Precario kabels en leidingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal bestemmingsreserves	21.535.598	9.828.445	4.941.206	26.422.837	318.000	858.825	25.882.012	-	559.725	25.322.287	-	563.725	24.758.562	-	469.725	24.288.837
Totaal reserves	49.908.913	10.342.261	24.028.954	36.222.220	318.000	923.825	35.616.395	-	559.725	35.056.670	-	563.725	34.492.945	-	469.725	34.023.220
Voorzieningen																
Voorziening Precariorechten	2.032.797	-	-	2.032.797	-	-	2.032.797	-	-	2.032.797	-	-	2.032.797	-	-	2.032.797
Voorziening APPA	1.878.581	66.755	-	1.945.336	66.755	-	2.012.091	66.755	-	2.078.846	66.755	-	2.145.601	66.755	-	2.212.356
Voorziening Verlofsparen	480.921	-	-	480.921	-	-	480.921	-	-	480.921	-	-	480.921	-	-	480.921
Voorziening Rioolrecht	790.132	140.000	-	930.132	65.000	-	995.132	5.000	-	1.000.132	-	10.000	990.132	-	10.000	980.132
Voorziening Afvalstoffenheffing	494.698	-	145.000	349.698	-	86.000	263.698	-	35.000	228.698	-	15.000	213.698	-	15.000	198.698
Totaal voorzieningen	5.677.129	206.755	145.000	5.738.884	131.755	86.000	5.784.639	71.755	35.000	5.821.394	66.755	25.000	5.863.149	66.755	25.000	5.904.904
Totaal reserves en voorzieningen	55.586.042	10.549.016	24.173.954	41.961.104	449.755	1.009.825	41.401.034	71.755	594.725	40.878.064	66.755	588.725	40.356.094	66.755	494.725	39.928.124

Overzicht incidentele lasten en baten

Incidentele lasten en baten:	2025		2026		2027		2028	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma Bestuur en ondersteuning								
Wet Open Overheid	€ 55.000		€ 55.000					
Trainee databeheer	€ 15.000							
Onttrekking weerstandvermogen		€ 15.000						
Programma Veiligheid								
Geen incidentele lasten en baten								
Programma Verkeer, vervoer en waterstaat								
Geen incidentele lasten en baten								
Programma Economie								
Geen incidentele lasten en baten								
Programma Onderwijs								
Schoolbegeleiding, afbouw subsidie	€ 25.880							
Programma Sport, cultuur en recreatie								
Actieplan sport, bewegen en gezondheid	€ 35.000							
Brede SPUK-regeling, sportbeleid en activering	€ 141.984	€ 141.984	€ 121.737	€ 121.737				
Onttrekking weerstandvermogen		€ 50.000						
Programma Sociaal domein								
Brede SPUK-regeling, samenkracht en burgerparticipatie	€ 107.909	€ 107.909	€ 87.676	€ 87.676				
Programma Volksgezondheid en milieu								
Lokaal Preventieakkoord	€ 15.000							
Brede SPUK-regeling, volksgezondheid	€ 124.061	€ 124.061	€ 87.045	€ 87.045				
Programma Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing								
Geen incidentele lasten en baten								
Totaal	€ 519.834	€ 438.954	€ 351.458	€ 296.458	€ -	€ -	€ -	€ -
Structurele lasten	€ 77.233.157	€ 78.210.617	€ 77.049.468	€ 76.581.080	€ 77.188.696	€ 76.911.570	€ 76.962.152	€ 77.126.902
Totaal begroting	€ 77.752.991	€ 78.649.571	€ 77.400.926	€ 76.877.538	€ 77.188.696	€ 76.911.570	€ 76.962.152	€ 77.126.902

Toelichting:*Programma Bestuur en Ondersteuning*

Voor de implementatie van de Wet Open Overheid in onze organisatie is in 2025 en 2026 een budget van € 55.000 beschikbaar.

Bij het team Informatiebeheer wordt in de periode 2023-2025 een trainee ingezet. De lasten hiervan worden onttrokken aan het weerstandsvermogen. Voor 2025 is dit een bedrag van € 15.000.

Programma Onderwijs

Voor de subsidie aan schoolbegeleiding is een afbouwregeling van toepassing. In 2025 wordt nog eenmalig € 25.880 aan subsidie verstrekt.

Programma Sport, cultuur en recreatie

Voor de periode 2023-2025 onttrekken we voor het actieplan sport, bewegen en gezondheid ieder jaar € 50.000 aan het algemeen weerstandsvermogen. In 2025 wordt € 15.000 van dit budget ingezet voor het lokaal sportakkoord (programma 7).

De middelen van de Brede SPUK-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'sportbeleid en activering', hebben een incidenteel karakter. Dit is voor 2025 en 2026 resp. € 141.984 en € 121.737.

Programma Sociaal domein

De middelen van de Brede SPUK-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'samenkracht en burgerparticipatie', hebben een incidenteel karakter. Dit is voor 2025 en 2026 resp. € 107.900 en € 87.676.

Programma Volksgezondheid en milieu

Voor het 'lokaal preventieakkoord' is in 2025 € 15.000 budget beschikbaar.

De middelen van de Brede SPUK-regeling, zoals opgenomen in de tabel onder 'volksgezondheid', hebben een incidenteel karakter. Dit is voor 2025 en 2026 resp. € 124.061 en € 87.045.

Overzicht subsidies

Overzicht subsidieregelingen	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Dorpshuizen	€ 344.868	€ 325.000	€ 325.000
Amateurkunst	€ 14.755	€ 16.000	€ 16.000
Culturele Raad	€ 39.095	€ 40.000	€ 40.000
Dorpsraden	€ 19.947	€ 25.000	€ 25.000
EHBO	€ 2.384	€ 2.900	€ 2.900
Evenementen	€ 7.809	€ 14.500	€ 14.500
Regionale instellingen	€ 30.492	€ 13.350	€ 16.000
Speeltuinverenigingen	€ 60.472	€ 62.500	€ 62.500
Amateursport	€ 30.490	€ 44.200	€ 44.200
Jeugd- en jongerenwerk	€ 45.209	€ 50.000	€ 50.000
Maak werk van je idee	€ 3.894	€ 8.000	€ 8.000
Ouderenwerk	€ 39.384	€ 49.000	€ 49.000
Peutergroepen	€ 183.764	€ 246.500	€ 246.500
Subsidiëring schoolbegeleiding	€ 71.991	€ 50.000	€ 26.900
Vluchtelingenwerk	€ 164.401	€ 153.500	€ 153.500
Bibliotheek	€ 702.306	€ 690.000	€ 716.000
Musea	€ 30.500	€ 31.800	€ 31.800
Asbest van het dak (restantkrediet)	€ 3.833	€ 45.000	€ 45.000
Stoomtrein Goes - Borsele	€ 107.089	€ 42.750	€ 40.750
Sociale Zaken	€ 63.808	€ 40.000	€ 40.000
Dorpsvernieuwing	€ 4.335	€ 50.000	€ 51.350
Overige subsidies	€ 46.762		
Totaal	€ 2.017.588	€ 2.000.000	€ 2.004.900

Berekening algemene uitkering Gemeentefonds

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven

Maatstaf	2025	2026	2027	2028
1g-2 WOZ niet-woningen eigenaren	-1.750.103,60	-1.753.875,38	-1.757.647,15	-1.761.418,93
1h-2 WOZ niet-woningen gebruikers	-1.331.192,80	-1.334.061,75	-1.336.930,70	-1.339.799,65
1a Waarde woningen eigenaren	-2.394.680,00	-2.412.960,00	-2.431.240,00	-2.449.520,00
Subtotaal	-5.475.976,40	-5.500.897,13	-5.525.817,85	-5.550.738,58

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is

Maatstaf	2025	2026	2027	2028
8a-3 Bijstandsontvangers	1.081.204,09	1.090.853,94	1.097.631,60	1.095.073,47
2 Inwoners	8.694.664,00	8.721.307,50	8.711.171,00	8.679.662,00
7c-4 Huishoudens met laag inkomen boven drempel	6.565.071,72	5.647.655,88	5.651.546,78	5.650.325,42
12b-2 Inwoners met een migratieachtergrond	324.038,40	331.839,60	339.539,20	346.014,00
3c Eenpersoonshuishoudens	508.320,00	489.051,75	493.124,00	501.332,00
8b Loonkostensubsidie	153.725,70	153.641,40	154.596,00	154.235,70
4a Inwoners: jongeren jonger dan 18 jaar (vanaf uitkeringsjaar 2019)	2.627.295,30	2.357.222,40	2.362.259,20	2.367.296,00
8f-2 Doelgroepenregister gemeentelijke doelgroep	165.844,80	176.113,20	187.630,20	197.592,40
5d-2 Inwoners 75+ met drempel	1.258.271,79	1.228.712,55	1.257.105,90	1.285.742,97
7m-2 Laag opleidingsniveau met drempel	602.089,60	573.188,10	571.928,10	570.801,50
14a-2 Lokale centrumfunctie (max 20km)	218.611,80	218.611,80	218.611,80	218.611,80
14b-2 Regionale centrumfunctie (max 60km)	1.173.601,00	1.091.352,50	1.092.798,00	1.092.351,00
14c-2 Landelijke centrumfunctie	93.998,70	93.998,70	93.998,70	93.998,70
15h-3 Onderwijsachterstand	72.403,20	72.403,20	72.403,20	72.403,20
38 Bedrijfsvestigingen	414.448,50	421.187,50	427.926,50	434.665,50
36 Kernen	2.184.866,81	2.164.000,06	2.164.030,27	2.163.175,08
36a Kernen met 500 of meer adressen	526.166,62	526.166,62	526.166,62	526.166,62
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	80.534,72	80.534,72	80.534,72	80.534,72
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	73.034,88	73.192,28	73.349,69	73.507,09
32b-2 Omgevingsadressendichtheid (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	296.721,82	314.055,38	314.055,38	313.303,23
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	559.004,88	559.004,88	559.004,88	559.004,88
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	1.552.222,32	1.564.255,06	1.576.287,79	1.588.320,52
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	1.347.267,00	1.341.694,40	1.341.694,40	1.341.694,40
22a Oppervlakte bebouwing woonkernen	879.587,79	885.016,60	891.824,42	898.632,24
19 Oppervlakte binnenwater	34.677,50	34.677,50	34.677,50	34.677,50
20 Oppervlakte buitenwater	200.726,48	200.726,48	200.726,48	200.726,48
16 Oppervlakte land	551.616,00	551.616,00	551.616,00	551.616,00
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	407.437,72	407.437,72	407.437,72	407.437,72
24b-2 Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	124.513,60	124.513,60	124.513,60	122.930,80
25b-2 Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016) * bodemfactor woonkernen	626.248,54	626.248,54	626.248,54	626.248,54
39 Vast bedrag	980.357,93	980.357,93	980.357,93	971.557,22
Subtotaal	34.378.573,21	33.100.637,79	33.184.796,11	33.219.638,70

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)

Jaren	2025	2026	2027	2028
Uitkeringsfactor	1,4570	1,4248	1,4348	1,4445
Subtotaal (B x C (=uf))	50.089.581,17	47.161.788,72	47.613.545,46	47.985.768,10

Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is

Maatstaf	2025	2026	2027	2028
56g Suppletie-uitkering nieuw verdeelstelsel 2023	0,00	0,00	0,00	0,00
135 Suppletie-uitkering Bommenregeling	0,00	0,00	0,00	0,00
Subtotaal	0,00	0,00	0,00	0,00

Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2025	2026	2027	2028
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving (DU)	331.744,00	331.744,00	331.744,00	331.744,00
64 Knelpunten verdeelproblematiek (DU)	134.038,00	137.121,00	140.275,00	143.501,00
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	48.131,00	48.131,00	48.131,00	48.131,00
223 Armoedebestrijding kinderen (DU)	62.569,00	62.569,00	62.569,00	62.569,00
280 Impulsgelden Weerbaar Bestuur/Veilig wonen (DU)	7.062,00	7.062,00	n.v.t.	n.v.t.
393 Versterking omgevingsveiligheidsdiensten (DU)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
409 Einde lening inburgeringsplichtig (DU)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
421 Extra capaciteit BOAs (DU)	32.587,00	32.587,00	32.587,00	32.587,00
427 Invoerings/uitvoeringskosten Omgevingswet (DU)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
428 Wet kwaliteitsborging bouw (DU)	18.103,00	17.966,00	n.v.t.	n.v.t.
435 Antidiscriminatie voorzieningen (DU)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal	634.234,00	637.180,00	615.306,00	618.532,00
Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein				
Maatstaf	2025	2026	2027	2028
260 Participatie (IU)	1.820.150,00	1.799.478,00	1.647.022,00	1.607.446,00
Subtotaal	1.820.150,00	1.799.478,00	1.647.022,00	1.607.446,00
Onderdeel G - Aanvullingen van de gebruiker				
Aanvullingen v/d gebruiker	2025	2026	2027	2028
Subtotaal	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal	47.067.988,77	44.097.549,59	44.350.055,61	44.661.007,53

Verplichte beleidsindicatoren

Programma / beleidsindicator	Eenheid	Borsele	Nederland	Bron		
Bestuur en ondersteuning	0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	-	Eigen gegevens		
	0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	-	Eigen gegevens		
	0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	-	Eigen begroting		
	0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	-	Eigen begroting		
	0.05 Overhead	% van totale lasten	-	Eigen begroting		
	8.35 Gemiddelde WOZ-waarde	Duizend euro	319	379	CBS	
	8.38 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	826	911	COELO	
Veiligheid	8.39 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	974	994	COELO	
	1.06 Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	190	90	Bureau Halt	
	1.07 Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	n.n.b.	1,2	KLPD	
	1.08 Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,2	2,5	CBS	
	1.09 Gewelddismisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	1,9	4,3	CBS	
	1.10 Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	0,9	1,3	CBS	
	1.11 Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2,8	5,8	CBS	
	2.12 Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	n.n.b.	15,7	VeiligheidNL	
	2.13 Overige vervoersongevallen met een gewonde(fietser)	%	n.n.b.	11	VeiligheidNL	
	Economie	3.14 Functiemenging	%	52,7	54,2	LISA
		3.16 Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	218,2	197,1	LISA
Onderwijs	4.17 Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0	4,2	DUO	
	4.18 Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	8	27	DUO	
	4.19 Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,1	2,4	Ingrado	
Sport, cultuur en recreatie	5.20 Niet-Sporters	%	50,9	46,4	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	

Programma / beleidsindicator		Eenheid	Borsele	Nederland	Bron
Sociaal domein	6.21 Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	738,7	836,6	LISA
	6.22 Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	1	1	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
	6.23 Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	3	6	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
	6.24 Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	75,0	73,1	CBS
	6.26 Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	1	1	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
	6.27 Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	145,8	344,8	CBS
	6.28 Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	203,5	191,5	CBS
	6.29 Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	13,5	13,5	CBS
	6.30 Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	1,3	1,1	CBS
	6.31 Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,3	0,3	CBS
	6.32 Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	750	705	GMSD
	Volksgezondheid en milieu	7.33 Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	191	148
Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	7.34 Hernieuwbare elektriciteit	%	46,3	41,3	RWS
	8.36 Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	7,3	9,1	Basisregistratie adressen en gebouwen
	8.37 Demografische druk	%	79,3	70,4	CBS

Afkortingenlijst

1G1P1R	1Gezin-1Plan-1Regisseur
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BCF	Btw-Compensatiefonds
BGTS	Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking
Boa	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BONS	Borsele Na School
BRP	Basisregistratie Personen
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CRT	Consultatie- en RegieTeam
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CROW	Centrum Regelgeving en Onderzoek Wegenbouw
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DUTO	Duurzaam Toegankelijke Overheidsinformatie
EMU	Europese Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
FG	Functionaris gegevensbescherming
Fido	Financiering decentrale overheden
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GBE Aqua	Gemeenschappelijk Bezit Evides Aqua
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland
GGU	Gezamenlijk Gemeentelijke Uitvoering
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GMSD	Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein
GR	Gemeenschappelijke Regeling
IBP	Inter Bestuurlijk Programma
IBP VTH	Interbestuurlijk Programma Versterking stelsel Vergunningen Toezicht en Handhaving
iHUP	Integraal handhavings- en uitvoeringsplan
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IJZ	Inkooporganisatie Jeugdhulp
IZA	Integraal Zorg Akkoord
JTF	Just Transition Fund
JOGG	Jongeren op Gezond Gewicht
KasZ	Klimaatadaptatiestrategie voor Zeeland
KLPD	Korps landelijke politiediensten
LISA	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
MJOP	Meerjarenonderhoudsplanung
MQ-scan	Motorische quotiënt-scan
Naris	Nederlands Adviesbureau Risicomanagement informatiesysteem
NIS2	Network and Security Directive
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
NPO	Nationaal Programma Onderwijs

NSPD	North Sea Port District
OKC	Omnis Kindcentra
O.L.A.Z.	Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland
OZB	Onroerendezaakbelasting
OZO	Overleg Zeeuwse Overheden
PGB	Persoonsgebonden Budget
PRT	Provinciale Regietafel
PZEM	Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij
RBL	Regionaal Bureau Leerlingzaken
REA	Regionale Educatieve Agenda
RES	Regionale Energiestrategie
RIS3	Regionale Innovatie Slimme Specialisatie Strategie
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
Roo	Register overheidsorganisaties
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RWS	Rijkswaterstaat
SaBeWa	Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling
SAZ+	Samenwerking (Afval)waterketen Zeeland
SER	Sociaal-Economische Raad
SGB	Stoomtrein Goes-Borsele
SPP	Strategische Personeelsplanning
SPUK	Specifieke Uitkering
SWVO	Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio
TIK	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie
TWW	Transitievisie Warmte
VA	Verklarende analyse
VANG	Van Afval Naar Grondstof
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Vpb	Vennootschapsbelasting
VRZ	Veiligheidsregio Zeeland
VTH	Vergunningsverlening, toezicht en handhaving
VE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VZG	Vereniging van Zeeuwse Gemeenten
WIZ	Werk, Inkomen en Zorg
Wkb	Wet kwaliteitsborging voor het bouwen
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Woo	Wet open overheid
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
Wpg	Wet publieke gezondheid
Wpg	Wet politiegegevens
WSW	Wet sociale werkvoorziening
WRP	Water- en Rioleringsprogramma
WW	Werkloosheidswet
ZEH	Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij
ZLTO	Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie
ZMO	Zeeuwse Merkorganisatie